

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ*

ΥΠΟ
ΜΕΓΑ Λ. ΦΑΡΑΝΤΟΥ

6. Ἡ Θεωρία τῆς Ἐξελίξεως.

Ἡ Θεωρία τῆς Ἐξελίξεως (Evolutionstheorie) συνιστᾷ τὸ ἀποκορύφωμα τῆς κυριαρχούσης ἰδεολογίας τοῦ 19ου αἰ., ἣτις ἦτο συνυφασμένη μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς Προόδου τῆς Φύσεως καὶ τῆς Ἱστορίας, τοῦ Ἀνθρώπου, τῆς Ἐπιστήμης καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ, ἐν γένει, πρὸς τὸ Ἀνώτερον καὶ Τελειότερον (Optimismus). Εἰς τὰ πλαίσια τῆς Αἰσιοδόξου ταύτης θεωρίας ἐντάσσονται καὶ ὅλαι αἱ μορφαὶ σκέψεως κατὰ τὴν περίοδον τοῦ 19ου αἰ.: τοῦ Ἰδεαλισμοῦ, ὡς τὴν ἀνέλιξιν τοῦ Ἀπολύτου Πνεύματος πρὸς τὴν Σύν-Θεσιν (Hegel), καὶ τοῦ Ὑλισμοῦ, ὡς τὴν ἐξελικτικὴν διαδικασίαν τοῦ Φυσικο-Ἱστορικοῦ γίνεσθαι πρὸς τὴν Ἀταξικὴν κοινωνίαν καὶ τὸ Βασίλειον τῆς Ἐλευθερίας, τοῦ Scientismus, ὅστις ἐκλαμβάνει τὴν Ἐπιστήμην ὡς τὸ ἔσχατον καὶ τέλειον, ἐξελικτικόν, στάδιον τοῦ Ἀνθρωπίνου πνεύματος, μέσῳ τοῦ Μύθου, τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Μετα-Φυσικῆς (Positivismus), καὶ τοῦ Naturalismus καὶ Biologismus, ὅστις οὐδὲν ἕτερον θεωρεῖ εἰς τὸν χῶρον τῶν ζώντων Ὁργανισμῶν ἢ τὴν σταδιακὴν ἐξέλιξιν αὐτῶν ἐκ τῶν κατωτέρων καὶ ἀπλουστερῶν μορφῶν ζωῆς πρὸς ἀνωτέρας καὶ τελειότερας, μὲ ἀποκορύφωμα τὸν Ἀνθρώπον κ.ο.κ.

Ἡ Θεωρία τῆς Ἐξελίξεως (Evolution) ἀνάγεται εἰς τὸν χῶρον τῆς Βιολογίας καὶ εἶναι ἀρρήκτως συνυφασμένη μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Charles Darwin, ἐξ οὗ καὶ Darwinismus ὀνομασθεῖσα⁵⁴, — αὕτη δὲ ὄχι μόνον δὲν ὑπῆρξε νέα, καθ' ἣν ἐποχὴν προεβλήθη, ἀλλὰ θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποστηριχθεῖ τὸ ἄκρως ἀντίθετον, ὅτι δηλ. ἡ ἰδέα τῆς ἐξελίξεως πάντων τῶν Εἰδῶν καὶ ὄντων ἐκ μιᾶς καὶ μόνης Ἀρχῆς καὶ ἐκ τῶν ἀπλουστερῶν καὶ κατωτέρων μορφῶν ζωῆς πρὸς τὰς συνθετωτέρας καὶ ἀνωτέρας εἶναι ἐγγενῆς εἰς τὸ Ἀνθρώπινον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον

* Συνέχεια ἐκ: *Θεολογία* (Β' 1996), 293.

54. Ὁ ὄρος *Darwinismus* καθιερώθη ὑπὸ τῶν T. H. Huxley, ὅστις ἐχαρακτήριζεν οὕτω τὰς περὶ Ἐξελίξεως ἰδέας τοῦ Darwin (1864), καὶ A. R. Wallace, ὅστις ἐξέδωκεν ἐν ὀγκῶδες ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον *Darwinism* (1889), πρβλ. E. Mayr, *...und Darwin hat doch recht* (Piper: 1959), 1994, 123 ἐξ.

δὲν δύναται νὰ συλλάβει ἄλλως πως τὴν Κοσμικὴν πραγματικότητα εἰ μὴ *μονιστικῶς καὶ ἐξελικτικῶς*, καὶ ὡς ἀνέλιξιν εἴτε ἐκ τῶν Ἄνω πρὸς τὰ Κάτω (τὰ ποικίλα συστήματα τοῦ Πλατωνισμοῦ, τῆς Πνευματοκρατίας καὶ τοῦ Ἰδεαλισμοῦ), εἴτε ἀντιστρόφως: ἐκ τῶν Κάτω πρὸς τὰ Ἄνω (Ἵλιστικά συστήματα). Μοναδικὴν ἐξάιρεσιν εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν τοῦ Πνεύματος ἀποτελεῖ ὁ Χριστιανισμός, ὅστις πρεσβεύει κάτι τὸ ἀδιανόητον ἀνθρωπίνως, ἥτοι τὴν «ἐξ οὐκ ὄντων» ποιήσιν τοῦ Κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ, μὲ τὴν παρέμβασιν τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ.

Πρῶτοι οἱ Ἕλληνες προσεπάθησαν νὰ δώσουν μίαν *λογικὴν καὶ ὕλιστικὴν* ἐξήγησιν προελεύσεως τοῦ Κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ διὰ τῶν Φυσικῶν φιλοσόφων, οἱ ὅποιοι ἀντιπαρέρχονται, βεβαίως, πλείστα ὅσα ἐκ τῶν προβλημάτων ὡς αὐτονόητα. Οὕτως ἐξέλαβον ὡς ἀρχὴν πάντων τῶν γιγνομένων καὶ φυομένων: τὸ Ὑδωρ (Θαλῆς), τὸ Ἀέρα (Ἀναξίμανδρος), τὸ Ἄπειρον (Ἀναξίμανδρος), «τὰ τέσσαρα στοιχεῖα», δηλ. Γῆν, Ὑδωρ, Ἀέρα καὶ Πῦρ, μὲ «μίξιν καὶ διάλλαξιν» συνεχόμενα καὶ διαιρούμενα (Ἐμπεδοκλῆς) κ.λπ. Ἰδιαιτέραν σημασίαν ἔχουν αἱ περὶ προελεύσεως τῶν ζώωντων ὄντων ἀπόψεις τοῦ Ἀναξίμανδρου, ὅστις θεωρεῖ «ἐν ὑγρῷ γεννηθῆναι τὰ πρῶτα Ζῶα» καὶ ἀκόμη ὅτι «κατ' ἀρχὰς ἐξ ἄλλοειδῶν Ζῶων ὁ Ἄνθρωπος ἐγεννήθη» καὶ «ἐν Ἰχθύσιν ἐγγενέσθαι τὸ πρῶτον Ἀνθρώπου»⁵⁵. Αἱ Θεωρίαι αὗται περιῆλθον εἰς λήθην μέχρι καὶ τῶν Νεωτέρων χρόνων.

Μίαν *Θεϊστικὴν* ἐξήγησιν προελεύσεως τῶν ζώωντων Εἰδῶν καὶ ὄντων παρέχει ὁ Ἀριστοτέλης, συνδυάζων τὸ «κάτω» καὶ τὸ «ἄνω», τὸ «ὕλικόν» καὶ τὸ «πνευματικόν» στοιχεῖον, καὶ θεωρῶν ὅτι, διὰ τὴν παραγωγὴν Ζωῆς, εἶναι ἀναγκαῖα οὐχὶ ἀπλῶς τὰ ὕλικὰ συστατικὰ τῶν κυττάρων, ἀλλὰ καὶ τὸ μορφοῦν ταῦτα «εἶδος», ἥτοι τὸ πνεῦμα, ἐντελέχεια κ.λπ. Ἡ θέσις αὕτη τοῦ Ἀριστοτέλους εἶναι, ὅτι τὸ σύγχρονον ἔχει νὰ ἐπιδείξει ἡ Βιολογία, ἥτις ὑποστηρίζει ὅτι, πρὸς προαγωγὴν ζώωντων ὄντων, ἀκόμη δὲ καὶ τῶν ἀπλουστερῶν, εἶναι ἀναγκαῖα ἡ συνδρομὴ ἀμφοτέρων: ὕλικῆς ὑποδομῆς τῶν κυττάρων καὶ ἐνδὸς «πνευματικοῦ» παράγοντος (Information), ὅστις συγκροτεῖ καὶ ἀνασυγκροτεῖ τὰς ποικίλας λειτουργίας τοῦ Ὄργανισμοῦ⁵⁶.

55. Ἀναξίμανδρος, Ἀποσπ.: 30. 10(ἐν: W. Kranz, μν. ἔργ.: *Vorsokratische Denker*, 42.44.

56. Διὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἡ Ζωή, ὡς συγκεκριμένος ζῶν Ὄργανισμός, εἶναι σύμπωσις ἐκ δύο παραγόντων: Ἐκ «τῆς ὕλης» ἢ «τῆς οὐσίας», ἥτις εἶναι «τὸ ὑποκειμένον» καὶ «τὸ γινόμενον»: «πάντα τὰ γινόμενα ἐξ ὑποκειμένων γίνονται», «ὑποκεῖσθαι γὰρ τι δεῖν», καὶ ἐκ «τῆς μορφῆς» ἢ «τοῦ εἶδους»: «γίνεται πᾶν ἐκ τε τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῆς μορφῆς», «τὸ γινόμενον ἅπαν ἀεὶ σύνθετόν ἐστι». Τὸ «εἶδος»

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Νεωτέρων χρόνων καὶ πρὸ τοῦ Darwin πλείστοι ὅσοι Φιλόσοφοι καὶ Ἐπιστήμονες διετύπωσαν ποικίλας ἀποψεις καὶ θεωρίας περὶ τῆς Evolution⁵⁷. Τὸ νέον, ὅμως, καὶ τὸ ἴδιον εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Darwin ἔγκειται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἀνεκάλυψεν οὗτος καὶ τοὺς «νόμους», ποὺ διεΐπον τὴν ἐξελικτικὴν διαδικασίαν τῶν ζῶντων Εἰδῶν καὶ τῶν ὄντων αὐτῶν. Ἡ Evolution ἔχει εὐρέως, πλέον, διαδοθεῖ — καὶ εἰς τὰ Λαϊκὰ στρώματα — καὶ παγιωθεῖ ὡς ἀποδεδειγμένον καὶ ἀλάθητον Ἐπιστημονικὸν πόρισμα καὶ δόγμα, — πᾶς δέ, ὅστις θὰ ἐτόλμα νὰ ἐκφέρει ἀντιρρήσεις καὶ ἐνστάσεις κατ' αὐτῆς, θὰ ἐκρίνετο ὡς ὑποπτος ἐπιστημονικοῦ ἀναχρονισμοῦ καὶ σκοταδισμοῦ. Παρόμοια δέ, «ἀλάθητα», δόγματα ἔχει νὰ ἐπιδείξει ἡ Ἐπιστήμη πολλά, τὰ ὁποῖα, ὅμως, κατὰ τὴν περαιτέρω πορείαν τοῦ ἐρευνητικοῦ τῆς ἔργου ἀπεδείχθησαν ἀπλαῖ θεωρία καὶ ὑποθέσεις ἢ διεψεύσθησαν καὶ κατερρίφθησαν. Τὸ σπουδαιότερον καὶ σχετικῶς πρόσφατον παράδειγμα συνιστοῦν οἱ Μηχανικοὶ νόμοι τοῦ Newton καὶ ὁ Pan-Kausalismus τῆς κλασσικῆς Φυσικῆς, τὰ ὁποῖα ἴσχυον μέχρι καὶ τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰ. ὡς ἀδιασάλευτον ἐπιστημονικὸν πόρισμα, διὰ νὰ σχετικοποιηθῶν καὶ νὰ καταρριφθῶν, «τελεσιδίκως» (Heisenberg), ὑπὸ τοῦ Einstein καὶ τῆς νέας Φυσικῆς, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰ. καὶ ἀκολούθως. Ὁ ἴδιος ὁ A. Einstein, τὸ μέγιστον πνεῦμα ὄλων τῶν Αἰώνων εἰς τὸν χῶρον τῆς Φυσικῆς, διατυπώνει μίαν καταπληκτικὴν θέσιν δι' ὅλας τὰς Θεωρίας, αἱ ὁποῖαι διεκδικοῦν τὴν κατάληψιν καὶ ἐξήγησιν *συνόλου* τῆς Πραγματικότητος, ἥτοι ὅτι δὲν ἐκφράζουν *ἀντικειμενικὰ* δεδομένα, δηλ. πῶς *ὄντως* ὑπάρχει, ζῆ

δὲν ἀνήκει εἰς τὴν «ὑποκειμένην φύσιν», ἥτοι εἰς τὴν ὕλην, τῆς ὁποίας τὰς «κατηγορίας» — ιδιότητας, προσόντα — ὀρίζει συγκεκριμένως ὁ Ἀριστοτέλης, ὡς: ποσόν, ποιόν, πρὸς τι, ποῦ, ποτέ, ποιεῖν, πάσχειν, κείσθαι, ἔχειν, ἀλλ' εἶναι *ποιοτικῶς διάφορον* «στοιχείον», ὡς κινοῦν καὶ μορφοῦν τὴν ὕλην, ἢ ἄλλως πῶς: ἡ πνευματικὴ «δομὴ» τῶν ζῶντων Ὁργανισμῶν. Διὰ τὸν Ἀριστοτέλην εἶναι ἀδιανόητος ἡ προέλευσις τῆς Ζωῆς, ζῶντων Ὁργανισμῶν ἐκ μόνης τῆς ἀνοργάνου καὶ νεκρᾶς ὕλης (πρβλ. Φυσικὰ Α' 7' Μεταφυσικὰ 1089b κ.ά.), διότι ἀπουσιάζει τὸ μορφοῦν ταύτην «εἶδος». «Ἡ Ζωὴ προέρχεται μόνον ἐκ τῆς Ζωῆς» (P. Lüth, *Der Mensch ist kein Zufall* (1984), 56). Τὴν ἀποψιν ταύτην τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ συμπράξεως δύο παραγόντων πρὸς παραγωγὴν τῆς Ζωῆς: τοῦ «ὕλικου» καὶ τοῦ «πνευματικοῦ» υἰοθετεῖ καὶ ἡ σύγχρονος Βιολογία. «Τὸ κείμενον σημείον» κατὰ τῆς ἐκδοχῆς περὶ προελεύσεως τῆς Ζωῆς ἐκ τῆς Νεκρᾶς ὕλης ἔγκειται εἰς τὸ γεγονός, «ὅτι ἐν τῇ Νεκρᾷ ὕλῃ δὲν ὑφίσταται Πληροφόρησις (Information) πρὸς αὐτο-διοργάνωσιν εἰς Ζωήν. *Μὴ-Πληροφόρησις οὐδέποτε ἠμπορεῖ νὰ παραγάγῃ Πληροφόρησιν*» (W. J. Ouweneel, *Evolution in der Zeitenwende* (ἄ.ἔ.), 81).

57. Πρβλ. σχετικῶς περὶ «τῆς προϊστορίας τοῦ μοντέρνου Evolutionismus» ἐν: W. J. Ouweneel, μν. ἔργ.: 19 ἔξ.

καὶ λειτουργεῖ ὁ Κόσμος καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ἀπλᾶς, ὑποκειμενικάς, ὑποθέσεις, ἤτοι τρόπους τῆς δικῆς μας σκέψεως κατανοήσεως καὶ ἐξηγήσεως τοῦ Κόσμου⁵⁸. Εἰς τὰ πλαίσια δὲ ταῦτα ἐντάσσεται καὶ ἡ Θεωρία τῆς Ἐξελίξεως. Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν, ἐξ ἀρχῆς, πῶς ἔχει αὕτη καὶ τὰ κατ' αὐτήν.

Τὸ ἔτος 1859 ἀποτελεῖ σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Evolutionismus, — κατ' αὐτὸ ἐδημοσιεύθη τὸ περίφημον Βιβλίον τοῦ Darwin, ὑπὸ τίτλον: *On the Origin of the Species by Means of Natural Selection*, τὸ ὁποῖον ἤσκησε, βαθυτάτην, ἐπίδρασιν εἰς τὴν μετέπειτα ἐποχὴν. Ὅπως τυγχάνει γνωστὸν ἡ Θεωρία περὶ τῆς Ἐξελίξεως τῶν Εἰδῶν θεωρεῖται, μαζὶ μὲ τὰς Θεωρίας περὶ Ἡλιοκεντρικοῦ συστήματος τοῦ Κοπερνίκου καὶ περὶ Ὑποσυνειδήτου τῆς Ψυχολογίας τοῦ Βάθους, ὡς ἡ μεγαλυτέρα ἀνακάλυψις τῶν Νεωτέρων χρόνων εἰς τὸν χώρον τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ὁ Ἄγγλος Charles Darwin (1809-1882) ὑπῆρξε Φυσιολόγος, ἤτοι ἐρευνητὴς τῶν φαινομένων τῆς Φύσεως καί, κυρίως, τῶν ζῶντων Εἰδῶν καὶ ὄντων. Σχεδὸν οὐδόλως ἐσπούδασεν ἐπὶ τῶν θεμάτων, μὲ τὰ ὁποῖα ἠσχολήθη, ἀλλ' εἰργάσθη ἐπιστημονικῶς, ἰδιωτεύων. Κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ πατρὸς του ἤρχισε σπουδάζων τὴν Ἰατρικὴν, διακόψας δὲ μετ' ὀλίγον τὰς σπουδὰς ταύτας ἐστράφη πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς Θεολογίας (1828) ἐν Cambridge, ἡ ὁποία, μετὰ τὴν περάτωσιν αὐτῆς, καὶ τοῦ προσέφερε τὸν μόνον ἐπιστημονικὸν τίτλον, τὸν ὁποῖον κατεῖχε. Περαιτέρω συμμετέσχεν οὗτος εἰς μίαν ἐρευνητικὴν ἀποστολὴν εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν (Χιλήν, Περού κ.λπ.), μὲ τὸ πλοῖον Beagle, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ φίλου του, Κυβερνήτου τοῦ πλοίου, ἤτις διήρκεσεν ἐπὶ πέντε ἔτη (1831-1836). Ἐπιστρέψας δὲ εἰς Ἀγγλίαν ἐνυμφεύθη μίαν ἀνεψιάν του (1839), καὶ ὀλίγον ἀργότερον (1842) ἀπεσύρθη εἰς ἓν μικρὸν χωρίον (Down) πλησίον τοῦ Λονδίνου, ἔνθα καὶ διέμεινεν ἐκεῖ μέχρι

58. Πρβλ. A. Einstein - L. Infeld, *Die Evolution der Physik* (1987), 40: «Αἱ Φυσικαὶ ἔννοιαι εἶναι ἐλεύθεραι δημιουργαὶ τοῦ Πνεύματος καὶ δὲν προκύπτουν, διήθεν, ὅπως πολὺ εὐκόλως πιστεύεται, ἀναγκαίως, ἐκ τῶν σχέσεων ἡμῶν πρὸς τὸν ἔξω κόσμον. Εἰς τὴν προσπάθειάν μας νὰ κατανοήσομε τὴν Πραγματικότητα φερόμεθα, ὅπως ὁ Ἀνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις προσπαθεῖ νὰ διεισδύσει εἰς τὸν Μηχανισμὸν ἐνὸς κλειστοῦ Ὁρολογίου χειρός. Οὗτος βλέπει τὴν πλάκα καὶ τοὺς δείκτας καὶ ἀκούει τοὺς κτύπους τοῦ Ὁρολογίου, ὅμως δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀνοίξει τὸ περιβλημὰ του... Οὐδέποτε μπορεῖ νὰ ἐπαληθεύσει τὰς ἰδέας του ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πραγματικοῦ Μηχανισμοῦ του. Καὶ ἀκόμη: Οὐδέποτε τοῦ ἔρχεται ἡ ἰδέα, ὅτι μπορεῖ νὰ εἶναι μία τοιαύτη ἐξέτασις δυνατὴ, ναί: Οὗτος οὔτε κἀν γνωρίζει, τί, ἐν γένει, εἶναι τοῦτο... Τὰ ἰδεατὰ ταῦτα ὄρια θὰ ἠδύναντο, λοιπόν, νὰ ἐκληφθοῦν ὡς ἀντικειμενικὴ Ἀλήθεια».

του θανάτου του (1882). Πάσχων, πιθανώτατα, ἐκ νευρασθενείας, ἐβασανίζετο ὑπὸ ἀδυναμίας καὶ συνεχῶν πόνων καὶ πονοκεφάλων καί, σχεδόν, ἠδυνάτει νὰ ἐργασθῆϊ ἐπιστημονικῶς καὶ συστηματικῶς ἢ εἰργάζετο ἐλάχιστα, —παρὰ ταῦτα συνέγραψε πλήθος ὄγκωδῶν βιβλίων. Τὴν εἰς Θεὸν πίστιν του ἀπώλεσε πολὺ ἔνωρις ὁ Darwin, παρέμεινε δέ, καθ' ὄλην του τὴν ζωὴν, Ἄθεος ἢ Ἄγνωστοκιστής.

Τὰς ἐλαχίστας παρατηρήσεις του, ποὺ ἀφοροῦν εἰς τὴν Θεωρίαν του περὶ τῆς προελεύσεως καὶ ἐξελιξεως τῶν ζῶντων Εἰδῶν καὶ Ὁργανισμῶν, καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν συλλεγὲν ὑλικόν, ἔκαμεν οὗτος, κυρίως, εἰς τὸ εἰς Ν. Ἀμερικὴν ἐρευνητικόν του ταξίδι, καί, εἰδικώτερον, ἐφ' ὠρισμένων κατηγοριῶν πτηνῶν εἰς τὰς Νήσους Galapagos, τὰ ὅποια παρουσίαζον μεγάλην συγγένειαν καὶ ὁμοιότητα, ἀλλὰ καὶ παραλλαγὰς καὶ ἀποκλίσεις τινὰς ἀπ' ἀλλήλων, διὰ νὰ καταλήξει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ πτηνὰ ταῦτα κατάγονται ἐκ κοινῶν προγόνων (συγγένεια), ἀλλὰ λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς ἀπομονώσεως ἐξ αὐτῶν —οἱ πρόγονοι των παρέμειναν ἐπὶ τῆς Ἠπείρου—, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν «ἀδελφῶν» τούτων Εἰδῶν, τὰ ὅποια κατενεμήθησαν εἰς τρεῖς διαφορετικὰς Νήσους, «ἐξειλίχθησαν» ταῦτα εἰς τρία διαφορετικὰ εἶδη πτηνῶν (παραλλαγαί), τὰ ὅποια προδίδουν, συγχρόνως, καὶ τὴν κοινὴν καταγωγὴν των (ὁμοιότητες). Ἔτσι ἀπέρριψεν οὗτος τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν περὶ ὑπάρξεως αὐτοτελῶν καὶ παραλλήλων Εἰδῶν, ἤδη ἀπὸ τῆς γενέσεως αὐτῶν, καὶ ἐδέχθη ὅτι ὑπάρχει οὐχὶ σταθερότης, ἀλλὰ ρευστότης καὶ διαδοχικότης τῶν Εἰδῶν, μὲ κοινὴν καταγωγὴν αὐτῶν ἐκ τῶν αὐτῶν ἢ τοῦ αὐτοῦ προγόνου. Τὰς περαιτέρω παρατηρήσεις του περὶ συγγενείας, διαδοχῆς καὶ παραλλαγῆς τῶν ζῶντων Εἰδῶν καὶ ὄντων ἔκαμεν ὁ D., κυρίως, εἰς Ἀγγλίαν, καὶ δὴ εἰς τὰς συναναστροφάς του μὲ τὴν Ἀγγλικὴν Ἀριστοκρατίαν, ἣτις ἐπεδίδετο εἰς διασταυρώσεις διαφόρων Εἰδῶν Ἀλόγων, Σκύλων κ.λπ. πρὸς παραγωγὴν τῆς ἐπιθυμητῆς εὐγενοῦς καὶ ἰσχυρᾶς Ράτσας, —ἀλλ' ἐδῶ πρόκειται οὐχὶ περὶ Φυσικῆς ἐπιλογῆς, ἀλλὰ περὶ τεχνητῶν διασταυρώσεων μὲ τὴν παρέμβασιν τοῦ Ἀνθρώπου.

Ἡ Ἐρευνητικὴ Μέθοδος τοῦ D. ὑπῆρξεν ἐπισηφαλῆς καὶ δογματικῆ καὶ ἐπεκρίθη πολλαπλῶς. Ὅπως ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, εἰργάσθη οὗτος μὲ τὴν Ἐπαγωγικὴν Μέθοδον (Induktion), τὴν Μέθοδον τοῦ Bacon, ἣτις ἐκ παρατηρήσεων μεμονωμένων φαινομένων ἀνάγεται εἰς γενικεύσεις καὶ ἀπολυτοποιήσεις, εἰς ἀρχὰς καὶ ἀξιώματα, ποὺ διεκδικοῦν ἀπόλυτον κύρος, —ἀλλ' ἡ Μέθοδος αὕτη ἔχει πρὸ πολλοῦ ἀποδειχθεῖ, ὅτι εἶναι ἀνεπαρκῆς καὶ ὅλως σχετικὴ πρὸς ἀναζήτησιν καὶ ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας τῶν ὄντων καὶ τῆς, ἐν γένει, πραγματικότητος. Τοῦ γεγονότος τούτου εἶχε συνείδησιν ὁ Darwin, διὸ καὶ διατυπώνει ὅλα,

σχεδόν, τὰ ὑπὲρ τῆς Θεωρίας τῆς Evolution ἐπιχειρήματά του μὲ ἐπιφύλαξιν καὶ εἰς τύπον *ὑποθέσεων* ἐπ' ἐλπίδι μελλοντικῆς ἐπαληθεύσεως αὐτῶν. Ἄλλὰ τὰ ἐπιστημονικὰ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς Θεωρίας ταύτης ἔχουν ὅλως δευτερεύουσαν σημασίαν, ἐφευρίσκονται δὲ ἐκ τῶν ὑστέρων (*aposteriori*) εὐκόλως εὐλογοὶ λόγοι πρὸς δικαίωσιν προ-κατειλημμένων δογματικῶν καὶ ὀλοκληρωτικῶν τύπου θεωριῶν, ποὺ διεκδικοῦν συνολικὴν κατάληψιν τῆς ὅλης Πραγματικότητος, ὅπως εἶναι ὁ Evolutionismus. Ἡ Θεωρία τῆς Evolution εἶναι καὶ θὰ παραμείνῃ ἀκαταμάχητος, διότι ἐκφράζει καὶ ἐνσαρκώνει, κατὰ μοναδικὸν καὶ τὸν πλέον φρικτὸν τρόπον, τὴν ἰδεολογίαν περὶ Ὑπεροχῆς τῆς Δυτικῆς-Λευκῆς Φυλῆς καὶ ἀποτελεῖ τὸν ἀντίποδα τῆς Χριστιανικῆς περὶ δημιουργίας τῆς Κτίσεως καί, κυρίως, τοῦ Ἄνθρώπου διδασκαλίας, ἡ ὁποία ἀπορρίπτει κάθε Naturalismus καὶ Biologismus καὶ θεωρεῖ θεο-κεντρικῶς Κτίσιν καὶ Ἄνθρωπον, καθὼς καὶ τὰς ποικίλας ἐνδοκοσμικὰς σχέσεις καὶ διαφοράς.

Ἡ Θεωρία περὶ Ἐξελίξεως τοῦ D. εἶναι ἀπλῆ καὶ μονολιθική, ὅπως καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι, ἀντίστοιχοι καὶ συγγενεῖς πρὸς αὐτήν, αἱ ὁποῖαι διεκδικοῦν κατάληψιν καὶ γνῶσιν τῆς Πραγματικότητος ἐν τῷ *συνόλω* τῆς, ὅπως π.χ.: τὸ Πραγματικὸν εἶναι Λογικὴ (Hegel), Ὑλῆ (Ὑλισμός, Μαρξισμός), Θέλῃσις (Schopenhauer), Δύναμις (Nietzsche) κ.λπ. Ὅλαι αἱ Θεωρίαι αὗται, εἰς τὰς ὁποῖας ἀνήκει καὶ ὁ Evolutionismus, εἶναι *δογματικαὶ* καὶ *μετα-φυσικαί*, διὸ καὶ μῆτε ἐπαληθεύσιμοι, μῆτε διαψεύσιμοι, ἀλλ' ἀπλῶς *πιστευόμεναι*. Ἐν προκειμένῳ: τὸ *πρῶτον* συλλαμβάνεται ἡ Ἰδέα, θεωρητικῶς καὶ *a priori*, καὶ *ὑστερογενῶς* ἀναζητοῦνται καὶ προσάγονται ἐπιβεβαιωτικὰ ἐπιχειρήματα (*a posteriori*), — ὅλαι δὲ αἱ Θεωρίαι τοῦ εἴδους τούτου ἔχουν νὰ παρουσιάσουν καὶ πλῆθος πειστικῶν ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιχειρημάτων, λόγῳ τῆς πολυμορφίας καὶ τοῦ ἀνεξιχνιάστου τῆς Κοσμικῆς πραγματικότητος, καί, ὅπως ἐλέγχθη, τοῦ ἀδυνάτου ἐπικυρώσεως ἢ διαψεύσεως αὐτῶν, ἔνεκα τοῦ ἀορίστου καὶ γενικῶν χαρακτῆρος αὐτῶν⁵⁹.

59. Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ «ἐπιστημονικῶς» ἐργάζεσθαι εἶναι γνωστὸς εἰς τὸν χώρον τῆς Κοινωνιολογίας ὡς μέθοδος τῶν «Κενῶν Τύπων» (*Leerformel*). «Οἱ Κενοὶ Τύποι προκύπτουν ἐκ τῆς Φιλοσοφικῆς ἐκλογικεύσεως κοινωνικο-τεχνικῶν μορφῶν ἐξηγήσεως τοῦ Κόσμου καὶ τοῦ Ἄνθρώπου» καὶ διότι εἶναι «κενοὶ περιεχομένου» ἤμπορουν: α) «νὰ πληρωθοῦν μὲ κάθε προσφιλὲς ἠθικοπολιτικὸν περιεχόμενον, καὶ ὄντως πληροῦνται», καὶ β) «διότι εἶναι κενοί, εἶναι οὔτοι ἀδιάψευστοι, ἦτοι: διότι οὐδὲν οὔτοι περὶ ὑποκειμένων εἰς ἔλεγχον γεγονότων λέγουν, δὲν δύνανται καὶ διὰ τοιούτων γεγονότων νὰ ἀποδυναμωθοῦν». Ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου «ὑπόκεινται οἱ Κενοὶ οὔτοι Τύποι εἰς πάσαν ἐπιθυμητὴν ἑρμηνείαν» (E. Topitsch, *Sozialphilosophie zwischen Ideologie und Wissenschaft* (1971³), 158. 293). Αἱ Θεωρίαι τοῦ τύπου τοῦ Evolutionismus

Τὰ βασικά στοιχεία τῆς Evolutions-Θεωρίας τοῦ Darwin, ὅπως παρατίθενται ταῦτα ὑπὸ τοῦ Ernst Mayr, «ὄσους θεωρεῖται ὡς ὁ σημαντικώτατος Evolutions-Βιολόγος τοῦ 20οῦ Αἰῶνος», εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «(1) *Evolution καθ' αὐτήν*. Ἡ Θεωρία αὕτη σημαίνει: Ὁ Κόσμος δὲν εἶναι ἀμετάβλητος, οὔτε ἐδημιουργήθη προσφάτως καὶ οὔτε ἀνακυκλοῦται συνεχῶς, ἀλλὰ μεταβάλλεται διαρκῶς καὶ οἱ Ὄργανισμοὶ ὑπόκεινται εἰς μεταβολὴν ἐν τῷ χρόνῳ. (2) *Κοινὴ Προέλευσις*. Κατὰ τὴν Θεωρίαν ταύτην κατάγεται κάθε Ὅμας Ὄργανισμῶν ἐκ κοινοῦ τινος Προγόνου, καὶ ὄλαι αἱ Ὅμάδες τῶν Ὄργανισμῶν, συμπεριλαμβανομένων τῶν Ζῶων, τῶν Φυτῶν καὶ τῶν Μικρο-Ὄργανισμῶν, προέρχονται ἐκ μιᾶς καὶ μόνης Ἀρχῆς τῆς Ζωῆς ἐπὶ τῆς Γῆς. (3) *Πολλαπλασιασμός τῶν Εἰδῶν*. Ἡ Θεωρία αὕτη ἐπεξηγεῖ τὴν προέλευσιν τῆς ἀμετρήτου ποικιλίας τῶν Ὄργανισμῶν, ἰσχυριζομένη ὅτι τὰ Εἶδη πολλαπλασιάζονται εἴτε διασπώμενα εἰς θυγατρικά Εἶδη εἴτε "παραφυόμενα", ἥτοι ἀναφύοντα γεωγραφικῶς ἀπομονωθείσας Ἀποικίας, αἵτινες ἐξελίσσονται εἰς νέα Εἶδη. (4) *Σταδιακότης*. Κατὰ τὴν Θεωρίαν ταύτην λαμβάνει χώραν ἀνελικτική ἀλλαγὴ διὰ σταδιακῆς (βαθμιαίας) μεταβολῆς Ὄμάδων, —καὶ οὐχὶ δι' αἰφνιδίας (ἀλματώδους) παραγωγῆς νέων Ἀτόμων—, αἱ ὁποῖαι γίνονται, τελικῶς, ἐν νέον Εἶδος. (5) *Φυσικὴ Ἐπιλογὴ*. Κατὰ τὴν Θεωρίαν ταύτην συντελεῖται ἐξελικτικὴ μεταβολὴ δι' ὑπερβολικῆς παραγωγῆς γενετικῶν παραλλαγῶν εἰς ἐκάστην γενεάν. Τὰ σχετικῶς ὀλίγα Ἄτομα, τὰ ὁποῖα —ἐπὶ τῇ βάσει ἑνὸς ἰδιαιτέρως καλῶς προσηρμοσμένου συνδυασμοῦ κληρονομικῶν χαρακτηρισμῶν— ἐπιβιώνουν, προάγουν τὴν ἀκολουθοῦσαν γενεάν»⁶⁰.

ἐκφράζον ἐν *Κοινωνικόν* περιεχόμενον μιᾶς ὠρισμένης ἐποχῆς ἢ τάξεως Ἀτόμων, ἥτοι εἶναι *Ἰδεολογία*, διατυπούμενη ὑπὸ τὴν μορφήν «ἐπιστημονικῶν» Ἀξιωμάτων, μὴ δυναμένων —ἐμπειρικῶς— νὰ ἐπαληθευθοῦν ἢ νὰ διαψευσθοῦν. «Τὸ δὲ σπουδαιότατον εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς Ἰδεολογίας εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἀναφέρει ὁ K. Mannheim, νὰ ἀνακαλυφθῆ ἢ συνάφειά της μὲ τὴν κοινωνικὴν πραγματικότητα τῆς πολιτικῆς σκέψεως» καὶ νὰ ἀποκαλυφθῆ ἔτσι «τὸ πολιτικόν της ψεῦδος» (*Ideologie und Utopie* (1969⁵), 109). Τὸ ἔργον τοῦτο δὲ ἐπιχειρεῖται ἐν προκειμένῳ εἰς τὴν Θεωρίαν τοῦ Evolutionismus, δηλ. ἢ ἀναζήτησις τοῦ ἰδεολογικο-κοινωνικοῦ τῆς ὑποβάθρου. Σημειωτέον ὅτι παρόμοιοι Κενοὶ Τύποι εἶναι καὶ τὰ ποικίλα κείμενα τῶν διαφόρων *Οἰκουμηνικῶν Ψευδο-Διαλόγων*, ἥτοι: τὰ συντασσόμενα «δογματικά», κοινά, κείμενα διατυποῦνται μὲ λέξεις καὶ ὀρολογίαν κενὴν *συγκεκριμένον* περιεχομένου, ὅπως π.χ. ἡ ἐκκλησία, τὰ μυστήρια, ἡ πίστις κ.λπ., ἀορίστως, ὥστε ὁ καθείς —ἀκόμη καὶ ὁ πλέον ἀκράϊος Αἰρετικὸς— νὰ εὐρίσκει εἰς αὐτὰ τὴν *δικήν* του «ἀλήθειαν» καὶ «ἰδεολογίαν» καὶ νὰ μπορεῖ, ἀβιάστως, νὰ τὰ ὑπογράφει, χωρὶς νὰ χρειάζεται νὰ ἀλλάξῃ τὴν δικὴν του πίστιν.

60. E. Mayr, μν. ἔργ.: 58-59. Ὁ ἀνωτέρω χαρακτηρισμὸς τοῦ Mayr ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐξώφυλλον τοῦ Βιβλίου.

Ἐξ ἄλλου αἰ συναφεῖς πρὸς τὸν Evolutionismus ἐπιπτώσεις θὰ ἠδύναντο νὰ συνοψισθοῦν εἰς τὰ ἀκόλουθα: Οὗτος ἀσχολεῖται, εἰδικώτερον, μὲ τὰ ζῶντα Εἶδη καὶ ὄντα καὶ τὴν διαδοχικὴν ἐξέλιξιν αὐτῶν καὶ ἀντιπαρέρχεται τὸ θεμελιώδες ἐρώτημα τοῦ *πόθεν ἢ Ζωή*, θεωρεῖ δὲ ὡς *δεδομένον καὶ αὐτονόητον* ὅτι ἀρχὴ καὶ προέλευσις ταύτης εἶναι ἡ *Νεκρὰ καὶ Ἀνόργανος ὕλη*, ὑπὸ τὸ πρῶσμα δὲ αὐτὸ θεωρουμένη ἢ Evolution εἶναι γυμνὸς Ὑλισμὸς. Εἰς τὸ πνεῦμα δὲ τοῦτο τοῦ Ὑλισμοῦ κινουμένη *ἰσοπεδώνει*, κυριολεκτικῶς, ὅλα τὰ «στρώματα» τοῦ Πραγματικοῦ καὶ *ἐξισώνει* ταῦτα πρὸς ἀλλήλα, μὲ *ποσοτικὰς*, ἀπλῶς, διαφορὰς καὶ διαβαθμίσεις, *οὐχὶ δὲ καὶ ποιοτικὰς*. Ἔτσι ἐκλαμβάνει, ὡς αὐτονόητον, τὴν μετάβασιν τῆς Ζωῆς ἐκ τῶν ἀπλουστάτων δομῶν καὶ μορφῶν τῶν Μικρο-Ὄργανισμῶν πρὸς τὸ Βασίλειον τῶν Φυτῶν καί, ἐκ τούτων, πρὸς τὸ Βασίλειον τῶν Ζῶων καί, τέλος, εἰς τὸν Ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου ὄχι μόνον τὸ Σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὸ Ψυχο-Πνευματικὸν στοιχεῖον, ἢ Συνειδησις καὶ τὸ Λογικόν του, εἶναι «προϊόντα» τῆς ἐξελικτικῆς, «ἐκ τῶν κάτω», διαδικασίας καὶ πορείας τοῦ Φυσικοῦ γίνεσθαι, ἢ μὲ ἄλλα λόγια: τὸ Πνευματικὸν καὶ Συνειδητὸν ἐν τῷ Ἀνθρώπῳ στοιχεῖον ἔχει ὡς ἀρχὴν καὶ βᾶσιν τὸ Φυσικὸν καὶ Βιολογικόν, δηλ. τὸ τυφλὸν καὶ μὴ-συνειδητὸν, ἢ ἄλλως πως: Ὁ Ἄνθρωπος οὐδὲν ἕτερον εἶναι ἢ *κοινὸν Ζῶον*, μὲ *ποσοτικὰς* τινας, πιθανῶς, οὐχὶ δὲ καὶ ποιοτικὰς διαφορὰς.

Κατὰ τὰ λοιπὰ: Ὁ Evolutionismus ἀπορρίπτει καὶ καταργεῖ τὴν Ἰουδαίῳ-Χριστιανικὴν περὶ Δημιουργίας τοῦ Κόσμου διδασκαλίαν (Kreationismus), ἣτις ὑπεμφαίνει ὅτι τὰ Εἶδη τῶν ζῶντων ὄντων ὑφίστανται, *ἐξ ἀρχῆς, αὐτοτελῶς, σταθερῶς καὶ ἀναλλοιώτως*, ἄνευ μεταβάσεων δηλ. ἐκ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο, μὲ ἐπουσιώδεις παραλλαγὰς, ἀπλῶς, εἰς τὰ Ἀτομικὰ ἀντίτυπα αὐτῶν. Συναφῶς δὲ ἀπορρίπτεται καὶ ἡ παρουσία καὶ παρέμβασις τοῦ «ὑπερ-φυσικοῦ» παράγοντος, δηλ. *τοῦ Θεοῦ*, εἰς τὴν γένεσιν καὶ τὴν διαδικασίαν ἐξελίξεως τῶν ζῶντων Ὄργανισμῶν, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ὅλα τὰ Κοσμολογικὰ καὶ Ἀνθρωπολογικὰ δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅπως: Ὁ Κόσμος καὶ τὰ ἐν αὐτῷ εἶναι ποίημα καὶ ἔκφρασις τῆς Ἀγαθότητος, Σοφίας κ.λπ. τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἰς τὴν Φύσιν καὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν ὑπάρχει νόημα καὶ τελολογία, ὅτι ἅπαντα τὰ ὄντα τῆς Φύσεως, ἀκόμη δὲ καὶ τὰ πλέον ἀσήμαντα, ὅπως «τὰ Κρίνα τοῦ Ἀγροῦ» καὶ «τὰ Πετεινὰ τοῦ Οὐρανοῦ» (Μτθ. 6), ἔχουν διὰ τὸν Θεὸν ὑψίστην ἀξίαν (Πρόνοια) κ.λπ. Κατὰ τὸν Evolutionismus δὲ τὰ πάντα εἰς τὸ Φυσικὸν καὶ Ἱστορικὸν γίνεσθαι, διότι καὶ ὁ Ἄνθρωπος ὑπόκειται εἰς τοὺς νόμους τῆς Evolution, συμβαίνουν *ἀναποδράστως καὶ τυχαίως* ὁ Eviol. εἶναι ἐν εἶδος συνδυασμοῦ Kausalismus καὶ Τυχαίου, δεχόμενος αὐστηροὺς νόμους

έπιλογής κατά την εξέλικτική διαδικασία, έν συνδυασμῶ πρὸς τυχαίας κληρονομικές, κλιματολογικές κ.λπ. παραλλαγές⁶¹.

Κυρίως, ὅμως, ἐπληξε τὴν περὶ Ἀνθρώπου, Χριστιανικήν, διδασκαλίαν, ἣτις παριστᾷ μίαν ἀνυπέρβλητον εἰς ποιότητα Ἀνθρωπολογία: Ὁ Χριστιανισμὸς διδάσκει ὅτι ὁ Ἄνθρωπος εἶναι «ἀδελφὸς» συμπάσης τῆς λοιπῆς Κτίσεως, ὧν καὶ αὐτὸς Κτίσμα ἐν τῷ συνόλῳ του, δηλ. ὡς Σῶμα καὶ Ψυχή, καί, συγχρόνως, ὅτι διαφέρει, ποιοτικῶς, ἔναντι τῶν λοιπῶν ὄντων, ὡς κτισθεὶς «κατ' εἰκόνα» Θεοῦ. Ἡ ὑπεροχὴ αὕτη τοῦ Ἀνθρώπου κατανοεῖται οὐχί, ἀπλῶς, ὡς προνόμιον, ἀλλὰ καὶ ὡς εὐθύνη αὐτοῦ ἔναντι τῆς λοιπῆς Κτίσεως: Σύμπασα ἡ Κτίσις πορεύεται, μὲ εὐθύνην καὶ προστασίαν τοῦ Ἀνθρώπου, πρὸς τὸ Ὁμέγα-Χριστὸς, ἥτοι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει ἡ διδασκαλία αὕτη πρὸς τὸν διεστραμμένον Ἀνθρωποκεντριισμόν. Ἄν, λοιπόν, οἱ Χριστιανοί, ἀργότερον, παρηργήνευσαν καὶ ἐξεμεταλλεύθησαν τὴν θέσιν ταύτην τῆς Βίβλου πρὸς ἴδιον ὄφελος καὶ εἰς βάρος τῆς λοιπῆς Κτίσεως, δὲν εὐθύνεται, διὰ τοῦτο, ἡ Χριστιανικὴ περὶ Κόσμου καὶ Ἀνθρώπου διδασκαλία, ἀλλ' ἡ ἀνθρωπίνῃ ἀμαρτία, ἣτις διαστρέφει τὰ πάντα ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν⁶².

61. Κατὰ τὸν Ch. Darwin ὅλα, ἀνεξαιρέτως, τὰ ζῶντα ὄντα: σκώληκες, φητᾷ, έντομα, πτηνὰ κ.λπ. ἔχουν κοινὴν καὶ τὴν αὐτὴν καταγωγὴν «καὶ ἐξαρτῶνται ἀμοιβαίως, προελθόντα διὰ Νόμων, οἵτινες εἰσέτι μᾶς περιβάλλουν. Εἶναι δὲ οἱ Νόμοι οὗτοι, ἐν εὐρυτάτῃ ἐννοίᾳ: Ἀνάπτυξις διὰ μεταφυτεύσεως' κληρονομικότης (ύφισταμένη, ἤδη, εἰς τὴν μεταφύτευσιν)' μεταβολή, ὡς ἀκολουθία ἐμμέσων καὶ ἀμέσων ἐπιδράσεων τῶν ὄρων ζωῆς καὶ τῆς χρήσεως ἢ μὴ χρήσεως, ὅπως ταχὺς πολλαπλασιασμός, ἄγων εἰς ἀγῶνα πρὸς ἐπιβίωσιν καί, ἀκολουθῶς, εἰς φυσικὴν ἐπιλογὴν, ἣτις, ἀπὸ δικῆς τῆς πλευρᾶς, παρέχει ἀφορμὰς πρὸς διαφοροποιήσεις, ἐκ νέου, καὶ ἐξαφανίσιον τῶν ὀλιγώτερον βελτιωθεῖσων μορφῶν. Ἐκ τῆς πάλης τῆς Φύσεως, ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ θανάτου, λοιπόν, προάγεται ἀμέσως τὸ ὕψιστον, ποῦ δυνάμεθα νὰ διανοηθῶμεν: ἡ γένεσις διαρκῶς ὑψηλοτέρων καὶ τελειοτέρων ὄντων». Ὁ D. πιστεῦει, ὅτι ἡ Ἐξέλιξις ὑπόκειται εἰς ἀναποδράστους Νόμους, ἀναλόγους «τῶν Νόμων τῆς Βαρύτητος, οἵτινες κινοῦν τὴν Γῆν μας κυκλικῶς» (*Die Entstehung der Arten durch natürliche Zuchtwahl*, μτφρ. ὑπὸ C. W. Neumann, ἐν: Reclam 3071 (8) /1989, σ. 678. Αἱ περαιτέρω παραπομπαὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Darwin γίνονται ἐκ τῆς ἐκδόσεως ταύτης, καθὼς καὶ αἱ ἐν τῷ κειμένῳ παρατιθέμενα σελίδες). Ἄλλοι, ὅμως, ἐρευνηταὶ εἰσάγουν τὸν παράγοντα «τύχη» εἰς τὴν εξέλικτικὴν διαδικασία, ἐκ τούτων δὲ γνωστότερος εἶναι ὁ Jacques Monod. Κατὰ τοῦτον εἰς καὶ μόνος νόμος κυριαρχεῖ εἰς τὴν Φύσιν: «Ὁ Νόμος τοῦ Τυχαίου», κατὰ τὸ παράδειγμα «τοῦ Χαρτοπαιγνίου,... καθ' ὃ ἀναμειγνύονται αἱ Κάραται καὶ προκύπτει ἐν τυχαίῳ ἀποτέλεσμα» (94). «Ὁ Ἄνθρωπος εἶναι μόνος εἰς τὴν ἀκαρδον ἀπειρίαν τοῦ Σύμπαντος, ἐξ οὗ καὶ προήλθε τυχαίως» (*Zufall und Notwendigkeit* (1991¹), 157). Ὁμως ὁ E. Mayr, ἀντιδρῶν, πιστεῖει ὅτι ὁ Monod παρενόησε τὸν Darwin: «Ὁ Monod δὲν κατενόησε τὴν ἐξηγητικὴν ἀξίαν τῆς Φυσικῆς ἐπιλογῆς, διὸ καὶ κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ καθαρὰ τύχη εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὰ φαινόμενα τῆς Φύσεως. Εἰς ἕνα τοιοῦτον Ἐπικουρισμὸν προσκροῦει τις μόνον σπανίως κατὰ τὰς ἡμέρας μας» (μν. ἔργ.: 95). Περὶ Monod ὅμως κατωτέρω ὁ λόγος.

62. Τὴν μορφήν ταύτην τοῦ Ἀνθρωποκεντρισμοῦ, ὡς τὴν αἰτίαν καταστροφῆς τῆς Φύσεως καὶ πλήθους ἄλλων δεινῶν, ἐπιρροίπτε ὁ Eugen Drewermann εἰς τοὺς Χριστιανούς (πρβλ. *Der tödliche Fortschritt* (1994⁶).

Διὰ τὸν Evolutionismus δὲ ὁ ἄνθρωπος εἶναι, ἀπλῶς, ἐν Ζῶον καὶ οὐδὲν πλέον, – ἀλλ’ ἐν Ζῶον οὐχὶ τελειότερον τῶν λοιπῶν, ἀλλὰ τὸ Ἰσχυρότερον καί, συναφῶς, τὸ πλέον κακοῦργον καὶ ἐγκληματικόν. Ὁ Darwin εἶχε διαγνώσει, μὲ ἄσφαλον κριτήριον, ὅτι Ἄνωτερότης τοῦ Ἀνθρώπου δὲν σημαίνει καί, π.χ. Ἡθικὴν, τελειότητα αὐτοῦ, ἀλλ’ «ἐπιβίωσιν τοῦ Δεινοτέρου ἢ Ἐπιτηδειοτέρου», ἥτοι ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ Ἰσχυρότερον καί, συνεπῶς, τὸ Ἐγκληματικώτερον Ζῶον. Τὸ πρὸς τὰ Ἄνω τῆς Evolution σημαίνει, ἐδῶ, πορείαν πρὸς τὸ Χειρότερον καὶ Ἐγκληματικώτερον Ζῶον, τὸ ὁποῖον, ὡς τὸ Ἰσχυρότερον, θὰ πρέπει νὰ ἐπιβιώσει ἔναντι τῶν ἀσθενεστέρων αὐτοῦ, οὐχί, ἀπλῶς, τῶν Ζῶων, ἀλλὰ καὶ τῶν συνανθρώπων του. Καὶ ἐπειδὴ, ἐκπεφρασμένως, ὁμιλεῖ ὁ Δαρβινισμὸς οὐχὶ περὶ ἰσχυρῶν Εἰδῶν, ἀλλὰ περὶ ἰσχυρῶν Ἀτόμων ἐντὸς τῶν Εἰδῶν, καθίσταται αὐτονόητον, τί ἐννοεῖ, ὅτι δηλ., ἐπειδὴ ἡ Γῆ δὲν παράγει ἱκανὰ ἀγαθὰ διὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἐκθρέψει ὅλα τὰ ὑπὸ τῶν Εἰδῶν παραγόμενα Ἄτομα, θὰ πρέπει νὰ φονεύονται – καί, ἴσως, καὶ νὰ τρώγονται – τὰ ἀσθενέστερα Ἄτομα καὶ οἱ Λαοὶ των, διὰ νὰ μποροῦν νὰ ἐπιβιώσουν οἱ Ἰσχυροὶ Λαοὶ καὶ τὰ Ἄτομά των (πρβλ. 101 ἐξ.). Τοῦτο δὲ ἀφορᾷ, κυρίως, εἰς Ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι καταναλώνουν τὸν ἄρτον τῶν Ἰσχυρῶν, διὰ δὲ τὰ ἄλλα ζῶντα ὄντα, Φυτὰ καὶ Ζῶα, ἰσχύει, ὡς μέτρον συντηρήσεως καὶ προστασίας αὐτῶν, ὁ βαθμὸς προσφορᾶς ἀγαθῶν πρὸς ὄφελος τῶν Ἰσχυρῶν, – αὐτὸ δὲ εἶναι καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Οἰκολογικοῦ ἐνδιαφέροντος ὑπὸ τῆς Δυτικῆς-Λευκῆς Φυλῆς: ἡ περαιτέρω καταστροφή τῆς Φύσεως ἀποβαίνει εἰς βάρος τῶν συμφερόντων της, διὸ καὶ θὰ πρέπει νὰ «προστατευθεῖ» αὕτη⁶³!

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐπλήγη, ἥδη, τὸ νεῦρον τῆς ἐξελικτικῆς διαδικασίας τῆς Evolution, ἥτοι «ἡ πάλη πρὸς ἐπιβίωσιν, ὡς ἡ ἀναγκαία ἀκολουθία τῆς ἰσχυρῶς ἀναπτυχθείσης ὁρμῆς πάντων τῶν ζῶντων ὄντων πρὸς πολλαπλασιασμόν,... ἥτις λαμβάνει χώραν εἴτε μεταξὺ Ἀτόμων τοῦ αὐτοῦ εἴτε διαφορῶν Εἰδῶν εἴτε μεταξὺ Ἀτόμων καὶ ἐξωτερικῶν συνθηκῶν ζωῆς» (102.103). Ὅπως εἶναι φυσικὸν εἰς τὴν

63. Διὰ νὰ ἀντιληφθεῖ τις τὸ μέγεθος τῆς φρίκης, ποῦ ἐμποιεῖ ἡ Θεωρία αὕτη τοῦ Evolutionismus, θὰ πρέπει νὰ λάβει ὑπ’ ὄψιν του ὅτι ὁ Fr. Nietzsche, ὅστις ἀνεστάτωσε τὴν Ἀνθρώπινην μετὰ τοὺς βουχθημοὺς τοῦ Ὑπερανθρώπου του, ἐτρόμαξε πρὸ τοῦ ὤμου τοῦτου Naturalismus καὶ ἀπέφραξε ταύτην μὲ βδελυγμίαν. Ἀναφέρει: «Ὁ Darwin ἐλησμόνησε τὸ Πνεῦμα, – τοῦτο εἶναι ἴδιον τῶν Ἀγγλων» (F. Nietzsche Werke, ἐκδ. ὑπὸ K. Schlechta (1977*), II: 918). «Ὁ Darwin ὑπερεξέτιμησε τὰς ἑξωτερικὰς συνθήκας» μέχρι βλακειᾶς. Τὸ οὐσιώδες διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ζωῆς εἶναι, πρωτίστως, ἡ τεραστία, ἐκ τῶν ἔσω, μορφοποιούσα δύναμις, ἥτις ἀξιοποιεῖ καὶ ἐκμεταλλεύεται καὶ τὰς ἑξωτερικὰς συνθήκας» (III: 889).

«πάλην ταύτην πρὸς ἐπιβίωσιν», καὶ μὲ βάσιν τὸν «Νόμον τῆς Φυσικῆς Ἐπιλογῆς», τὰ μὲν ἀσθενέστερα τῶν Εἰδῶν καὶ ὄντων ὑποκύπτουν καὶ ἐξοντώνονται, «τὰ δὲ ἰσχυρότερα ἐπιζοῦν». Ὁ νόμος οὗτος «τοῦ ἀγῶνος πρὸς ἐπιβίωσιν» καὶ τῆς «ὑπεριοχύσεως τοῦ ἰσχυροτέρου» προσδιορίζει σύνολον τὸ φυσικο-ιστορικὸν γίγνεσθαι, ἀφοῦ καὶ ὁ Ἄνθρωπος ἀποτελεῖ ὀργανικὸν μέλος εἰς τὴν ἀλυσίδα τῆς ἀνελικτικῆς διαδικασίας τῆς Evolution. «Πόλεμος πάντων πατήρ ἐστὶ» (Ἡράκλειτος), — εἶναι τὸ ἀξίωμα τῆς Θεωρίας ταύτης καὶ πᾶν μέσον πρὸς συντριβὴν τοῦ ἀντιπάλου καὶ ὑπερίσχυσιν τοῦ ἰδίου Ἀτόμου καὶ Εἶδους (Ἔθνους) εἶναι θεμιτὸν καὶ ἠθικόν. Ὁ Darwin ὑπῆρξεν εἰς Ἄγγλος ἀριστοκράτης καὶ μέλος ἐνός, σχετικῶς, μικροῦ Λαοῦ, ὅστις, διὰ τῆς προόδου του εἰς τὰ μέσα πολεμικῆς τέχνης καὶ τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ καὶ τῆς ἀποικιοκρατίας, εἶχε κατορθώσει νὰ ὑποτάξει καὶ προσδιώριζε κατὰ τὴν βούλησίν του τὸ μέγιστον μέρος τῆς Ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ Πλανῆτου εἰς Ἀσίαν, Ἀμερικὴν, Ἀφρικὴν, Αὐστραλίαν καὶ τὴν Εὐρώπην, ζῶν εἰς βάρος τῶν ἄλλων Λαῶν, ἔπρεπε δέ, παρὰ τὴν μειονεκτικὴν, ἀριθμητικὴν, δυνάμιν του, ὄχι μόνον νὰ ἐπιβιώσει, ἀλλὰ καὶ νὰ συνεχίσει νὰ κυριαρχεῖ ἐπὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου, — τοῦτο δὲ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθεῖ ἄλλως πως, εἰ μὴ μὲ τὴν συντριβὴν κάθε ἀντιστάσεως καὶ τὴν ἐξόντωσιν κάθε ἀντιπάλου του, κατὰ τὸ πρότυπον καὶ ἀνάλογον τῆς ἀρχαίας Ρώμης. Τὸ κτηνώδες καὶ ἀπάνθρωπον τοῦτο ἰδεῶδες εἰσηγάγε, λοιπόν, ἡ Θεωρία τῆς Ἐξελίξεως ὡς τὸν Νόμον τῆς Φύσεως καὶ τῆς Ἱστορίας, ὅτι δηλ. Ζωὴ εἶναι πάλη, πόλεμος καὶ ἀνταγωνισμὸς Εἰδῶν (Λαῶν) καὶ Ἀτόμων πρὸς ἐπιβίωσιν καὶ ἐπικράτησιν, καὶ — τὸ χεῖριστον ὄλων — ὅτι εἶναι *δίκαιον καὶ ἠθικόν* νὰ ἐξοντώνονται καὶ νὰ φονεύονται οἱ Ἀσθενέστεροι, διὰ νὰ ἡμποροῦν νὰ ἐπιβιώνουν οἱ Ἰσχυρότεροι, ἀφοῦ ἡ Γῆ δὲν δύναται νὰ διαθρέψει διὰ τῶν ἀγαθῶν τῆς τὸν διαρκῶς αὐξανόμενον πληθυσμὸν τῆς Ἀνθρωπότητος. Ἐδῶ δὲ θὰ ἡδύνατο νὰ προβληθεῖ ὡς νόμιμον καὶ ἠθικόν ὄχι μόνον πᾶν μέσον κακουργίας καὶ φόνων, ἀλλὰ καὶ τὸ αἵτημα τῆς Ἀνθρωποφαγίας, ὡς τρόπος ἐξοικονομήσεως ὑλικῶν ἀγαθῶν⁶⁴!

64. Ὁ Evolutionismus εἶναι γυμνὸς Naturalismus καὶ Biologismus, πρὸςβέβη δηλ. ὅτι τὸ Ἄτομον εἶναι, ἀπλῶς, «μέσον» εἰς τὴν ἀτελεῦστητον ἐξελικτικὴν ἀλυσίδα πρὸς ἀνάδειξιν ὑγιεστερῶν καὶ ἰσχυροτέρων Ἀτόμων καί, κατὰ συνέπειαν, Ἄτομα μὴ συμβάλλοντα εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον, δηλ. ἀσθενή, ἠλικιωμένα κ.λπ., θὰ πρέπει νὰ ἐγκαταλείπονται ἢ, ἀκόμη, καὶ νὰ φονεύονται. Τὸ «σπαρτιατικόν» τοῦτο ἰδεῶδες ἐξεπροσώπησε, μὲ συνέπειαν, θεωρητικῶς μὲν ὁ Herbert Spencer, εἰς δὲ τὴν πράξιν οἱ κατὰ καιροὺς λαμβάνοντες χώραν «Χιτλερικοί», Φυλετικοὶ κ.λπ., βαρβαρισμοί. Τοιαῦτα ἀπόψεις εἶναι ἄκρως ἀντίθετοι πρὸς τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν, καθ' ἣν εἰς τὸ Ἄτομον συμπεκνοῦται τὸ ἀπόλυτον τῆς ἀξίας τῆς Ἀνθρωπότητος, καθ' ὅσον ὁ Ἄνθρωπος, ὡς

Ἡ Θεωρία τῆς Evolution εἶναι φωτογραφικὴ ἀπεικόνισις τῆς ἐνοποιηθείσης, ἐν τῷ μεταξυ, Δυτικῆς - Λευκῆς Φυλῆς, ἥτις δικαιούται νὰ ζῆ ἐπὶ τῆς Γῆς, ὡς οὐσα ἢ ἰσχυροτέρα, ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι διαθέτει τὰ πλεόν τέλεια πολεμικὰ καὶ ἐξοντώσεως τεχνικὰ μέσα, ἐνῶ ἰσχύει διὰ τοὺς ἄλλους Λαούς, ὡς κριτήριον διατηρήσεώς των ἐν ζωῇ, ὁ βαθμὸς τῆς προθυμίας των πρὸς ὑποταγὴν καὶ τῆς συμβολῆς των πρὸς ἐπιβίωσιν καὶ εὐημερίαν τῶν Δυτικῶν-Λευκῶν (δι' ἐκμεταλλεύσεως, δουλείας ὑπ' αὐτῶν κ.λπ.).

Τὴν Θεωρίαν τῆς Ἐξελίξεως υἰοθέτησεν, ἀρχικῶς, καὶ ὁ Κάρολ Μάρξ καί, ἀκολούθως, ὁ *Μαρξισμὸς*, ὡς τὴν δικαιῶσιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ τοῦ Ὑλισμοῦ, καθ' ὃν τὰ πάντα πηγάζουν καὶ «προοδεύουν» «ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω», διὰ νὰ ἐγκαταλείψει ἢ μᾶλλον νὰ ἀποσιωπήσει αὐτήν, περαιτέρω, ἀφοῦ ὁ Evolutionismus ἀπορρίπτει τὸ Μαρξιστικὸν ἰδεῶδες περὶ «ἰσότητος» καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων καὶ «ἴσης» κατανομῆς ἀγαθῶν μεταξὺ Ἀτόμων καὶ Λαῶν, δεχόμενος, ἐκπεφρασμένως, τὸ δίκαιον τοῦ Ἰσχυροτέρου νὰ ἐπιβιώνει καὶ νὰ ἀπολαύει τῶν ἀγαθῶν τῆς Γῆς, συνιστᾷ δηλ. οὗτος τὴν ἐπίσημον ἰδεολογίαν τοῦ ἀντίποδος τοῦ Μαρξισμοῦ, ἦτοι τοῦ *Καπιταλισμοῦ*.

Ὁ *Μαρξισμὸς* υἰοθετεῖ τὴν Θεωρίαν τῆς Ἐξελίξεως μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου, πὸν τὸν συμφέρει, ὅτι δηλ. καὶ ὁ Ἄνθρωπος εἶναι προῖον τῆς Ὑλῆς καὶ ἐν κοινὸν Ζῶον, προελθὸν, ἐξελικτικῶς, ἐκ τῶν κατωτέρων Ζῶων. Οὗτος δέχεται, ὅτι μέχρι τῆς ἐξελίξεώς του εἰς Ἄνθρωπον κυριαρχοῦν εἰς τὴν Φύσιν οἱ Νόμοι τοῦ Δαρβίνου, ἦτοι τῆς παραλλαγῆς καὶ τῆς Φυσικῆς ἐπιλογῆς τῶν Ἰσχυροτέρων Εἰδῶν καὶ ὄντων. Ὅμως τυχὸν ἀποδοχὴ τῶν Νόμων τούτων τῆς πάλης πρὸς ἐπιβίωσιν καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Ἰσχυροτέρου καὶ ἐπὶ τῶν Ἀνθρωπίνων Κοινωνιῶν θὰ ἐσήμαιεν ἀποδοχὴν τῆς Ἰδεολογίας τοῦ Καπιταλισμοῦ, ὅστις αὐτὸ, ἀκριβῶς, ὑποστηρίζει, ὅτι δηλ. εἰς τὰς Ἀνθρωπίνους Κοινωνίας δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ *ἰσότης* μεταξὺ τῶν Ἀτόμων καὶ τῶν Λαῶν, ἦτοι τὸ Μαρξιστικὸν ἰδεῶδες, διότι ἰσχύει — καὶ ἐδῶ — ὁ Φυσικὸς νόμος τοῦ ἀλληλο-ανταγωνισμοῦ καὶ τῆς ὑπερισχύσεως τοῦ Ἰσχυροτέρου. Ἔτσι ὁ Μαρξισμὸς, ὅταν φθάνει εἰς τὸν Ἄνθρωπον, ἀλλάσσει τὸ τροπᾶριον τῆς «ἐπιστημονικῆς» ἐπιχειρηματολογίας, ἀπορρίπτει τὴν Θεωρίαν τῆς Ἐξελίξεως καὶ τοὺς ἰσχύοντας εἰς αὐτὴν «καπιταλιστικοὺς» Νόμους καὶ εἰσάγει νέους, «ποιοτικoὺς», ἦτοι τὰ ἰσχύοντα διὰ τὸν μαρξιστικὸν Σοσιαλισμὸν

Ἄτομον, εἶναι ὁ «κατ' εἰκόνα» Θεοῦ ποιηθεὶς καὶ πρὸς σωτηρίαν ἐκάστου Ἀτόμου ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Κόσμον, Ὅστις, ὡς ὁ Ποιμὴν ὁ καλός, ἀφήνει «τὰ ἐνενηκοντα ἐννέα πρόβατα ἐν τῇ ἐρήμῳ» καὶ ἀναζητεῖ «τὸ ἀπολωλός». «Οὕτω, λέγω (Ἰησοῦς Χριστὸς) ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι» (Λουκ. 15· Μτθ. 18 κ.ά.). Ὁ Ἄνθρωπος, ὡς τὸ συγκεκριμένον Ἄτομον, εἶναι Ἄντο-Σκοπὸς καὶ οὐδέποτε «μέσον» πρὸς ἄλλους σκοποὺς: ἡ ἀξία τοῦ Ἀτόμου εἶναι ἢ ὑψίστη καὶ ἢ μόνη ἀνεκποίητος. Τὸ Ἄτομον σῴζεται, ὡς Ἀτομικότης, καὶ οὐχὶ ἢ Ἀνθρωπότης, τὸ ἀόριστον καὶ ἀνύπαρκτον Ὅλον, τὸ ὁποῖον «ὑπάρχει» μόνον ὡς «ἰδέα» («Ἰδεαλισμὸς» τοῦ L. Feuerbach).

«δόγματα». «Τῆς Ὑλης», ἀναφέρει εἰς τὰ ἐπίσημα, ἐγκριζόμενα δηλ. ὑπὸ τοῦ «Κόμματος» «ἐπιστημονικά» Βιβλία του, «τῆς κάπνισε» καί, ὅταν ἐφθάσεν εἰς τὸν Κοινωνικὸν ὄμιλον τῶν Ἀνθρώπων, ἠλλαξε «Νόμους», — ἀντικατέστησε τοὺς «καπιταλιστικοὺς» τοῦ Δαρβίνου μὲ τοὺς «σοσιαλιστικοὺς» τοῦ Μάρξ, ῥητῶς δὲ ὁμιλεῖ «περὶ ποιοτικῶς διαφόρου ἔναντι τῆς προηγηθείσης νέας Νομοτελείας ἐπὶ τοῦ Κοινωνικοῦ ὄμιλου», διότι αὐτὸ ἦτο «τὸ κέφι» τῆς Ὑλης, νὰ εἶναι δηλ. μέχρι τῆς Ἐξελίξεως τῶν Ζῶων εἰς Ἀνθρώπων «καπιταλιστική», μετὰ ταῦτα δέ, ἦτοι ὅτε κατέστη οὗτος Κοινωνικὸν Ζῶον, νὰ γίνῃ «κομμουνιστική». Καὶ περὶ «ὀρέξεων» τῆς Ὑλης οὐδεμίαν ἀντίρρηση εἶτε εἶναι αὐταὶ Καπιταλιστικαὶ εἶτε Κομμουνιστικαί. Ἡ «τρέλλα», ὅμως, ἀναδύεται ἀφ' ἧς στιγμῆς αἱ θεωρίαι αὐταὶ προβάλλονται ὡς ἐπιστημονικαί, ὡς πορίσματα τῆς ἐπιστήμης, καὶ μέμφονται τοὺς ἀπορριπτόντας ταύτας ἐπὶ σκοταδισμῶ καὶ ἀναχρονισμῶ!

Ἀναφέρομεν, λοιπόν, μερικὰ ἀποσπάσματα «Σοσιαλιστικῆς» γένεως τῆς Θεωρίας τῆς Ἐξελίξεως: «Ὁ Ἐξάνθρωπισμὸς εἶναι ἡ διαδικασία τῆς σταδιακῆς μεταβολῆς ἐνὸς Ζωντανοῦ, πού εἶναι ἀκόμη Ζῶον καὶ ὑπόκειται ζωικαὶ δραστηριότητες καὶ ἡ ἐξελίξις του εἰς τὴν βιολογικὴν νομοτέλειαν, εἰς ἓν ποιοτικῶς νέον Ζωντανόν, τοῦ ὁποῦ ἡ ζωικὴ δραστηριότης βασιζέται μὲν ἐπὶ τῆς βιολογικῆς νομοτελείας, ἀλλὰ δὲν κυριαρχεῖται πλέον ὑπ' αὐτῆς, διότι προσέλαβεν αὐτὴ Κοινωνικὸν χαρακτήρα καὶ ὑπόκειται ἡ ἀνάπτυξις του εἰς ἐντελῶς νέους, ἦτοι Κοινωνικοὺς, νόμους. Ἡ νέα ποιότης τοῦ Ἀνθρώπου», ὡς Κοινωνικοῦ ὄντος, δὲν προσδιορίζεται «ὑπὸ τῆς νομοτελείας τῆς βιολογικῆς ἐξελίξεως, ἦτοι τῆς Φυσικῆς ἐπιλογῆς» (96.97), ἀλλὰ ἔχομεν μίαν «μετάβασιν ἐκ τοῦ Βιολογικοῦ εἰς τὸ Κοινωνικόν» (103), «δι' ἀναπτύξεως ποιοτικῶς νέων νόμων τῆς Κοινωνικῆς μορφῆς κινήσεως τῆς Ὑλης», τοῦθ' ὅπερ σημαίνει: «Αἱ σχέσεις μεταξὺ τῆς Κοινωνίας καὶ τοῦ Φυσικοῦ κόσμου διαφέρουν ποιοτικῶς τῶν σχέσεων μεταξὺ Ζῶων καὶ τοῦ περιβάλλοντος» (104' *Grundlagen des historischen Materialismus*, ἐκδοθ. ὑπὸ E. Hahn κ.ἀ., 1976).

Περαιτέρω ὁ Σοσιαλισμὸς εὐρέθῃ ἠναγκασμένος, υἰοθετήσας τὴν Θεωρίαν τῆς Evolution, νὰ προβεῖ εἰς πλῆθος «σοσιαλιστικῶν» διορθώσεων, διὰ νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὰ δικὰ του μέτρα. Διὰ νὰ δικαιώσει π.χ. τὴν Προλεταριακὴν «Ἐπανάστασιν τῆς μεταβάσεως ἐκ τοῦ Καπιταλισμοῦ εἰς τὸν Σοσιαλισμὸν» (*Dialektischer und historischer Materialismus*, ἐκδ. ὑπὸ F. Flicdler κ.ἀ., (1975²), 194), τὴν ὁποίαν ἡ Evolution δὲν δικαιολογεῖ, διότι «ἡ Φύσις δὲν κάμνει ἄλλατα», ἠναγκάσθη νὰ παραδεχθῇ, ὅτι «ἡ Φύσις κάμνει ἄλλατα»! Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν, ὅμως, τοῦ ἱστορικοῦ Σοσιαλισμοῦ, διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Θεωρίαν του, ὅτι εἰς τὸν Κοινωνικὸν του ὄμιλον ἐξέλιπε, πλέον, «ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν Τάξεων... καὶ τῶν Ἀτόμων καὶ ἡ πάλῃ πρὸς ἐπιβολὴν τῶν δικῶν των συμφερόντων», ὅτι δηλ. δὲν ἰσχύει «Καπιταλισμός», πλέον, εἰς τὸν Κοινωνικὸν του ὄμιλον, ἀπερριψε: α) τὸν Νόμον τῆς Φυσικῆς ἐπιλογῆς τῆς Evolution καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸν μὲ ἐκείνον «τῆς ἐργασίας»: τῆς προσφορᾶς, ἀποδόσεως καὶ ἀντιστοίχου ἀμοιβῆς (*Grundlagen... 96 ἐξ.*), καὶ β) ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἀρχικὴν θέσιν τῆς Evolution, ὅτι ἡ Φύσις εἰς τὸν ὄμιλον τοῦ Σοσιαλισμοῦ δὲν κάμνει, πλέον, «ἄλλατα», ἦτοι εἶναι ἀδιανόητος πάσα «ἐπανάστασις» κατὰ τῆς Κατεστημένης ἐξουσίας τοῦ Προλεταριάτου. Καὶ ἐδῶ εἶναι τὸ παράδοξον: «Τὴν Σοσιαλιστικὴν ταύτην Σταδιακότητα» τὴν «βαπτίζει» ὡς «Ἄλλα»! «Ἐτσι: Εἰς τὸν Σοσιαλισμὸν εἶναι ἡ βαθμιαία μετάβασις ἐκ μιᾶς ποιοτικῆς καταστάσεως εἰς μίαν ἄλλην ἢ κυριαρχοῦσα μορφή τοῦ Ἄλλοτου» (*Dialektischer... 196*). Καὶ ὅπως ἤδη ἐλέγχθη: Πάντα τὰ Ἰδεολογικὰ ταῦτα ψεῦδη ὑπὸ τὸν μανδύαν τῶν Ἐπιστημονικῶν πορισμάτων!

Ὁ Darwin μετέφερε τὴν «ἠθικὴν» τῆς Ζούγκλας καὶ εἰς τὰς Ἀνθρωπίνας κοινωνίας, ὡς πόλεμον ἀλληλο-ἐξοντώσεως πρὸς ἰδιοποίησιν τῶν ἀγαθῶν τῆς Γῆς καὶ πρὸς ἐπιβίωσιν τοῦ Ἐπικρατεστερέου, κατὰ τὸ

δόγμα: «Ὁ Θάνατός Σου ἢ Ζωή Μου». Ἡ «ἠθικὴ» τοῦ Evolutionismus δικαιώνει κάθε φρικαλεότητα: βίαν, καταδυνάστευσιν, ἐκμετάλλευσιν καὶ θανάτωσιν, —ὁ Ἄδύνατος ἔχει, ὡς μόνην ἐπιλογὴν, νὰ ὑποταγεῖ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἰσχυροῦ ἢ νὰ θανατωθεῖ ὑπ' αὐτοῦ. Ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν «ἠθικὴν» ταύτην τίθενται ἐπὶ τάπητος καὶ τὰ πλεόν σύγχρονα προβλήματα τῆς *Γενετικῆς*, ὅπως π.χ. ἡ ἀπαγόρευσις τῆς τεκνοποιίας καὶ τῆς ἀποκτήσεως ἀπογόνων εἰς «ἀσθενή» Ἄτομα, ἢ σεξουαλικὴ διασταύρωσις Ἀτόμων «ἰσχυράς» Ράτσας διὰ νὰ προκύψουν Ἄτομα ὑγιῆ καὶ ἰσχυρά, ἢ τεχνητὴ παρέμβασις εἰς τὰ «σπέρματα» γεννήσεως καὶ παραγωγῆς καὶ ἡ ἀλλοιώσις αὐτῶν —κατὰ τὸ ἀνάλογον τῶν διασταυρώσεων καὶ εἰς ἄλλα Ζῶα— πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἐπιθυμητοῦ, «ὑγιοῦς», εἶδους Ἀνθρώπου κ.ο.κ. Πάντα ταῦτα νόμιμοποιεῖ, ὡς θεμιτὰ καὶ ἠθικά, ὁ Evolutionismus ἐν ὄψει τοῦ αἰτήματος «παραγωγῆς» ὑγιῶν καὶ ἰσχυρῶν Ἀτόμων καὶ Εἰδῶν.

Ὁ Evolutionismus προέβαλε καὶ προβάλλει, ἀδιακόπως, πλείστα ὅσα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐκ τῶν διαφόρων χώρων τοῦ ἐπιστητοῦ, τὰ ὁποῖα, ὁμως, —ὅλα ἀνεξαιρέτως— συνιστοῦν *ὑποθέσεις καὶ ἀπλᾶς ἐνδείξεις* περὶ τῆς ἀληθείας του *οὐδέποτε* δυναμένης νὰ ἐπικυρωθοῦν, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ διαψευσθοῦν, ἀφοῦ ἡ Evolution —ἐὰν αὕτη συνέβη— ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ παρελθόν, εἶναι δηλ. ἐφ' ἅπαξ γενομένη καὶ ἀνεπανάληπτος διαδικασία, —ἐὰν δὲ συμβαίνει καὶ εἰς τὸ παρὸν δὲν γνωρίζομεν καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδείξομεν—, καί, συνεπῶς, διὰ νὰ ἐπαληθευθεῖ ἢ νὰ διαψευσθεῖ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναπαραγόμεν τὴν δισεκατομμυρίων ἐτῶν ἱστορίαν τῆς Γῆς, τοῦθ' ὅπερ ἰσχύει ὡς ἀδύνατον. Διὰ τὸν λόγον δὲ τούτον καὶ διὰ πᾶν ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς Evolution ἔχει προσαχθεῖ πλήθος *ἀντεπιχειρημάτων* οὐχὶ ὑπὸ ὀπαδῶν τοῦ Kreationismus, ἀλλ' ὑπὸ ἐπιστημόνων, πού ἀσπάζονται τὸν Evolutionismus, —*οὐδεμία* δὲ ἀπόδειξις ὑπὲρ τῆς Evolution ἔχει ἀναγνωρισθεῖ μέχρι τοῦδε ὡς *ἀδιαμφισβήτητον* ἐπιστημονικὸν πόρισμα. Τοῦτο, ὁμως, οὐδόλως σημαίνει ὅτι οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Kreationismus θὰ πρέπει νὰ θριαμβολογῶσιν καὶ νὰ διατείνονται ὅτι ἡ περὶ Δημιουργίας τοῦ Κόσμου διήγησις τῆς Γενέσεως ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα. Τοιαύτη, τυχόν, νοοτροπία ἐκτρέπει τὴν Χριστιανικὴν πίστιν πρὸς τὸν χώρον τοῦ τυφλοῦ Φανατισμοῦ (Obscurantismus) καὶ καθιστᾶ ταύτην ἐπικίνδυνον ὄχι μόνον δι' ἀντιπάλους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῆς. Ἀμφότεραι δὲ αἱ Θεωρίαι τοῦ Evolutionismus καὶ τοῦ Kreationismus εἶναι, ἀπλῶς, *πιστευόμεναι* Θεωρίαι καί, ὡς ἐκ τούτου, *σεβασταὶ καὶ ἰσοδύναμοι*, ἐλεγχόμεναι μόνον ἐκ τῶν —θετικῶν ἢ ἀρνητικῶν— *ἀκολουθιῶν καὶ ἐπιπτώσεων* αὐτῶν ἐπὶ τῆς Ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τῆς, ἐν γένει, Κοσμικῆς πραγματικότητος.

Τὰ ὑπὸ τῆς Θεωρίας τοῦ Evolutionismus προσαγόμενα «ἐπιστημονικά» ἐπιχειρήματα θὰ ἠδύναντο νὰ συνοψισθοῦν εἰς τὰ ἀκόλουθα: προβάλλονται δὲ ταῦτα, ἐν τῷ συνόλω των ἢ ἐπιλεκτικῶς, εἰς τὰ ἔργα ὄλων, σχεδόν, τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὸ θέμα τῆς Evolution ὑπὸ ποιτικίας, ὅμως, ἐρμηνείας, ἦτοι ὡς συνηγοροῦντα ὑπέρ, ἀλλὰ καὶ ὡς στρεφόμενα κατ' αὐτῆς.

(1) Ὁ Darwin ἀναφέρεται εἰς τὴν παρατηρουμένην *ὁμοιότητα καὶ ἀντιστοιχίαν τῶν «ὁμολόγων» Ὀργάνων καὶ μερῶν τῶν ὄντων* διαφόρων ζώντων Εἰδῶν, ὅπως εἶναι π.χ. «ἡ λαβὴ τοῦ ἀνθρωπίνου χεριοῦ, τὸ ἀρπακτικὸ πόδι τοῦ τυφλοπόντικα, ἡ ὀπλὴ τοῦ ἀλόγου, τὸ κοπιλατικὸ πόδι τῆς χελώνας καὶ τὰ φτερὰ τῆς νυχτερίδας, τὰ ὅποια — ὅλα — ἔχουν φκιασθεῖ μ' ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ σχέδιον καὶ περιέχουν τὰ αὐτὰ ὀστᾶ εἰς τὴν αὐτὴν, σχετικῶς, θέσιν καὶ διάταξιν»⁶⁵. Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον παρατηρεῖ: «Ἡ ὁμοιότης τῆς θέσεως τῶν φτερῶν καὶ τῶν ποδιῶν τῆς νυχτερίδας, ποῦ ἐξυπηρετοῦν τελείως διαφορετικοὺς σκοποὺς, τὰ σαγόνια καὶ τὰ πόδια τῶν καβουριῶν, τὰ φύλλα τοῦ κάλυκος, οἱ στήμονες καὶ οἱ αἰχμῆς τοῦ ἄνθους, — ὅλ' αὐτὰ κατανοοῦνται μόνον μὲ τὴν ἐκδοχὴν μιᾶς σταδιακῆς μεταβολῆς τῶν μερῶν καὶ τῶν ὀργάνων, τὰ ὅποια ἦσαν, ἀρχικῶς, ὅμοια σ' ἓνα πρόγονο τοῦ αὐτοῦ Εἴδους» (663-664). Καὶ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα: Πάντα τὰ «ὁμόλογα» μέρη καὶ Ὀργανα τῶν ὄντων τῶν διαφόρων ζώντων Εἰδῶν ὑπεμφαίνουσι ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν «πρόγονον (τὸν Ἀρχέτυπον, ὅπως τὸν ὀνομάζομεν) ὄλων τῶν θηλαστικῶν, πτηνῶν καὶ ἐρπετῶν», φυτῶν, ἐντόμων, μικροβίων κ.λπ. (607).

Ἄλλ' ἐνῶ οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ τὴν ὁμοιότητα καὶ ἀντιστοιχίαν τῶν «ὁμολόγων» ὀργάνων καὶ μερῶν τῶν ὄντων διαφόρων Εἰδῶν, ἀμφισβητεῖται τὸ συμπέρασμα, εἰς τὸ ὁποῖον καταλήγει ὁ D., ὅτι δηλ., διὰ τὸν λόγον τοῦτον, θὰ πρέπει ἅπαντα τὰ Εἶδη νὰ κατάγονται ἐκ τοῦ αὐτοῦ προγόνου, καὶ διὸ οὐχὶ ἐκ Kreationisten, ἀλλ' ἐκ Βιολόγων, ὀπαδῶν τοῦ Darwinismus. Πλείστοι ὅσοι ἐκ τῶν ἐπιστημόνων ἀνάγουν τὰς ὁμοιότητας τῶν «ὁμολόγων» ὀργάνων τῶν διαφόρων ὄντων οὐχὶ εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν, ἀλλὰ εἰς *πλείονας* καὶ *παραλλήλους* προπάτορας, εἰς τὰς αὐτὰς ἢ παρομοίας *περιβαλλοντικὰς* συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας εἶναι ἠναγκασμένα νὰ ζοῦν ὅλα τὰ Εἶδη τῶν ὄντων, εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ καταγωγὴ «ὁμολόγων» ὀργάνων ἐκ τοῦ αὐτοῦ προγόνου συνεπάγεται ὁμοιότητα ἢ καὶ ταυτότητα *κληρονομικῶν* παραγόντων (Gene) εἰς τὴν ἐμβρυακὴν ἡλικίαν ὄλων τῶν Εἰδῶν τῶν Φυτῶν καὶ τῶν Ζῶων,

65. Ch. Darwin, μν. ἔργ.: *Die Entstehung der Arten*, σ. 605. Οἱ ἐν τῷ κεμένῳ ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἔργου τούτου.

τοῦθ' ὅπερ δὲν συμβαίνει κ.λπ. Ἐκ τοῦ λόγου π.χ. ὅτι τὰ Ἄνδρικὰ καὶ τὰ Γυναικεῖα *γενετικά* ὄργανα παρουσιάζουν ἀντιστοιχίαν καὶ «συγγένειαν» οὐδεὶς ποτὲ ἤχθη εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι Ἄνηρ καὶ Γυνὴ προῆλθον ἐξ ἑνὸς προγόνου (Ἄνδρογυνισμός). Διὰ τὸν Kreationismus ἡ διαπιστωμένη συγγένεια τῶν «ὀμολόγων» ὀργάνων τῶν ὄντων διαφόρων Εἰδῶν δὲν δημιουργεῖ πρόβλημα, — ἐντάσσει δὲ αὐτήν εἰς τὸ Θεῖον σχέδιον περὶ τάξεως καὶ ἁρμονίας τῆς Κτίσεως, εἰς τὰς αὐτὰς περιβαλλοντικὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας ζοῦν τὰ διάφορα ὄντα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν *σχετικὴν* ἐξελικτικὴν διαδικασίαν, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν τὰ Εἶδη καὶ τὰ ὄντα πρὸς προσαρμογὴν εἰς τὰς διαρκῶς μεταβαλλομένας κλιματολογικὰς συνθήκας⁶⁶.

(2) Τὸ πρόβλημα τῆς ὑπάρξεως *ἀτελῶν ἢ ἀτροφικῶν* ὀργάνων εἰς τὴν φύσιν τῶν Ἄνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων, ἀνωτέρων, Ζῶων. Εἰς τὸν Ἄνθρώπινον ὀργανισμὸν διαπιστοῦται, ὅτι ὑπάρχουν ὄργανα περιττὰ ἢ ἄχρηστα, τ.ἔ. οὐδεμίαν λειτουργίαν ἐκπληροῦντα, ὅπως π.χ. ἡ σκωληκοειδὴς ἀπόφυσις, ἡ «οὐρὰ» τοῦ κάτω ἄκρου τῆς σπονδυλικῆς στήλης, οἱ γνωστοὶ ὡς φρονιμίται ὀδόντες, οἱ «μαστοὶ» εἰς τοὺς Ἄνδρας κ.λπ. Διὰ τὰ «ἀτροφικὰ» αὐτὰ ὄργανα ἀναφέρει ὁ D. τὰ ἀκόλουθα: «Τὰ ἀτροφικὰ αὐτὰ ὄργανα εἶναι ἀτελῆ καὶ ἐντελῶς ἄχρηστα», «ὁμοιάζουν δὲ πρὸς τὰ γράμματα μιᾶς λέξεως, τὰ ὁποῖα μνημονεύονται μὲν κατὰ τὸν συλλαβισμὸν τῆς λέξεως, ἀλλ' ἀχρηστεύονται κατὰ τὴν προφορὰν αὐτῆς, συγχρόνως ὅμως ἐξηγοῦν καὶ τὴν καταγωγὴν τῆς λέξεως» (627-636). Ὁ D. παραδέχεται ὅτι τὸ φαινόμενον τῆς ὑπάρξεως «ἀτροφικῶν» ὀργάνων «ἐπιδέχεται, ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν σημασίαν αὐτῶν, ποικίλας ἐρμηνείας» (628). Ὁ ἴδιος, ὅμως, δίδει τὴν δικήν του ἐξηγήσιν, ἀντίστοιχον πρὸς τὴν Θεωρίαν του περὶ κοινῆς καταγωγῆς πάντων τῶν ὄντων «μὲ τροποποιήσεις» (636). «Ὅργανα εἰς ἀτροφικὴν κατάστασιν ἀποδεικνύουν σαφῶς, ὅτι εἷς προγενέστερος πρόγονος κατεῖχε αὐτὰ τελείως ἀνεπτυγμένα, τοῦθ' ὅπερ προϋποθέτει ὅτι εἰς τοὺς ἀπογόνους του ἔλαβε χώραν πλήθος μεταλλαγῶν» (671). «Οὕτω δὲ κατανοοῦμεν τὸ νόημα τῶν ἀτροφικῶν ὀργάνων: αὐτὰ κατέστησαν, ὑπὸ παρηλλαγμένας συνθήκας καὶ συνηθείας διαβιώσεως, ἀτροφικὰ καὶ ἄχρηστα» (664). Καὶ ἐν προκειμένῳ τὸ συμπέρασμα: «Ἄπαντα τὰ Ζῶα καὶ τὰ Φυτὰ κατάγονται ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Πρωτογόνου» (671).

Ὁ καθεὶς ἀντιλαμβάνεται, ὅτι τὸ συμπέρασμα, εἰς τὸ ὁποῖον καταλήγει ὁ Darwin, εἶναι, ἂν μὴ τι ἄλλο, *ὑποθετικόν*, ἀφοῦ ἡ ὑπαρξίς

66. Πρβλ. W. J. Ouweneel, μν. ἔργ.: 87 ἐξ.

άτελών ἢ ἀτροφικῶν ὀργάνων εἰς τὸν Ἀνθρώπινον ὀργανισμόν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα ἀνώτερα Ζῶα εἶναι, ὅπως ἀναγνωρίζει καὶ ὁ ἴδιος, «ἐπιδεκτικὴ διαφόρων ἐρμηνειῶν» (628). Τὰ λεγόμενα «άτελῆ ἢ ἀτροφικά» Ὅργανα «ἐκπληρώνουν, μὲ βεβαιότητα, χρησίμους λειτουργίας, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν εἶναι πάντοτε ἀπαραίτητα. Τοῦτο, ὅμως, εἶναι ἄνευ σημασίας, διότι μπορεῖ νὰ ζήσει τις καὶ ἄνευ χειρῶν, ποδῶν, ὀφθαλμῶν ἢ ὠτων, χωρὶς καὶ νὰ σημαίνει τοῦτο, ὅτι δὲν εἶναι ταῦτα πολὺ χρήσιμα ὄργανα. Ἀλλὰ καὶ ἂν δεχθῶμεν, ὅτι ὑπάρχουν Ὅργανα εἰς τὸν Ἀνθρώπον, τὰ ὁποῖα οὐδεμίαν λειτουργίαν ἔχουν (πλέον), τί μπορεῖ νὰ ἀποδειχθεῖ διὰ τούτου; Αἱ περιπτώσεις αὗται ἤμποροῦν νὰ εἶναι τὸ πολὺ, ἀποδείξεις δι' ἓνα Ἐκφυλισμὸν (Degeneration), ὄχι ὅμως καὶ διὰ μίαν Ἐξέλιξιν (Evolution). Εἶναι πολὺ πιθανὸν π.χ. οἱ Φρονιμίται τοῦ Ἀνθρώπου, κατὰ τὴν ἱστορικὴν διαδρομὴν, νὰ ἀπώλεσαν τὴν σημασίαν των, λόγῳ ποικίλων παραγόντων (π.χ. γενετικῶν μεταβολῶν)... Ὅ,τι, ὅμως, χρειάζεται, κυρίως, ὁ Evolutionist διὰ τὰς ἀποδείξεις του, εἶναι ὄχι ἐλαττωματικά, ἀλλὰ *γεννώμενα* Ὅργανα (Ὅργανα ἐν τῷ γίγνεσθαι). Δὲν ἐνδιαφέρει, ἐδῶ, τὸ ἐρώτημα, ἐὰν ὠρισμένα Ὅργανά των δὲν χρησιμοποιοῦν πλέον τὰ Ζῶα, ἀλλὰ πῶς ἤμποροῦν νὰ ἀναπτύξουν νέα Ὅργανα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν. Περὶ τοιούτων ἐν τῷ γίγνεσθαι Ὀργάνων, ὅμως, οὐδὲ ἐν, ἀδιαμφισβήτητον, παράδειγμα εἶναι γνωστόν... Ἐπίσης ἡ ἀποδεικτικὴ διαδικασία τῆς Θεωρίας τῆς Ἐξελίξεως μέσῳ τῶν Ἀτροφικῶν Ὀργάνων εἶναι ἀνακόλουθος», ἀφοῦ «αἱ ὑπάρχουσαι εἰς τὸ στήθος τῶν Ἀνδρῶν θηλαί, αἵτινες ἀπώλεσαν τὴν λειτουργίαν των, θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπεμφαίνουν, ὅτι ὁ Ἀνθρώπος κατάγεται ἐκ προγόνων, τῶν ὁποίων οἱ Ἀνδρες ἦσαν εἰς θέσιν νὰ παραγοῦν γάλα, — ἀλλ' αὐτὸ οὐδεὶς, βεβαίως, ἰσχυρίζεται». Ὡσαύτως χρησιμοποιοῦνται, συχνάκις, οἱ γνωστοὶ ὡς Ἀταβισμοί, ἤτοι ἔμφυτοι ἀποκλίσεις, ἀπαντώμεναι, ἐνίστε, εἰς Ἀνθρώπους καὶ ἐνθυμίζουσαι ὄργανα Ζῶων, ὅπως οὐραί, πτερύγια κ.λπ., ὡς ἀπόδειξις τῆς συγγενείας τοῦ Ἀνθρώπου πρὸς τὰ θηλαστικά, πτερωτὰ Ζῶα κ.λπ. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο τῆς Θεωρίας τῆς Ἐξελίξεως ἐξασθενεῖ ἢ καὶ καταρρίπτεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι λαμβάνουν χώραν εἰς γεννώμενα Ἀνθρώπινα Ἄτομα, ἐνίστε, καὶ ἄλλαι ἀνωμαλίας, ὅπως ἡ γέννησις Ἀτόμων μὲ δύο κεφάλια, μὲ τρία χέρια, ὑπεράριθμα δάκτυλα, στήθη ἐπὶ τῆς πλάτης, μὲ ἀνδρικό καὶ γυναικεῖα γεννητικά ὄργανα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Ἀτόμου κ.λπ., φαινόμενα δηλ. ἀνεξήγητα μὲ βάσιν τὴν Evolution⁶⁷.

67. Ἀντόθι, 102-104.

(3) Μία ἐξέλιξις τῶν ζώντων ὄντων ἐκ τοῦ ἐνὸς Εἴδους εἰς ἄλλο θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχει, ὅπωςδὴποτε, καὶ μεταβατικὰ Εἶδη, Εἶδη δηλ. τὰ ὁποῖα, ἐνῶ διασῶζουν γνωρίσματα ἐκ τοῦ προηγηθέντος, ὑπερφαίνουσι, συγχρόνως, γνωρίσματα καὶ ἐκ τοῦ διαδεχθέντος αὐτό. Ἡ ἀποφῆς αὕτη τυγχάνει γενικῆς ἀναγνωρίσεως, ὁ ἴδιος δὲ ὁ Darwin ἀναφέρει, σχετικῶς: «Συμφώνως πρὸς τὴν Θεωρίαν τῆς Φυσικῆς Ἐπιλογῆς θὰ πρέπει νὰ ἔχει ζήσει καὶ εἷς ἄπειρος ἀριθμὸς Ἐνδιαμέσων-Εἰδῶν, τὰ ὁποῖα, διὰ βαθμιαίων μεταβάσεων, συνέδεσαν τὰ Εἶδη τῶν διαφόρων Ὅμάδων». Περαιτέρω ἐκφράζει, ὁμως, τὴν ἀπορίαν του, «διατί τὰ συνδετικὰ ταῦτα μέλη δὲν ἔχουν, εἰσέτι, ἀνευρεθεῖ» (643), ἀκόμη καὶ ὡς ἐκλείψαντα, ὑπὸ τὰ ποικίλα γεωλογικὰ στρώματα, ἐνῶ, ὅπως ἀναφέρει, «τὰ διάφορα γεωλογικὰ στρώματα θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι γεμάτα ἐκ τοιούτων Μεταξὺ-Μελῶν. Διατί, λοιπόν, ἡ συλλογὴ ὀρυκτῶν ὑπολειμμάτων δὲν παρέχει σαφῆ τὴν ἀπόδειξιν περὶ μιᾶς βαθμιαίας διατάξεως καὶ μεταβολῆς τῶν μορφῶν τῆς Ζωῆς»; — Ὁ D. ἀναγνωρίζει ὅτι ἢ μὴ ἀνεύρεσις τῶν Μεταξὺ-Μελῶν τῶν διαφόρων Εἰδῶν συνιστᾷ «τὴν ἰσχυροτάτην ἐκ τῶν πολλῶν κατὰ τῆς Θεωρίας του ἐνστάσεων», ἐνῶ, ἀντιθέτως, «παρατηρεῖται τὸ φαινόμενον τῆς ὅλως αἰφνιδίας ἐμφανίσεως πλήθους Ὅμάδων συγγενῶν Εἰδῶν ἐπὶ τῶν διαδοχικῶν γεωλογικῶν στρωμάτων» (644), τοῦθ' ὅπερ ὑποστηρίζει τὰς ἐνστάσεις κατὰ τῆς Evolution. Ὁ D. δὲν ἔχει ἄλλο τι νὰ ἀντιτείνει, εἰ μὴ ὅτι «τὰ γεωλογικὰ εὐρήματα εἶναι ἐξόχως ἐλλιπῆ» (659) καὶ «πολὺ ἀτελέστερα ἀπ' ὅ,τι οἱ πλείστοι τῶν Γεωλόγων φαντάζονται» (645), προέβλεψε δέ, προφητικῶς, ὅτι αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ μέλλοντος θὰ τὸν δικαιώσουν καὶ θὰ ἐπιβεβαιώσουν τὴν Θεωρίαν του: «Ἀποβλέπω, μὲ μεγάλην ἐμπιστοσύνην, εἰς τὸ μέλλον» (668)!

Ἐκτοτε καὶ μέχρι σήμερον ἔχει ἐκσπάσει μία ἀτελεύτητος διαμάχη μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπιστημόνων ὡς πρὸς τὰ ἀνευρεθέντα λείψανα διαφόρων Ὄργανισμῶν ὑπὸ τὰ γεωλογικὰ στρώματα καὶ ἀλλαχῶ, καὶ δὴ τὰ σχετιζόμενα μὲ τὸν Ἄνθρωπον, ἥτοι ἐὰν ἀνήκουν ταῦτα εἰς Ζῶα μεταβατικῶν Εἰδῶν ἢ εἰς ὄντα σταθερῶν Εἰδῶν⁶⁸. Ἡ

68.—Ὡς μεταβατικὸς τύπος μεταξὺ δύο διαφορετικῶν Εἰδῶν Ζῶων, ἥτοι τῶν Ἐρπετῶν καὶ τῶν Πτηνῶν, προβάλλεται, ἰδιαίτερος, ὑπὸ τινων Δαρβινιστῶν τὸ γνωστὸν ὡς Ἀρχαιο-Πτέρυξ, τοῦ ὁποῖου «μερικὰ ἐκ τῶν γνωρισμάτων του (περὰ καὶ πτεροῦσαι) παρουσιάζουν αὐτόν, ἤδη, ὡς Πτηνόν, ἄλλα δὲ (Ὀδόντες καὶ Οὐρά), ἀκόμη, ὡς Ἐρπετόν, καὶ δι' ἄλλων, πάλιν, γνωρισμάτων κεῖται οὗτος, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, μεταξὺ τῶν δύο τούτων Εἰδῶν» (E. Mayr, μν. ἔργ.: 205). Ἄλλοι, ὁμως, εἶναι ἄλλης γνώμης: «Σήμερον ἔχει ἐξακριβωθεῖ, ὅτι ὁ Ἀρχαιο-Πτέρυξ ὑπῆρξεν ἑκατὸν τοῖς ἑκατὸν ἐν Πτηνόν, πτερωτὸν καὶ θερμοαίμον... Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν Ἀρχαιο-Πτέρυγα, τὸ ἐξόχως ἐνδιαφέρον εἶναι, ὅτι ὁ Jensen ἀνεύρε τὸ 1977 ἐν ὀστούνι μῆρου ἐνὸς Πτηνοῦ, τὸ

διαμάχη αὕτη δὲν ἐντοπίζεται, ἀπλῶς, εἰς στεγανὰ μέτωπα καὶ εἰς ἀντιδικίας μεταξύ ὀπαδῶν τοῦ Evolutionismus καὶ ὀπαδῶν τοῦ Kreationismus, ἀλλὰ καὶ μεταξύ τῶν ὑπερμάχων τῆς Evolution, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι ἄλλως κατανοοῦν, ἐρμηνεύουν καὶ ἀξιολογοῦν τὰ ἀνευρεθέντα Σπαράγματα, — οὐδέποτε δὲ πρόκειται νὰ ἐκλείψει, ἀφοῦ ἡ ἀξιολόγησις τούτων εἶναι θέμα προσωπικῆς τοποθετήσεως καὶ ἐρμηνείας τοῦ ἐκάστοτε ἐρευνητοῦ.

Εἰς τὴν διαμάχην ταύτην δὲν ἔχει νόημα νὰ ἐμπλακῶμεν, σημειοῦμεν δέ, ἀπλῶς ἐνταῦθα, τὰ ἀκόλουθα: Τυχαῖα ἢ συστηματικὰ ἐπιστημονικὰ ἐρευναὶ ἔφεραν, κατὰ καιρούς, εἰς φῶς διάφορα Λείψανα Ζῶων, ὅπως: κρανία ἢ τμήματα αὐτῶν — τὰ καὶ σπουδαιότερα —, σκελετοὺς ἢ τμήματα αὐτῶν, ὅπως: ὀστά ἐκ χειρῶν, ἐκ ποδῶν κ.λπ., τὰ γνωστότερα ἐκ τῶν ὁποίων, σήμερον, εἶναι τὰ ἀνήκοντα εἰς τὰ, ὡς ἀλληλο-διαδεχόμενα, θεωρούμενα Εἶδη τῶν Αὐστραλοπιθήκων, τῶν Πιθηκανθρώπων, τοῦ Homo neanderthalensis καί, δι' αὐτοῦ, πρὸς τὸν Homo sapiens, τὸν σημερινὸν τύπον Ἀνθρώπου⁶⁹. Ὅπως ἤδη ἐλέχθη: δι' ὅλα τὰ ὡς μεταβατικὰ πρὸς τὸν Ἀνθρωπον θεωρούμενα ταῦτα Εἶδη τῶν Ζῶων διίστανται ἐκ διαμέτρου αἱ ἀπόψεις τῶν Εἰδημόνων, εἰς οὐδεμίαν δὲ περίπτωσιν ἀπαντᾶται ἀκόμη καὶ σχετικὴ προσέγγισις, πολλῶ δὲ μᾶλλον ὁμοφωνία, οὔτε καὶ εἰς ἓν ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων Λειψάνων. Αἱ ποικίλαι ἀπόψεις ἐξικνουῦνται ἐκ τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι πρόκειται, ὄντως, περὶ *μεταβατικῶν* βαθμίδων ἐξελίξεως ἐκ τῶν κατωτέρων Ζῶων πρὸς τὸν Ἀνθρωπον, περὶ Ἀτομικῶν *παραλλαγῶν* ἐντὸς *σταθερῶν* Εἰδῶν, περὶ διαφόρων Εἰδῶν *πιθήκων*, οὐδεμίαν σχέσιν ἐχόντων πρὸς τὸν Ἀνθρωπον, περὶ λειψάνων τοῦ Εἶδους Ἀνθρωπος κ.λπ. Καὶ τὸ συμπέρασμα: «Τῶ ὄντι, σήμερον, οὔτε ἐν Λείψανον Ἀνθρώπου ἢ «Πιθηκανθρώπου» εἶναι γνωστόν, τὸ ὅποιον θὰ ἠδύναντο νὰ θεωρηθεῖ, ἐξ ἐπιστημονικῶν λόγων, ὡς Προπάτωρ τοῦ Homo (sapiens)»⁷⁰.

ὁποῖον εἶναι, τουλάχιστον, τόσον παλαιὸν ὅσον καὶ ὁ Ἀρχαιο-Πτέρυξ ἢ καὶ ἀκόμη παλαιότερον. Ὁ Ἀρχαιο-Πτέρυξ δὲν μπορεῖ, λοιπόν, νὰ εἶναι μία μεταβατικὴ μορφή, διότι, ἤδη, τὰ «μοντέρνα» Πτηνά, κατὰ τὰ φαινόμενα, ὑπῆρχον» (W. J. Ouweneel, μν. ἔργ.: 145.146).

69. Ὁ χώρος οὗτος τῆς *Παλαιο-Ανθρωπολογίας* εἶναι τελείως ἀποσπασματικὸς καὶ συγκεχυμένος, οὐδεμία δὲ συμφωνία ἐπικρατεῖ μεταξύ τῶν Ἐπιστημόνων περὶ τὰ Ἐυρήματα, τὴν ἡλικίαν αὐτῶν, τὰ εἶδη τῶν Ζῶων, ποὺ ἐκπροσωποῦν κ.λπ. Πρὸβλ. σχετικῶς: *Anthropologie*, ἐκδοθ. ὑπὸ G. Heberer κ.ἄ. (1959), 122 ἐξ., 159 ἐξ.· W. E. Mühlmann, *Geschichte der Anthropologie* (1968²), 93 ἐξ., 182 ἐξ.· W. J. Ouweneel, μν. ἔργ.: 154 ἐξ., κ.ἄ.

70. W. J. Ouweneel, μν. ἔργ.: 174.

Ὑπὸ τῶν ὑπερμάχων τῆς Evolution προεβλήθησαν καὶ προβάλονται, κατὰ καιροῦς, καὶ πλείστοι ἄλλοι λόγοι, ὡς συνηγοροῦντες ὑπὲρ τῆς προελεύσεως τῶν Ἀνθρώπων «ἐκ τῶν κάτω», καὶ δὴ ἐκ τῶν Πιθήκων, ὅπως π.χ. τὸ βάρος τοῦ Ἐγκεφάλου ὠρισμένων εἰδῶν Πιθήκου, τὸ ὁποῖον προσεγγίζει τὸ ἀντίστοιχον τοῦ Ἀνθρωπίου Ἐγκεφάλου, καὶ τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ἐνδεικτικὸν τῆς Νοημοσύνης τῶν Ζῶων. Ἀλλὰ καὶ τὸ κριτήριον τοῦτο εἶναι σχετικὸν καὶ ἄκρως ἐπισηφάλης. Ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀνευρεθέντα Κρανία ἢ τὰ σπαράγματα αὐτῶν, ἐκτὸς τοῦ γεγονότος, ὅτι δὲν γνωρίζομεν, μετὰ βεβαιότητος, ἂν ἀνήκουν ταῦτα εἰς Ἀνθρώπους ἢ εἰς ἄλλα Εἶδη Ζῶων, αἱ ἐκτιμήσεις τῶν Εἰδημόνων περὶ τοῦ βάρους τοῦ Ἐγκεφάλου, ποῦ περιεῖχον, ἀποκλίνουν, οὐσιωδῶς, ἀπ' ἀλλήλων. Ἐπειτα τὸ βάρος τοῦ Ἐγκεφάλου συναρτᾶται καὶ πρὸς τό, ἐν γένει, βάρος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ Ὄργανισμοῦ του. Τὰ παιδιὰ π.χ. ἔχουν μικρότερον βάρος Ἐγκεφάλου ἢ οἱ Ἐνήλικες, ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ Γυναῖκες, κατὰ μέσον ὄρον, ἔναντι τῶν Ἀνδρῶν, χωρὶς καὶ νὰ σημαίνει τοῦτο ὅτι ὑπολείπονται αὐταὶ εἰς Νοημοσύνην ἔναντι ἐκείνων. Ἐν Εἶδος Πιθήκων εἰς Ἀφρικὴν ἔχει βάρος ἐγκεφάλου, ἀναλογικῶς, διπλάσιον ἐκείνου τῶν Ἀνθρώπων, ἀλλ' αὐτὸ οὐδόλως σημαίνει ὅτι τὰ Ζῶα ταῦτα ὑπερτεροῦν εἰς Νοημοσύνην ἔναντι τῶν Ἀνθρώπων. Τουναντίον δέ: Θεωρεῖται μᾶλλον βέβαιον ὅτι οἱ Πιθήκοι δὲν εἶναι πλέον νοήμονα Ζῶα ἢ ἄλλα, ἀνώτερα, Ζῶα, ὅπως π.χ. οἱ Σκύλοι ἢ αἱ Γάται.

Τέλος μνημονεύομεν «τὸν ἰσχυρισμὸν, ὅτι αἱ ὀμάδες Αἵματος τῶν Ἀνθρώπων παρουσιάζουν τὴν μεγίστην συγγένειαν μὲ ἐκείνας τῶν Πιθηκάνθρωπων, μικροτέραν δὲ μὲ ἐκείνην τῶν Πιθήκων καὶ ὅλως μικροτέραν πρὸς ἐκείνην τῶν λοιπῶν Θηλαστικῶν. Ὁ Dr. Nutall, ὅστις κατέληξεν εἰς τὸ πόρισμα τοῦτο μέσῳ χημικῶν πειραμάτων, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος Αἰῶνος, ἐξέλαβε τοῦτο ὡς ἀπόδειξιν περὶ τῆς στενῆς συγγενείας τοῦ Ἀνθρώπου μὲ τὸν Πιθηκάνθρωπον». Ὅμως καὶ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο εἶναι πολὺ σχετικόν. «Ἦδη μεταξὺ τῶν Ἀνθρώπων ἀπαντῶνται τόσαι πολλαὶ καὶ τόσαι τελείως διάφοροι Ὄμαδες Αἵματος, ὥστε θὰ ἠδύνατο νὰ "ἀποδειχθεῖ", ὅτι αἱ διάφοροι Ἀνθρώπιναι Φυλαὶ δὲν ἔχουν συγγένειαν πρὸς ἀλλήλας... Ἡ θέσις δὲ τοῦ Nuttalis θὰ ἐσήμαινεν, ὅτι μερικοὶ Ἀνθρωποὶ εἶναι μᾶλλον πρὸς τὸν Πιθηκάνθρωπον συγγενεῖς ἢ πρὸς ἄλλους τινὰς Ἀνθρώπους», — ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου καὶ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἔχει περιπέσει, πλέον, εἰς ἀνυποληψίαν, πολλῶ δὲ μᾶλλον, ἀφοῦ μὲ τὴν «μέθοδον» ταύτην ἠμπορεῖ νὰ «ἀποδειχθεῖ» στενωτάτη συγγένεια τοῦ Ἀν-

θρώπου και με άλλα Είδη Ζώων, π.χ. με Σκύλους, Αϊγας, Προβάτα, Λαγούς, Ποντικούς κ.λπ.⁷¹.

Ἐπαναλαμβάνομεν: Ἡ Θεωρία τῆς Evolution εἶναι μία ὀλοκληρωτική Θεωρία, μία Ἰδεολογία, μία Θρησκεία, μία σύλληψις, μία «ἐμπνευσις», ὅπως ὀρίζει αὐτὴν ὁ ἴδιος ὁ Darwin, μία Ἰδέα, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὀποίας φιλοδοξεῖ νὰ κατανοήσῃ, νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν Κοσμικὴν πραγματικότητα ἐν τῷ συνόλῳ τῆς (Reduktionismus). Ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην ἡμπορεῖ νὰ προσαγάγῃ αὐτὴ ἅπειρα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῶν θέσεών τῆς, ὅπως καὶ κάθε ἄλλο, Θεωρητικόν, ὀλοκληρωτικὸν σύστημα: Ἀθεΐα, Ὑλισμός, Πανθεϊσμός, Ἰδεαλισμός κ.λπ., καί, συνεπῶς, εἶναι περιττὸν καὶ ἀνόητον νὰ προσπαθῶμεν νὰ τὴν διαψεύσομεν, ἐπιστημονικῶς, ἀφοῦ ἀποδείξεις, ἀνεπιδέκτους ἀμφισβητήσεων, εἶναι ἀδύνατον νὰ παρουσιάσῃ αὐτὴ. Πρὸς τί λοιπόν, οἱ φανατισμοὶ καὶ ἡ κατ' αὐτῆς πολεμικὴ; Ἡ εἶναι, ἄραγε, ὁ Evolutionismus ἡ μόνη πίστις, ἣτις προβάλλεται ὡς ἡ ἀλήθεια ἢ ὡς ἐπιστημονικὸν πόρισμα; Οἱ πολλοὶ ἀναζητοῦν εἰς τὴν πίστιν των, —καὶ μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων— ὄχι τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποῦ τοὺς συμφέρει καὶ τοὺς βολεῦει. Οἱ Ὀρθόδοξοι ἐλησμόνησαν τὴν Ὀρθόδοξον Σωτηριολογίαν καὶ ὀμιλοῦν, ἀπλῶς, περὶ Θεο-λογίας, Χριστο-λογίας κ.λπ., ἤτοι: προβάλλουν τὴν Ὀρθόδοξον πίστιν θεωρητικῶς μόνον καὶ ἰδεολογικῶς, ὡς τὴν ἀληθινήν, λησμονοῦν, ὅμως, νὰ ἐπιδείξουν, ἂν, πῶς καὶ κατὰ πόσον ἡ Ἀλήθεια αὐτὴ ἔχει, ὄντως, ἐπιδράσει καὶ ἐπ' αὐτῶν καὶ ἔχει σφραγίσει καὶ τὴν δικὴν των, Ἀτομικὴν, ὕπαρξιν καὶ ζωὴν. Καὶ ἐδῶ, ἀκριβῶς, ἀναδύεται ἡ κρίσις τῶν Ὀρθοδόξων: Ὀμιλοῦντες περὶ τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως καὶ ἀληθείας, καθιστοῦν ταύτην κριτὴν καὶ τῆς δικῆς των ζωῆς καὶ διαγωγῆς: «Ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ Ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ Ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου» (Μτθ. 7). Ἡ Ὀρθόδοξος Ἀλήθεια εἶναι ζῶσα, βιονμένη Ἀλήθεια, διαπλάσσουσα ὀρθὰς καὶ ὀλοκληρωμένας προσωπικότητας. Ὅταν, ὅμως, δὲν ἐκφράζεται οὕτως εἰς τὴν ζωὴν τῶν Ὀρθοδόξων, δύο τινὰ συμβαίνουν: ἢ ἡ Ὀρθόδοξος Ἀλήθεια δὲν εἶναι ἀληθινὴ ἢ οἱ Ὀρθόδοξοι δὲν βιώνουν ταύτην «ὀρθο-δόξως» καὶ πρεπόντως. Ὁ Ὀμιλῶν περὶ τῆς Ἀληθείας καὶ τοῦ Φωτὸς κρίνεται καὶ ἐλέγχεται, συγχρόνως, ὡς καλούμενος νὰ γίνῃ καὶ ὁ ἴδιος ἀλήθεια καὶ φῶς τοῦ Κόσμου. Οὔτε εὐκολον, λοιπόν, οὔτε καὶ αὐτονόητον εἶναι νὰ ὀμιλεῖ τις ὡς Ὀρθόδοξος Θεολόγος, διὰ τὸν λόγον καὶ μόνον ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἢ ὄντως, ἀληθινή,

71. Αὐτόθι, 168 ἐξ., 110.

Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ἄς ἐπανέλθομεν, ὅμως, εἰς τὴν Θεωρίαν τοῦ Evolutionismus, καὶ δὴ εἰς τὰ Ἀρνητικὰ συμπτώματα αὐτοῦ.

Ὁ Evolutionismus ἀντιπαρέχεται, μὲ ἀφέλειαν καὶ κυνικὴν ἀδιαφορίαν, ὅλα τὰ μεγάλα, συναφῆ πρὸς τὴν Πραγματικότητα, προβλήματα καὶ θέματα, ὡς αὐτονόητα, —ταῦτα δὲ ἀφοροῦν εἰς τὰ τρία θεμελιώδη στρώματα τοῦ Πραγματικοῦ: τὸ Ἀνόργανον-Νεκρὸν, τὸ Ὄργανικὸν-Ζωὴν καὶ τὰς διαβαθμίσεις αὐτῆς εἰς Φυτικὴν καὶ Ζωϊκὴν, καὶ τὸ Πνευματικὸν-Συνειδητόν, καθὼς καὶ τὰς πρὸς ἄλληλα σχέσεις. Ἐκ προοιμίου θὰ πρέπει νὰ λεχθῆι, ὅτι μεταξὺ τῶν «στρωμάτων» τούτων αἱ διακρίσεις καὶ διαφοραὶ εἶναι οὐσιώδεις καὶ ποιοτικαί, ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι, συνυπάρχουν μὲν ταῦτα καὶ περιχωροῦν, ἀλλ' εἶναι, συγχρόνως, καὶ τελείως αὐτοτελῆ, ἤτοι οὐδὲν προέχεται ἐκ τοῦ ἄλλου, ἢ τουλάχιστον οὐδέποτε ἤμπορεῖ νὰ ἀποδειχθῆι, ἐπιστημονικῶς, ἢ ἐκ τοῦ ἑνὸς ἀρχὴ τοῦ ἄλλου. Ὅλαι δὲ αἱ ἀπόψεις καὶ προτάσεις, ποὺ διατυπώνονται περὶ τῆς σχέσεως μεταξὺ τῶν «στρωμάτων» τούτων, —εἴτε θετικαὶ εἶναι αὐταὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀλληλο-προελεύσεως καὶ -ἐξαρτήσεως, εἴτε ἀρνητικαί, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀπ' ἀλλήλων αὐτοτελείας—, εἶναι *δυνητικαὶ καὶ ὑποθετικαί*, οὐχὶ δὲ καὶ καταναγκαστικά.

Ὅπως τὸ ἐρώτημα περὶ τῆς Ἀρχῆς τοῦ Σύμπαντος εἶναι μεταφυσικὸν καὶ δὲν ἀπασχολεῖ τὴν Φυσικὴν, ἢ ὁποῖα ἀσχολεῖται μὲ τὸν Κόσμον, ὅπως *ὑπάρχει* ἐξ ἀρχῆς, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα καὶ Φαινόμενα, ἔτσι καὶ τὸ ἐρώτημα περὶ τῆς Ἀρχῆς τῆς Ζωῆς εἶναι *μετα-φυσικὸν* καὶ δὲν ἀπασχολεῖ τὴν Βιολογίαν, ἥτις ἐρευνᾷ τοὺς *ὑπάρχοντας*, ζῶντας Ὄργανισμούς, τὴν δομὴν, τὴν λειτουργίαν αὐτῶν κ.λπ. Ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου ἔχομεν νὰ κάμομεν καὶ ἐδῶ μὲ διατυπωθείσας θεωρίας, *ὑποθέσεις* καὶ *ἀπόψεις* καὶ ὄχι μὲ ἐπιστημονικὰ πορίσματα καὶ ἀποδείξεις, αἵτινες —Θεωρίαι— συγκλίνουν πρὸς δύο, ἀντιθετικά, μέτωπα: τὸν Evolutionismus, ὅστις ὑποστηρίζει τὴν «ἐκ τῶν κάτω» προέλευσιν τῆς Ζωῆς, δηλ. ἐκ τῆς Νεκρᾶς καὶ Ἀνοργάνου Ὑλης, ὑπὸ τὰς ἐννοίας τῆς Archiogenie, Autogenie, Abiogenesis, Generatio Spontanea κ.λπ.; καὶ τὸν Vitalismus, ὅστις δέχεται τὴν Ζωὴν ὡς *αὐτοτελῆς* ἔναντι τῆς Ὑλης στρῶμα τοῦ Πραγματικοῦ καὶ ὡς τὴν συγκυρίαν δύο παραγόντων, τοῦ ὑλικοῦ διὰ συνδρομῆς ὑλικῶν, φυσικοχημικῶν στοιχείων, καί, συγχρόνως, ἑνὸς ἐξωγενοῦς ἢ «ὑπερβατικοῦ», τοῦ πνευματικοῦ, Θεοῦ κ.λπ. «Ἡ μοντέρνα Φυσικὴ ἐπιστήμη ἔχει ἀποδείξει, πειραματικῶς,... ὅτι ὑπὸ τὰς παρούσας φυσικὰς συνθήκας οὐδεὶς ζωντανὸς Ὄργανισμὸς ἤμπορεῖ νὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ Ἀνοργάνου, ἀλλὰ προέχεται μόνον ἐξ ἄλλων Ζῶν τοῦ αὐτοῦ εἴδους (omne

vinum e vino)... 'Ως ἐκ τούτου καθίσταται μία ἀπάντησις περὶ τῆς Ἀρχῆς τῆς Ζωῆς ἐκ μέρους τῆς Φυσικῆς ἐπιστήμης οὐχὶ ἀπλῶς μὴ εἰσέτι δυνατὴ, ἀλλὰ, πιθανώτατα, βασικῶς ἀδύνατος, διότι συναρτᾶται πρὸς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ἐρωτήματος περὶ τῆς οὐσίας τῆς Ζωῆς... Ἀκόμη καὶ ἡ αὐτόματος παραγωγὴ ὀργανικῶν ὑλικῶν συνδυασμῶν ἐκ καθαρῶς ὑλικῶν συνθηκῶν οὐδέποτε θὰ ἠδύνατο νὰ ὀδηγήσει εἰς τὸν σχηματισμὸν ζώντων σωμάτων, διότι ἡ ὀργανικὴ ζωὴ χρειάζεται πρὸς προέλευσίν της μαζὶ μὲ τὰς ὑλικὰς δυνάμεις καὶ ἓνα διαμορφοῦντα ταύτην μὴ-ὑλικὸν παράγοντα (Ἐντελέχεια, Vitalismus). Τὸ ἐρώτημα, ὅμως, περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς μὴ-ὑλικῆς ἀρχῆς εἶναι καθαρῶς μετα-φυσικῆς φύσεως καὶ ἄγει, ἀναγκαίως, εἰς τὴν ἀποδοχὴν μιᾶς Θείας δημιουργικῆς ἐνεργείας»⁷².

Μίαν ἄλλην θεωρίαν περὶ τῆς Ἀρχῆς γενέσεως τῶν ζώντων Ὄργανισμῶν προέβαλεν, ἰδιαίτερος, ὁ Konrad Lorenz ὑπὸ τὸν ὄρον Fulguration. Ἀναφέρει δὲ οὗτος σχετικῶς: «Φιλόσοφοι τοῦ Θεϊσμοῦ καὶ Μυστικοὶ τοῦ Μεσαίωτος διεμόρφωσαν διὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς νεοδημιουργίας τὸν ὄρον "Fulguratio", Ἀστραπή, διὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν ἄνωθεν, ἐκ Θεοῦ, ἄμεσον ἐπενέργειαν... Ὁ ὄρος οὗτος εἶναι ἐπιτυχῆς ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι ἐκφράζει τὸ συμβᾶν τοῦ ἐν-τῷ-ὑπάρχειν-εἰσέρχεσθαι τι, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπῆρχε προηγουμένως». Ἐπικαλούμενος δὲ οὗτος τὴν Φυσικὴν ὑποστηρίζει, ὅτι, «ὅταν δύο ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων συστήματα τεθοῦν συγχρόνως εἰς λειτουργίαν,... τότε προκύπτουν, ἀστραπιαίως, ἐντελῶς νέαι εἰς τὰ συστήματα ταῦτα ιδιότητες, αἱ ὁποῖαι προηγουμένως, ἀκόμη καὶ σκιωδῶς, δὲν ὑπῆρχον... Κυβερνητικὴ καὶ Θεωρία τῶν Συστημάτων ἀπῆλλαξαν τὴν ἀστραπιαίαν ταύτην γένεσιν νέων Συστηματικῶν ιδιοτήτων καὶ νέων λειτουργιῶν ἐκ τῆς πλάνης ὅτι πρόκειται περὶ Θαυμάτων. Οὐδὲν τὸ ὑπερφυσικὸν ὑπάρχει... Μία τοιαύτη "Fulguratio" ἠμπορεῖ, ἐν κυριολεξίᾳ, νὰ ἐνεργεῖ ἐξόχως, παρουσιαζομένη εἰς τὴν ἐξελικτικὴν ἱστορίαν ὡς ἐν ἱστορικῶς ἐφάπαξ γεγονός». Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον, ἐν σχέσει πρὸς τὸν Ἄνθρωπον καὶ τὴν πνευματικὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ: «Ὁ Ἐξανθρωπισμὸς εἶναι ἡ Ἀνάφλεξις (Fulguration) τῆς συσσωρεύσεως τῆς παραδόσεως, καὶ ὁ ἀνθρώπινος Ἐγκέφαλος τὸ Ὄργανον αὐτοῦ»⁷³.

Ὁ C. F. Weizsäcker, ὅστις ἀσχολεῖται μὲ τὴν κριτικὴν ἀντιπαράθεσιν τῶν ἰδεῶν τοῦ Βιβλίου τούτου τοῦ Κ. Lorenz, ἀναφέρει σχετικῶς: Ἡ Βιολογία, ὅπως καὶ κάθε ἄλλη ἐπιστήμη, ὑπόκειται εἰς τὸν

72. W. Baumann, *Urzeugung*, ἐν: *Lexikon für Theologie und Kirche*, 10(1966), 582.

73. K. Lorenz, *Die Rückseite des Spiegels* (1982^a), 47-50, 54-55, 221.

νόμον τοῦ Ἵποκειμενισμοῦ καὶ δὲν θὰ πρέπει, συνεπῶς, νὰ διεκδικεῖ ὅτι κατέχει ἀντικειμενικὴν γνῶσιν. «Ἡ Βιολογία τοῦ Ἵποκειμένου διεξάγεται ὑπὸ Ἵποκειμένων καὶ ὑπόκειται εἰς ὄλους τοὺς ὅρους τοῦ Ἵποκειμενισμοῦ τῆς». Ἐπίσης: «Ἡ ὑπόθεσις ἐργασίας τοῦ Βιολόγου εἶναι ὁ Μονισμός», ὅστις δὲν εἶναι ἐπιστημονικὸν πόρισμα, ἀλλὰ μία φιλοσοφικὴ καὶ δὴ μετα-φυσικὴ θεωρία, ἣτις ἰσχυρίζεται ὅτι «τὰ πάντα εἰς τὸν Κόσμον, καὶ οἱ Ὄργανισμοὶ καὶ ἡμεῖς, συνίστανται ἐξ ἑνὸς εἶδους Οὐσίας...».

Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ οὐδὲν ἕτερον εἶναι ὁ ἐπιστημονικὸς Biologismus ἢ «φυσικὸς Reduktionismus», «ὅστις βλέπει τὸ Ὑψηλότερον ἐπὶ τοῦ Κατωτέρου καὶ ἀνάγει τὸ Πνεῦμα ἐπὶ τῆς Ὑλης». Ὁ Lorenz υἱοθετεῖ τὴν περὶ «στρώματων» τοῦ Πραγματικοῦ, φιλοσοφικὴν, θεωρίαν τοῦ N. Hartmann⁷⁴, καθὼς καὶ τὴν «ἀπαγωγικὴν» system-θεωρίαν», δεχόμενος «τὴν μετάβασιν ἐκ τῆς νομοτελείας ἑνὸς στρώματος εἰς ἐκείνην ἑνὸς ἀνωτέρου στρώματος ὡς συντελουμένην διὰ τῆς συμπράξεως πλειόνων ειδικῶν Συστημάτων εἰς ἓν τὰ πάντα περιέχον σύστημα, τὸ ὁποῖον τιτλοφορεῖ "Fulguration", δηλ. ἀστραπιαίαν γένεσιν μιᾶς νέας δομῆς». Πρὸς θεμελίωσιν «τοῦ φυσικοῦ Reduktionismus» του υἱοθετεῖ οὗτος, ὡς ἰσχύοντας καὶ διὰ τὴν Βιολογίαν, τοὺς Φυσικοὺς νόμους. «Οἱ Νόμοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπόκειται ἡ Οὐσία αὕτη (τοῦ Μονισμοῦ), εἶναι ἐκεῖνοι τῆς Φυσικῆς. Ἦτοι: Ἡμπορεῖ τις νὰ περιγράψῃ τὰ πάντα εἰς τὴν ζωὴν τῶν Ὄργανισμῶν συμφῶνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς Φυσικῆς. Τὴν ἀποψιν ταύτην υἱοθετεῖ ὁ Lorenz, τοῦ εἶναι συνειδητός, ὅμως, ὁ ὑποθετικὸς χαρακτήρ αὐτῆς,... διὸ καὶ ὀρίζει ταύτην ὡς ὑποθετικὸν Realismus»⁷⁵. Ὁ K. Lorenz ἀναγνωρίζει, «ὅτι πᾶσα γνῶσις στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀμοιβαιότητος μεταξὺ τοῦ γινώσκοντος Ἵποκειμένου καὶ τοῦ γινωσκομένου Ἀντικειμένου, τὰ ὁποῖα, ἀμφότερα, εἶναι ἐξ ἴσου πραγματικά», – οὕτω δὲ ὀρίζει οὗτος «τὸν

74. Πρβλ. N. Hartmann, *Einführung in die Philosophie* (6. ἐκδ.), καθ' ὃν «ἡ Ὄντολογία εἶναι ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ εἶναι, περὶ τῆς ἐποικοδομῆς τοῦ Κόσμου τούτου» (120), ὅστις «δὲν ὑπόκειται εἰς ἓν καὶ ἑνιαῖον εἶδος τοῦ εἶναι, ἀλλὰ σχηματίζει, πολλῶν μᾶλλον, ἓν βασιλεῖον βαθμίδων», ἢ «τέσσαρα στρώματα: Ὑλιν (Ἀνόργανον), Ὄργανικόν, Ψυχικὸν καὶ Πνεῦμα» (121). «Τὰ ἀνώτερα στρώματα συνίστανται ἐκ τῶν κατωτέρων καὶ χρησιμοποιοῦν τὰ κατώτερα ὡς οἰκοδομικὰ ὑλικά πρὸς τὴν ἰδίαν ἐαυτῶν ἐποικοδομὴν» (122). Συγχρόνως, ὅμως, ἕκαστον ἀνώτερον «στρώμα» εἶναι ἔναντι τοῦ ἀμέσως κατωτέρου του «κάτι τὸ τελείως ἄλλο» (124). Ἦτοι: «Εἰς κάθε νέαν βαθμίδα προσκροῦσθαι ἐπὶ νέων κατηγοριῶν, μὴ ἀπαντωμένων, εἰσέτι, εἰς τὴν κατωτέραν βαθμίδα», χωρὶς, ὅμως, καὶ νὰ ἐξαφανίζονται, τελείως, αἱ κατηγορίαι τοῦ κατωτέρου εἰς τὸ ἀμέσως ἀνώτερον «στρώμα» τοῦ Πραγματικοῦ: «Κατηγορίαι τινες τοῦ κατωτέρου στρώματος ἐπανέρχονται εἰς τὸ ἀνώτερον» (129).

75. C. F. Weizsäcker, *Der Garten des Menschlichen* (1981*), 187-189.

ύποθετικὸν Realismus» του⁷⁶. Ὁ καθεὶς ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἡ περὶ Figuration Θεωρία τοῦ Lorenz καὶ ἄλλων τινῶν πρὸς ἐξήγησιν τοῦ συμβάντος γενέσεως τῆς Ζωῆς στηρίζεται ἐπὶ σειρᾶς *μεταφυσικῶν* καὶ *ύποθετικῶν* προτάσεων καὶ δὲν δύναται νὰ ἐγείρει ἀξιώσεις *ἐπιστημονικῆς ἀποδείξεως*, συνηγορεῖ δὲ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς θέσεως τοῦ Kreationismus, ὅστις, εἰς τὸ ἀκατανόητον καὶ ἀνεξήγητον γενέσεως τῆς Ζωῆς ἢ μᾶλλον τῶν ζώντων Ὄργανισμῶν, βλέπει τὸ «θαῦμα», ἦτοι τὴν *Θεῖαν* παρέμβασιν καὶ ἐπενέργειαν.

Ἐν τέλει μία σύντομος ἀναφορὰ εἰς τὴν περὶ *Τυχαίας* γενέσεως τῆς Ζωῆς Θεωρίαν. Ὁ Ἀριστοτέλης εἶχε διατυπώσει τὴν θέσιν, ὅτι ἡ Φύσις οὐδὲν μάταιον ποιεῖ, ὅτι δηλ. ὑπάρχει νόημα, ἐντελέχεια, τελολογία, μορφοποιητικὴ κίνησις ἐκ τοῦ δυνάμει πρὸς τὸ ἐνεργεῖα, — πρὸς τὴν κατεύθυνσιν δὲ ταύτην τῆς «τάξεως» θὰ ἡδύνατο νὰ κατανοηθεῖ καὶ ἡ ἐκ τῆς Μεσαιωνικῆς Φιλοσοφίας καταγομένη ρῆσις: *Natura non facit saltus*, δηλ. ἡ Φύσις δὲν κάμνει ἄλλατα, — μία ἀρχή, τὴν ὁποίαν εἶχεν υἰοθετήσῃ ὡς ὀρθὴν καὶ εἶχε χρησιμοποιήσει, πολλὰ πλῶς, εἰς τὴν Θεωρίαν τῆς Evolution καὶ ὁ Ch. Darwin⁷⁷.

Τὸ αὐτὸ ἐνόει, περίπου, καὶ ὁ A. Einstein, ὅταν ἀντέδρα εἰς τὰς νέας περὶ Πιθανοτήτων θεωρίας τῆς Φυσικῆς μετὰ τὴν φράσιν: «Ὁ καλὸς Θεὸς δὲν ρίχνει ζάρια». Ὅμως ἡ Νέα Φυσικὴ ἀντέστρεψε τὴν φράσιν μετὰ τὴν ρῆσιν: «Καὶ ὁμοῦς: Ἡ Φύσις κάμνει ἄλλατα», καί: «Ὁ καλὸς Θεὸς ρίχνει ζάρια», μετὰ τὰς ἀνακαλύψεις τῆς εἰς τὸν χῶρον τοῦ Μικρο-Κόσμου καὶ τὴν διατύπωσιν τῶν στατιστικῶν κ.λπ. θεωριῶν τῆς Quanten-Mechanik⁷⁸. Τὴν θεωρίαν ταύτην τοῦ τυχαίου, ἀπροσδιορίστου καὶ ἀπροβλέπτου τοῦ Φυσικοῦ γίνεσθαι μετέφερεν ὁ Jacques Monod (1910-1976) καὶ εἰς τὸν χῶρον τῆς Βιολογίας, ἦτοι τῆς γενέσεως καὶ ἐξελιξέως τῶν ζώντων Ὄργανισμῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας ἐπενδύει καὶ τοὺς δικούς του συλλογισμούς: «Ὅλαι αἱ προσπάθειαι νὰ ἀντικατασταθεῖ ἡ Quanten-Θεωρία μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν μιᾶς “λεπτοτέρας” δομῆς, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἐξηφανίζετο τὸ Ἀπροσδιόριστον, ἔχουν καταλήξει εἰς ἀποτυχίαν» (108)⁷⁹. Περαιτέρω ἀπορρίπτει ὅλους

76. K. Lorenz, ἀνωτ. μν. ἔργ.: 26.

77. Πρβλ. Ἀριστοτέλους, *Πολιτικῶν* (Α', 1256b): «Ἡ Φύσις μὴθὲν μήτε ἀτελεῖς ποιεῖ μήτε μάτην» (καί: 1253a ἐξ.). Ch. Darwin, μν. ἔργ.: *Die Entstehung der Arten*, 265 κ.ά.

78. Πρβλ. W. Heisenberg, *Der Teil und das Ganze* (1983⁷) 88 ἐξ., ἰδ. 99· P. Jordan, *Der Naturwissenschaftler vor der religiösen Frage* (1972⁸), 148 ἐξ.

79. Jacques Monod, *Zufall und Notwendigkeit* (1991⁹), 108. Αἱ περαιτέρω σελίδες παρατίθενται ἐν τῷ κειμένῳ.

τοὺς Ἐξελικτικούς, οἱ ὁποῖοι βλέπουν τελεολογίαν εἰς τὸ φυσικο-ιστορικὸν γίνεσθαι, καὶ μαζὶ κάθε Optimismus. Ἡ Θεωρία μου, ἰσχυρίζεται ὁ Monod, «διαφέρει, ριζικῶς, τῶν Animisten (ὅπως: Engels, Teilhard, ἢ Αἰσιοδόξων Θετικιστῶν τύπου Spenser), οἱ ὁποῖοι —ὄλοι— ἀνεκάλυπτον εἰς τὴν Evolution τὴν μεγαλειώδη ἀνέλιξιν ἐνὸς προγράμματος, τὸ ὁποῖον ἦτο προτετυπωμένον εἰς τὴν δομὴν τοῦ Κόσμου. Δι' αὐτοὺς δὲ ἡ Evolution εἶναι οὐχὶ πραγματικὴ δημιουργία, ἀλλ', ἀπλῶς, "ἀποκάλυψις" τῶν μέχρι τοῦδε ἀνεκφράστων προθέσεων τῆς Φύσεως. Ὅθεν κατανοεῖται καὶ ἡ τάσις, νὰ ἐκλαμβάνεται ἡ ἐμβρυακὴ ἐξέλιξις, ὅπως καὶ ἡ Evolution, ὡς "ἀνάδυσις"» (Émergence). «Τὸ διὰ τῆς Evolution εἰς φῶς ἐρχόμενον ἔχει τὴν ἀρχὴν του εἰς τὸ οὐσιωδῶς ἀπρόβλεπτον, διὸ καὶ εἶναι κάτι τὸ ἀπεριορίστως Νέον,... εἶναι καθαρῶς τυχαῖον» (109).

Περαιτέρω οἰκοδομεῖ ὁ Μ. τὴν Θεωρίαν του, μὲ σειρὰν πειραμάτων καὶ θεωρητικῶν συλλογισμῶν, ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Δημοκρίτου, καθ' ὃ τὰ πάντα εἰς τὸ Σύμπαν ὑπάρχουν καὶ γίνονται διὰ τῆς Ἀνάγκης καὶ τῆς Τύχης⁸⁰. Ἐπιστρέφων οὗτος εἰς τὴν μηχανικὴν Θεωρίαν τῶν Νέων Χρόνων, δέχεται ὅτι τὰ πάντα εἰς τὸ Φυσικὸν γίνεσθαι συμβαίνουν κατὰ Μηχανικὸν τρόπον. Ὁ κάθε Ὄργανισμός, ὅπως καὶ τὸ κάθε κύτταρον, παριστοῦν «ἐν εἶδος μικροσκοπικοῦ Ὁρολογίου,... τὸ ὁποῖον κινεῖται πρὸς μίαν καὶ μόνην κατεύθυνσιν καὶ ἀνθίσταται τὸ σύστημα τοῦτο πρὸς κάθε "διαλεκτικὴν" περιγραφὴν. Εἶναι δηλ., θεμελιωδῶς, Καρτεσιανὸν καὶ ὄχι Ἐγελιανόν: Τὸ Κύτταρον εἶναι, σαφῶς, μία *Μηχανή*» (104-105). Ἡ Ἐξελικτικὴ διαδικασίᾳ τοῦ φυσικοῦ γίνεσθαι καί, εἰδικώτερον, τῶν ζῶντων Ὄργανισμῶν ἀκολουθεῖ τὴν διαδρομὴν Τύχη, Ἀνάγκη, ἢ καὶ τὴν ἐναλλαγὴν

80. Πρβλ. Δημοκρίτου: «... μηδεμίαν ἀρχὴν ἔχειν τὰς αἰτίας τῶν νῦν γιγνομένων, ἄνωθεν δ' ὅλως ἐξ ἀπειρου χρόνου προκατέχεσθαι τῇ Ἀνάγκῃ πάνθ' ἀπλῶς τὰ γεγονότα καὶ ἔοντα καὶ ἐσόμενα» (Ἀπόσπ.: 68 A 39). «Ταύτας δὴ φησι τὰς Ἀτόμους ὡς ἔτυχεν ἐν τῷ κενῷ φερομένας, αὐτομάτως τε συμπιπούσας ἀλλήλαις διὰ ρύμην ἄτακτον καὶ συμπλεκόμενας...» (A 43). Τὴν θεωρίαν ταύτην τοῦ J. Monod, ἥτις συνδυάζει τὸ Τυχαῖον, ὡς τὴν ἀρχικὴν ἐκκίνησιν, διὰ νὰ ἀκολουθήσει ἡ Ἀνάγκη, ὡς νομοτέλεια καὶ τάξις, ἐπεξέτεινεν, ἐσχάτως, ὁ Ἀστρο-Φυσικὸς David Layzer καὶ ἐπὶ τῆς γενέσεως καὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ Σύμπαντος εἰς τὸ ἔργον του: *Cosmogenesis. The Growth of Order in the Universe* (1990), γερμανιστὶ (ἐξ οὗ καὶ αἱ παραπομπαί): *Die Ordnung des Universums* (1995). Οὕτως ἀναφέρει: «Μία Θεωρία τῆς Κοσμικῆς Ἐξελίξεως προϋποθέτει ἀρχικὰς συνθήκας. Ἡ ἀπλουστάτη ἀρχικὴ συνθήκη εἶναι, ὅτι τὸ Σύμπαν προέκλυεν ἐκ μᾶς καθαρῶς τυχαίας καταστάσεως, —μίας καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποῖαν τάξις οὐδόλως ὑπῆρχε» (428). Ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις ὠδήγησεν, ὁμως, «εἰς τὴν προέλευσιν Τάξεως ἐκ τοῦ Χάους» (430). «Τὸ Σύμπαν εἶναι εἰς Κόσμος τοῦ γίνεσθαι καὶ τοῦ εἶναι, εἰς Κόσμος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ Χάους προέκλυε Τάξις, ἥτις καὶ ἐγέννησε, περαιτέρω, νέας μορφὰς τάξεως» (431).

ἀμφοτέρων. Τὸ πᾶν συμβαίνει ἐκ *Τύχης*, περαιτέρω, ὅμως, αἱ συγκυρίες τοῦ Συμβάντος «κωδικοποιούνται» (Code) καὶ τὸ συμβαῖνον ἐξελλίσσεται μὲ ἀδηρίτους *μηχανικοὺς* νόμους (Ἀνάγκη).

Τὰ πάντα εἶναι *Τύχη*: «Ἡ καθαρὰ Τύχη, οὐδὲν ἕτερον ἢ ἡ Τύχη, ἡ ἀπόλυτος, τυφλὴ Ἐλευθερία εἶναι τὸ θεμέλιον τοῦ θαυμασίου οἰκοδομήματος τῆς Evolution, — ἡ κεντρικὴ αὐτὴ διαπίστωσις τῆς μοντέρνας Βιολογίας εἶναι, σήμερον, οὐχὶ μία ἐκ τῶν ὑποθέσεων, ἀλλ' ἡ *μοναδικὴ* μεταξὺ ἄλλων δυνατοτήτων» (106). Πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει καὶ ζῆ εἶναι «τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς γιγαντιαίας Lotterie, ἐκ τῆς ὁποίας διὰ μιᾶς τυφλῆς Ἐπιλογῆς μόνον ὀλίγοι ἐξῆλθον κερδισμένοι» (124). Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τῆς Ζωῆς: «Ἡ ἐπὶ τῆς Γῆς ἐμφανισθεῖσα Ζωή... εἶναι γεγονός ἐφάπαξ συμβάν, καὶ αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ a priori-Πιθανότης τοῦ γεγονότος τούτου ἦτο, σχεδόν, μηδὲν» (128). «Τὸ ἐφάπαξ τοῦτο γεγονός» μᾶς προφυλάσσει ἐκ τῆς πλάνης νὰ θεωρῶμεν τὴν Evolution ὡς κινήθεισαν πρὸς ἓνα «Anthropozentrismus». Καὶ ὁ Ἄνθρωπος εἶναι προϊὼν τῆς Τύχης: «Οὔτε τὸ Σύμπαν ἔφερε τὴν Ζωὴν οὔτε καὶ ἡ Βιοσφαῖρα ἐμπεριείχε τὸν Ἄνθρωπον. Τὸ δικό μας “τυχερὸ νόμυρο” προέκυψε ἀπὸ τὸ τυχερὸ παιχνίδι τοῦ Λόττο. Εἶναι, λοιπόν, θαυμαστόν, ὅτι αἰσθανόμεθα τὴν Ὑπαρξίν μας ὡς παράδοξον, — ὅπως κάποιος, ποὺ ἐκέρδισεν εἰς τὸ Λόττο δισεκατομμύρια» (129); «Ὁ Ἄνθρωπος γνωρίζει, ἐπὶ τέλους, ὅτι εἰς τὴν ἀμέτοχον Ἀμετρίαν τοῦ Σύμπαντος, ἐκ τοῦ ὁποίου προήλθε τυχαίως, εἶναι μόνος. Ὅχι μόνον ἡ Τύχη του, ἀλλὰ καὶ τὸ καθήκον του, πουθενὰ δὲν εἶναι γραμμένον» (157).

Περαιτέρω, ὅμως, εἰσάγει ὁ Monod εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς Ἐξελίξεως τὴν ἔννοιαν τῆς Ἀνάγκης καὶ περιορίζει, ἔτσι, τὴν ἰσχὴν τῆς Τύχης. Ἄπαξ καὶ εἰσῆλθεν ἡ Evolution τυχαίως εἰς κάποιον γεγονός, ἀκολουθεῖ, περαιτέρω, ὁ νόμος τῆς Ἀνάγκης, ὅστις κινεῖ ταύτην «τελεονομικῶς», ἦτοι πρὸς συγκεκριμένην καὶ «προγραμματισμένην» κατεύθυνσιν. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐπιτελοῦν δύο «δομικὰ» στοιχεῖα τοῦ Ζωντανοῦ: Αἱ Πρωτεΐναι, ὡς ὁ φορεὺς τῆς Τελεονομίας, καὶ τὰ Λευκώματα (Nukleinsäuren), ὡς ἡ κωδικοποίησις τῆς Πληροφοριῶν. Ἡ Evolution κινεῖται ὡς ἀκολουθῶς: Ἀρχικῶς μὲν ὅπως ἐν παιχνίδι μὲ διακόσια «χαρτιά», τὰ ὁποῖα, μετὰ τὴν ἀνάμειξιν, ἀκολουθεῖ ἐν τυχαῖον ἀποτέλεσμα (94). Ἡ περαιτέρω, ὅμως, ἐξέλιξις τοῦ παιχνιδιοῦ ὑπόκειται εἰς αὐστηροὺς μηχανικοὺς νόμους. «Τὸ Τυχαῖον παγιδεύεται εἰς ἀμεταβλήτους μηχανισμούς, συντηρεῖται καὶ ἀναπαράγεται καὶ μετατρέπεται, ἔτσι, εἰς τάξιν, κανόνα καὶ Ἀνάγκην. Ἐξ ἑνὸς *τελείως* τυφλοῦ παιχνιδιοῦ μπορεῖ νὰ προκύψει *ἐξ ὀρισμοῦ* τὸ πᾶν, ἀκόμη καὶ ἡ ὄρασις» (95); — ἡ Evolution ὁμοιάζει δηλ. πρὸς ἓν «ἐργοστάσιον

παραγωγῆς μηχανῶν» (103), ἢ ὁποῖα «ἤμπορεῖ νὰ παράγει ἀπὸ ἐνοχλοῦντα παράσιτα τὸ ὅλον σύστημα τῆς ζωντανῆς Φύσεως» (110). Διὰ τοῦ μηχανικοῦ τούτου «παιχνιδιοῦ τῆς Ρουλέττας» (115) περιορίζει ὁ Μονοδ τὴν ἀρχὴν Ἐπιλογῆς τοῦ Δαρβίνου, διατυπωθεῖσαν ὡς: «Ἐπιβίωσιν τοῦ Ἰκανωτέρου» (survival of the fittest) ἢ: «Ἐπιβίωσιν τοῦ Ἐπιβιοῦντος» (survival of the survivor, 13), καθὼς καὶ τὰς ὀλεθρίας ἀκολουθίας αὐτῆς ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς σχέσεως τῶν Ἀνθρώπων, —συγχρόνως, ὁμως, ἀπορρίπτων οὗτος κάθε τελεολογίαν εἰς τὴν Φύσιν καὶ παραδίδων ταύτην εἰς τὸ Τυχαῖον, παραδίδει αὐτὴν ἄνευ οἴκτου εἰς τὰ ἀδηφάγα καὶ κακοῦργα ἔνστικτα τοῦ Ἀνθρώπου, ὅστις «ἔτυχε» νὰ ἐξαρθεῖ ὑπεράνω αὐτῆς, διότι «εμεγάλωσε τὸ Κρανίον του καὶ διηρῶνθη, ἔτσι, ὁ Ἐγκέφαλός του» (118), πρὸς κατακρεοῦρησιν καὶ ἐξαφάνισιν αὐτῆς.

Ἡ περὶ Τυχαίας καὶ Αὐτομάτου γενέσεως τῆς Ζωῆς θεωρία τοῦ Μονοδ ἐξήγειρε θύελλαν ἀντιδράσεων οὐχί, ἀπλῶς, ὑπὸ Θρησκευόντων καὶ ἰδεολόγων, ἀλλ' ὑπὸ Εἰδημόνων τῶν Φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ὁ Μονοδ ἐπεχείρησε νὰ συνδυάσει, τρόπον τινά, τὴν περὶ Πιθανοτήτων Θεωρίαν τῆς Quanten-Φυσικῆς (Τύχη) μὲ τὴν μηχανικὴν Φυσικὴν τοῦ παρελθόντος (Ἀνάγκη), ὁμως ἡ ἀπόπειρα αὕτη θὰ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἀποτυχημένη. Κορυφαῖοι Φυσικοί, ὁμολογοῦντες ὅτι εἶναι Ἄθεοι, ἀναγκάζονται νὰ ἀναγνωρίσουν, μὲ βάσιν ἐπιστημονικὰ δεδομένα, ὅτι ὑπάρχει νόημα καὶ τελεολογία εἰς τὸ Σύμπαν ἐν τῷ συνόλῳ καὶ εἰς τὰ καθέκαστα αὐτοῦ. Ὁ Φυσικὸς Paul Davies ἐπιγράφει πρόσφατον ἔργον του: *The Mind of God*, εἰς γερμανικὴν: *Der Plan Gottes*⁸¹, καὶ ἀναγκάζεται νὰ παραδεχθεῖ, ὅτι ἡ *Τελεολογικὴ* Ἀπόδειξις περὶ ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, —τὴν ὁποῖαν οἱ Θεολόγοι ἀπεσιώπησαν ἢ ἀπέρριψαν, ὅπως καὶ τόσας ἄλλας διδασκαλίας τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, εἰς τὴν προσπάθειάν των νὰ «κόψουν καὶ νὰ ράψουν» ταύτας εἰς τὰ μέτρα τῆς ἐκάστοτε κοσμικῆς ἐπιστήμης—, ἔχει τὴν ἰσχὺν τῆς, σήμερον, εἰς τὸν χῶρον τῆς Φυσικῆς, πολλῶ δὲ μᾶλλον εἰς ἐκεῖνον τῆς Βιολογίας, δηλ. τῶν ζώντων Ὄργανισμῶν. Οὗτος, ἀποδεχόμενος τὴν ἄποψιν τοῦ James Jeans: «Ἀνακαλύπτομεν ὅτι τὸ Σύμπαν παρουσιάζει ἴχνη μιᾶς σχεδιαζούσης καὶ ἐλεγχούσης Δυνάμεως, ἣτις ἔχει κάτι τὸ κοινὸν μὲ τὸ δικό μας, ἀτομικὸν πνεῦμα», διαπιστώνει ὅτι ὑπάρχει «ὑπὸ» τὴν Κοσμικὴν πραγματικότητα «ἐν Σχέδιον» (243.245). «Ἐκ τῆς παρατηρουμένης "λεπτῆς ἀρμονίας" τῶν Φυσικῶν νόμων,... συνάγω σαφῶς: Τὸ Σύμπαν ἐσχεδιάσθη ἔτσι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ,

81. P. Davies, *Der Plan Gottes* (1995). Οἱ ἐν τῷ κειμένῳ ἀκολουθοῦντες ἀριθμοὶ ὑπεμφαίνουσι τὰς σελίδας τοῦ ἔργου τούτου.

ώστε να καταστεί δυνατή ή γένεσις τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Συνειδήσεως. Ἡ ὑπαρξίς μας, λοιπόν, θὰ πρέπει νὰ παριστᾷ ἐν οὐσιώδες μέρος τοῦ Σχεδίου τοῦ Θεοῦ... Ὅπως περιέγραψα καὶ εἰς τὸ βιβλίον μου *Prinzip Chaos* ἀναπτύσσεται τὸ Σύμπαν, κατὰ τὰ φαινόμενα, ἐπὶ τῆ βάσει ἐνὸς σχεδίου ἢ προγράμματος... Τὴν διάταξιν ταύτην θεωρῶ ὡς νὰ ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἐν Λογικὸν Σχέδιον. Τοῦτο δυσκόλως μπορεῖ νὰ ἀμφισβητηθεῖ» (257), – «τείνω δὲ νὰ παραδεχθῶ ὅτι τοιαῦτα ιδιότητες, ὅπως ὁ πλοῦτος ἐκπλήξεων, ἡ οἰκονομία καὶ τὸ κάλλος εἰς τὸ Σύμπαν, θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποδοθοῦν εἰς μίαν, ὄντως, ὑπερβατικὴν πραγματικότητα» (258-259), δηλ. εἰς τὸν Θεόν. Περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ἀναφέρει ὁ P. Davies: «Εἰς οὐδεμίαν ἐκ τῶν μεγάλων Θρησκειῶν ἀνήκω... καὶ τείνω, προσωπικῶς, νὰ μὴ πιστεύω εἰς ὑπερφυσικὰ γεγονότα... Ὅμως, γρήγορα ἢ ἀργά, θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ παραδεχθῶμεν κάτι ὡς δεδομένον: Θεὸν ἢ Λογικὴν... Τὸ Φυσικὸν Σύμπαν εἶναι θαυμαστῶς δομημένον... Τὸ Σύμπαν δὲν εἶναι ἄσκοπος Τύχη,... Τὸ Πνεῦμα καὶ ἡ Λογικὴ – δηλ. ἡ Συνειδήσις εἰς τὸν Κόσμον αὐτὸν – δὲν εἶναι ἐν ἀνόητον καὶ τυχαῖον πείσμα τῆς Φύσεως, ἀλλ' ἐν ἀπολύτως θεμελιώδες μέρος τῆς Πραγματικότητος» (14.15).

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐκ τῶν διατυπωθεισῶν ἀνωτέρω Θεωριῶν τῆς Fulguration καὶ τοῦ Τυχαίου γενέσεως τῆς Ζωῆς προκύπτει, συναφῶς, ἐν «θαυμαστὸν» συμπέρασμα καὶ διὰ τὸν Θεολογούντα: Ὅτι δηλ. *Θαύματα* δὲν ἀναγνωρίζει μόνον ἡ Χριστιανικὴ πίστις, ἀλλὰ καὶ οἱ Φυσικοὶ ἐπιστήμονες. Διότι, παρὰ τὰ ἐπὶ μέρους ἐπιστημονικὰ των δεδομένα, τί ἄλλο πράττουν αἱ Θεωρίαι αὗται ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς καλοῦν νὰ πιστεύσομεν εἰς ἐν «θαῦμα» Ἀστραπιαίας ἢ Τυχαίας ἐκλάμψεως τῆς Ζωῆς, ἐκ τῆς Ἀνοργάνου Ὑλης; Μεταξὺ Ἀνοργάνου-Νεκρᾶς καὶ Ὁργανικῆς-Ζωντανῆς Φύσεως ὑφίσταται οὐσιώδης καὶ ποιοτικὴ διαφορὰ καὶ διάστασις. Ὁ Ζωντανὸς Ὁργανισμὸς σύγκειται ἐξ ὑλικῶν στοιχείων καὶ ἐκ «πνεύματος», Πληροφορήσεως (Information), ἥτοι τῆς δυνάμεως νὰ αὐτο-κυβερνᾶται: νὰ αὐτο-ρυθμίζεται, -(ἀνα)διοργανοῦται κ.λπ., -τοῦθ' ὄπερ δὲν κέκτηται ἡ Ἀνόργανος Ὑλη. «Τὸ καίριον σημεῖον εἶναι, ἀκριβῶς, τοῦτο: Εἰς τὴν νεκρὰν ὕλην ἀπουσιάζει ἡ Πληροφόρησις πρὸς αὐτο-διοργάνωσιν εἰς Ζωὴν. Ὡς ἐκ τούτου: *Μὴ-Πληροφόρησις οὐδέποτε ἠμπορεῖ νὰ παραγάγει Πληροφόρησιν*», ἥτοι Ζωὴ οὐδέποτε προκύπτει ἐκ μὴ-Ζωῆς⁸². «Ζωὴ προκύπτει, πάντοτε, μόνον ἐκ προϋπαρχούσης Ζωῆς»⁸³.

⁸² W. J. Ouweneel, μν. ἔργ.: 81.

⁸³ P. Lüth, *Der Mensch ist kein Zufall* (1984), 56.

Πόθεν, όμως, προέρχεται τὸ *Πνευματικὸν* ἐν τῇ ζωῇ στοιχείον, τὸ Πνεῦμα, ἢ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ Συνείδησις; — πρὸς τὸ θέμα αὐτὸ θὰ στραφῶμεν δι' ὀλίγων. Ἀντὶ ἄλλου τινὸς καταγράφω μερικὰ ἀποσπάσματα ἐκ συζητήσεώς τινος, γενομένης μεταξύ δύο κορυφαίων ἐπιστημόνων τοῦ Αἰῶνος μας, τῶν: K. Popper (P) καὶ J. Eccles (E)⁸⁴. Οὗτοι, ἀναφερόμενοι εἰς τὴν Θεωρίαν τῆς Ἐξελιξέως, παρατηροῦν: «Ἡ Evolution, μὲ βεβαιότητα, δὲν ἔμπορεῖ νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ ὡς Ἑσχάτη-Ἐξήγησις... Ζῶμεν εἰς ἓνα κόσμον, εἰς τὸν ὁποῖον, σχεδόν, τὸ πᾶν παραμένει, οὐσιωδῶς, ἀνεξήγητον,... ἐνώπιον τῶν, ὄντως, ἀπιστευτῶν μυστηρίων τοῦ κόσμου, αἱ προσπάθειαι μας νὰ τὸν γνωρίσομεν ὁμοιάζουν μὲ χαράγματα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, τελικῶς δὲ ὅλα παραμένουν ἀνεξήγητα, καὶ εἰδικώτερον ὅλα ἐκεῖνα, ποῦ ἔχουν σχέσιν μὲ τὸ ὑπάρχειν καὶ ζῆν» (P:347). «Πιστεύω, ὅτι περιβάλλει τὴν ὑπαρξίν μου ἐν θεμελιῶδες Μυστήριον, τὸ ὁποῖον ὑπερβαίνει κάθε βιολογικὴν ἐξήγησιν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Σώματός μου (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Ἐγκεφάλου μου) μὲ τὴν γενετικὴν του κληρονομίαν καὶ τὴν ἐξελικτικὴν του ἀρχὴν» (E:348). «Ἡ Θεωρία τῆς Ἐξελιξέως οὐδεμίαν ἐξήγησιν παρέχει, πῶς προκύπτει ἐν ὄντι κατὰ τὴν ἐξελικτικὴν πορείαν... Αὕτη εἶναι, φοβερῶς, ἀδύνατος καὶ θὰ πρέπει νὰ μᾶς εἶναι τοῦτο συνειδητὸν» (P:356).

Ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ Πνεύματος: Ἡ Θεωρία τῆς Ἐξελιξέως οὐδὲν ἕτερον εἶναι ἢ «μονιστικὸς Ὑλισμὸς», διὸ καὶ ἐκλαμβάνει τὸ Πνεῦμα ὡς «ἓνα Ἀπόγονον τοῦ Ἐγκεφάλου, ἀναπτυχθὲν ἐπὶ τῆς ὑψίστης βαθμίδος τῆς ἐξελικτικῆς διαδρομῆς» (E:354). Ὁ Evolutionism θεωρεῖ «τὴν Αὐτο-Συνείδησιν ὡς ἐν Προϊὸν τοῦ Ἐγκεφάλου» (P:346), — τὸ εἶδος δὲ τοῦτο τῆς Ἐπιστήμης συνετέλεσεν, «ὥστε νὰ χάσει ὁ Ἄνθρωπος, εἰς τὰς ἡμέρας μας, τὸν δρόμον του, — τοῦτο δὲ θὰ ὠνομάζομεν ἀπειλὴν κατὰ τῆς Ἀνθρωπότητος... Πιστεύω, ὅτι ἡ Ἐπιστήμη αὕτη κατέστρεψε τὴν πίστιν τοῦ Ἀνθρώπου εἰς τὸ πνευματικὸν του μεγαλεῖον καὶ τὸν ἔκαμε νὰ πιστεύει, ὅτι οὗτος εἶναι ἐν ἀσήμαντον ὑλικὸν ὄντι εἰς ἐν παγερὸν κοσμικὸν Ἄπειρον... Ὁ Ἄνθρωπος εἶναι πλέον τι ἢ ὅ,τι προσφέρει ἢ καθαρῶς ὑλιστικὴ αὕτη ἐξήγησις. Πιστεύω, ὅτι περιβάλλει τὸν Ἄνθρωπον ἐν Μυστήριον καὶ ὅτι εἶναι θαυμάσιον διὰ τὸν Ἄνθρωπον νὰ αἰσθάνεται, ὅτι οὗτος δὲν εἶναι εἰς ἐν τάχει φκιαγμένος Ὑπερ-Πίθηκος, ἀλλ' ὅτι ἔγκειται εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὸν προορισμὸν του κάτι τὸ πλέον θαυμαστὸν» (E:353).

84. K. R. Popper/J. C. Eccles, *Das Ich und sein Gehirn* (Piper 1982), 649 ἔξ., τὸ ἀπόσπασμα ληφθὲν ἐκ: *Die Philosophie des 20. Jahrhunderts*, ἐκδοθ. ὑπὸ V. Spierling (Piper 1991⁴), 344 ἔξ.

Τί είναι, λοιπόν, τὸ Πνεῦμα καὶ ποία ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ; «Τὸ Ἐγὼ ἠμπορεῖ νὰ αὐτο-στοχάζεται, ... νὰ ἔχει συνειδησὶν ἑαυτοῦ. Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο, ποῦ ὀνομάζομε Αὐτο-Συνειδήσιν, Πνεῦμα... Τοῦτο εἶναι κατὰ τὸ ἐντελῶς διάφορον παντὸς ἄλλου, ὅ,τι ὑπάρχει εἰς τὸν Κόσμον» (P:345.346). «Τὸ Αὐτο-Συνειδήτον Πνεῦμα ἠμπορεῖ νὰ μεταβάλλει τὸν Ἐγκέφαλον... κεῖται εἰς δυναμικὴν, ἐνεργόν, σχέσιν πρὸς τὸν Ἐγκέφαλον καὶ ὑπερέχει ἔναντι αὐτοῦ, ἀναμφισβητήτως... Τὰ πνευματικὰ φαινόμενα ὑψοῦνται ὑπὲρ τὰ ὕλικὰ φαινόμενα» (E:344). «Τὸ Αὐτο-Συνειδήτον Πνεῦμα κατέχει θέσιν ὑπεροχῆς ἔναντι τοῦ Ἐγκεφάλου, ... ἔτσι δὲ θὰ ἠδύνατο νὰ γίνεи ἀποδεκτόν, ὅτι ὑπάρχει εἰς κεντρικὸς πυρῆν, τὸ ἐσωτερικὸν Ἐγὼ, τὸ ὁποῖον ἐπιβιώνει τοῦ θανάτου τοῦ Ἐγκεφάλου πρὸς μίαν ἄλλην Ζωὴν, τελείως διάφορον ἐκείνης, ποῦ ἡμεῖς φανταζόμεθα» (E:351). «Ἐπάρχει μία μοναδικότης τοῦ Ἐγὼ, ἡ ὁποία διήκει, ἀδιαλείπτως, δι' ὅλης τῆς Ζωῆς μας καὶ εἶναι συνδεδεμένη μὲ ὅλας τὰς ἀκολουθίας τῆς μνήμης μας, ... ἥτις καὶ μὲ ἀναγκάζει νὰ πιστεύω, ὅτι ὑπάρχει μία *ὑπερβατικὴ* ἀρχὴ τοῦ ἰδιομόρφου μου αὐτο-συνειδήτου Πνεύματος ἢ τῆς ἰδιομόρφου Ἐγώτητος τῆς Ψυχῆς... Εἶναι ἡ ἰδιομορφία αὕτη τοῦ ἐμπειρικοῦ Ἐγὼ, ἥτις καθιστᾷ ἀναγκαίαν τὴν παραδοχὴν μιᾶς *ἀνεξαρτήτου* ἀρχῆς τοῦ Ἐγὼ ἢ τῆς Ψυχῆς... Μὲ τὴν ἰδέαν ταύτην μιᾶς *ὑπερφυσικῆς* δημιουργίας ἀποφεύγω τὴν ἀπίστευτον Ἀπιθανότητα νὰ προσδιορίζεται *γενετικῶς* ἡ ἰδιομορφία τοῦ Ἐγὼ μου... Καὶ βεβαίως ὑπάρχουν προβλήματα, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν σχέσιν τοῦ Ἐγὼ μὲ τὸν Ἐγκέφαλον, ... ὅμως πιστεύω ὅτι τὸ Ἐγὼ μου εὐρίσκειται εἰς μίαν *ὑπερβατικὴν* σχέσιν πρὸς τὸν Ἐγκέφαλόν μου» (E: 354.355).

Τὴν *ποιοτικὴν* διαφορὰν καὶ ὑπεροχὴν τοῦ Πνεύματος ἔναντι τοῦ Ἐγκεφάλου ἐξήρην ὁ J. Eccles εἰς πλείονα ἐκ τῶν ἔργων του. Οὗτος ἀπορρίπτει ὅλας τὰς *μονιστικὰς* θεωρίας, «αἱ ὁποῖαι ἐξάγουν τὸν Πνευματικὸν κόσμον ἐξ ἑνὸς Ὑλικοῦ κόσμου ρευματικῶν ἀνακυκλίσεων εἰς τὸν χῶρον τῶν Νεύρων...» εἶναι ἀπίθανον νὰ συνδέεται τὸ αὐτο-συνειδήτον Πνεῦμα μὲ ἐπὶ μέρους κύτταρα ἢ ἴνας τῶν Νεύρων... Τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸν Ἐγκέφαλον οὔτε καὶ μίαν ἐξήγησιν προσφέρουν διὰ τὴν καθημερινὴν μας ἐμπειρίαν». Ἀντὶ τοῦ μονιστικοῦ Ὑλισμοῦ προτείνει οὗτος «τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἰσχυρᾶς Δυναρχικῆς Διεργασίας (dualistischer Interaktionismus)... ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι ἀσκεῖ τὸ αὐτο-συνειδήτον Πνεῦμα μίαν *ὑπερκειμένην*, ἐρμηνευτικὴν καὶ ἐλέγχουσαν λειτουργίαν εἰς τὸν Ἀνθρώπινον Ὄργανισμόν... Ὁ Δυναρχικὸς Interaktionismus παραδέχεται τὴν ὑπαρξίν τόσοσιν ἑνὸς Πνευματικοῦ ὅσον καὶ ἑνὸς Ὑλικοῦ κόσμου καὶ ἀσχολεῖται, βασικῶς, μὲ τὴν

διεργασίαν αὐτῶν»⁸⁵. Τέλος μὲ μίαν σειρὰν πειραμάτων καὶ βαθυστοχάστων συμπερασμάτων ἀποδεικνύει ὁ περίφημος Ἑγκεφαλο-Χειροῦργος W. Penfield τὴν πλήρη *ἀνεξαρτησίαν* τοῦ Πνεύματος ἐναντι τοῦ Ἑγκεφάλου, καθὼς καὶ τὸν πλήρη ἔλεγχον καὶ προγραμματισμὸν αὐτοῦ⁸⁶. Ἄλλοι Εἰδήμονες τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν καὶ οὐχὶ Θεολόγοι προχωροῦν πολὺ πέρα τῶν θέσεων τούτων τῶν Eccles καὶ Penfield, ὡς πρὸς τὴν αὐτοτέλειαν καὶ τὴν κυριαρχικὴν θέσιν τοῦ Πνεύματος ἐναντι τῆς Ὑλης. Οὕτως ὁ νεο-γνωστικίζων J. E. Charon διατυπώνει τὴν ἄποψιν, ὅτι τὸ Πνεῦμα διήκει δι' ὅλης τῆς Κοσμικῆς πραγματικότητος καὶ κατευθύνει αὐτὴν πρὸς ἓν εὐλογον τέλος. Ἐδῶ οὐχὶ ἀπλῶς ὁ Ἄνθρωπος, ἀλλὰ σύνολος ὁ Ὑλικὸς κόσμος, μέχρι καὶ τῶν λεπτοτάτων μοριῶν αὐτοῦ, τῶν Ἡλεκτρονίων, εἶναι φορεὺς τοῦ Πνεύματος. Τὸ Σύμπαν ἐκφαίνει οὐχὶ ὑλοποίησιν τοῦ Πνευματικοῦ, ἀλλὰ πνευματικοποίησιν τοῦ Ὑλικοῦ⁸⁷.

Τέλος σημειῶνῶ ἐν προσφάτως ἐκδοθὲν ἔργον τοῦ φυσικο-μαθηματικοῦ F. J. Tipler, ὅστις μέσῳ μᾶς ἀτελευτήτου σειρᾶς θεωρητικῶν συλλογισμῶν καὶ ἐπιστημονικῶν πορισμάτων ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδείξει, ὅτι τὰ δόγματα τῶν Θρησκειῶν καὶ ἰδίως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐναρμονίζονται πρὸς τὰ δεδομένα τῶν συγχρόνων Θετικῶν ἐπιστημῶν. Κατ' αὐτὸν «ὁ πυρὴν ὄλων, σχεδόν, τῶν ἀποκεκαλυμμένων Θρησκειῶν εἶναι ἡ διαβεβαίωσις, ὅτι (1) ὑπάρχει ὁ Θεὸς καὶ (2) μᾶς ἀγαπᾷ καί, κάποτε, θὰ μᾶς ἀναστήσει εἰς Αἰώνιον ζωὴν. Τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ, ἀκριβῶς, καὶ τὸν πυρῆνα τῆς Ὁμέγα-Θεωρίας... Ἡ Ὁμέγα-Θεωρία υἰοθετεῖ τὰς βασικὰς ἐννοίας τῆς Ἰουδαίῳ-Χριστιανῶ-Ἰσλαμικῆς παραδόσεως ὡς ἐννοίας καὶ τῆς μοντέρνας Φυσικῆς: Ἡ Θεολογία οὐδὲν ἕτερον εἶναι ἢ φυσικὴ Κοσμολογία, βασιζομένη ἐπὶ τῆς

85. J. C. Eccles, *Die Psyche des Menschen* (Piper 1990), 66.71.72.

86. Πρβλ. ἰδιαίτερος: W. Penfield, *The Mystery of the Mind* (1975)· W. Penfield / H. Jasper, *Epilepsy and the functional anatomy of the human brain* (1954).

87. Ο J. E. Charon, προεκτείνων τὴν περὶ ἐξελίξεως θεωρίαν τοῦ Teilhard de Chardin, μὲ τὴν σπῆριξιν καὶ ἀπόψιν ἐκ τῶν Φυσικῶν ἐπιστημῶν, παραδέχεται ὅτι οὐχὶ, ἀπλῶς, ὁ Ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ σύνολος ὁ Φυσικὸς Κόσμος, μέχρι καὶ τῶν λεπτοτάτων καὶ βαθυτάτων πτυχῶν αὐτοῦ, εἶναι φορεὺς *Πνευματικῶν* ἰδιοτήτων. Οὕτω παραδέχεται τὴν ὑπαρξίν «μᾶς ψυχικο-πνευματικῆς δομῆς τῶν ὑλικῶν μοριῶν, ἐπιστημονικῶς πείθουσας» (94), «ὅτι τὸ Ἡλεκτρόνιον κατέχει ὅλας τὰς ἀναγκαίαις ἰδιοτήτας, ὥστε νὰ λειτουργεῖ ὡς φορεὺς τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ Σύμπαντι» (100) κλπ. (*Der Geist der Materie* (Ullstein 1982). «*Αρχικῶς* ὑπῆρχε τὸ Πνεῦμα, ... Ἡ Ὑλὴ εἶναι, ἀπλῶς, ἐν προῖόν τοῦ Πνεύματος» (110). «Τὸ δὲ Φῶς εἶναι ὁ φορεὺς τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ ἔσω τοῦ Σύμπαντος, ... Τὸ Φῶς παριστᾷ δηλ. ἐν εἶδος γεφύρας μεταξὺ Ὑλης καὶ Πνεύματος» (106.107). Οὗτος, καταπολεμῶν κάθε «Anthropozentrismus», παραδέχεται ὅτι «καὶ εἰς ἄλλας περιοχὰς τοῦ Σύμπαντος θὰ πρέπει νὰ ἔχουν συντελεσθεῖ αἱ σπουδαιότεραι

παραδοχής, ότι η Ζωή είναι άθάνατος. Συνέπεια δὲ ταύτης εἶναι ἡ παραδοχή, ὅτι ὅλοι, ὅσοι ἐξῆσαν ἐδῶ, θὰ ἀναστηθοῦν εἰς Αἰώνιον ζωὴν. Ἡ Φυσική, λοιπόν, ἀφωμοίωσε τὴν Θεολογίαν, — ὁ διαχωρισμὸς μεταξὺ Ἐπιστήμης καὶ Θρησκείας, μεταξὺ Λογικῆς καὶ Συναισθήματος, ἔχει πλέον ὑπερκερασθεῖ... Ἡ Ἐπιστήμη ἠμπορεῖ ἐν ὄψει τοῦ Θανάτου νὰ προσφέρει, ἀκριβῶς, τὴν αὐτὴν παρηγορίαν, ὅπως ἄλλοτε καὶ ἡ Θρησκεία. Ἡ Θρησκεία εἶναι, τώρα, ἐν μέρος τῆς Ἐπιστήμης», — τὰ Ἐπιστημονικὰ δεδομένα καὶ πορίσματα, καθὼς καὶ οἱ Φυσικοὶ νόμοι, ἐπικυρώνουν τὰς θεμελιώδεις Θρησκευτικὰς ἀληθείας⁸⁸. Ὁ καθεὶς ἀντιλαμβάνεται, πόσον προβληματική, ναί: πόσον ἀπρηχαιωμένη φαίνεται ἡ Θεωρία τῆς Ἐξελίξεως, ὅταν οὐχὶ φαντασιόπληκτοι, ἀλλ' ἐπιστήμονες Θετικῶν ἐπιστημῶν διεθνοῦς κύρους διατυπώνουν ἀπόψεις περὶ τῆς Ζωῆς, τοῦ Πνεύματος, τῆς μετὰ Θάνατον Ζωῆς κ.λπ., ὅπως αἱ ἀνωτέρω. Μόνον δὲ δογματικοὶ καὶ ιδεολόγοι τοῦ Ὑλισμοῦ θὰ ἠρνοῦντο νὰ θέσουν ὑπὸ σοβαρὰν συζήτησιν καὶ θὰ ἀπέρριπτον αὐτάς. Θὰ πρέπει δέ, συναφῶς, νὰ λεχθεῖ, ὅτι αἱ ἀνωτέρω ἀναφοραὶ εἰς ὀνόματα οὔτε ἀπλὴν ὑποψίαν ἀποτελοῦν εἰς τὴν πληθὺν τῶν Ἐπιστημόνων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἔχουν διατυπώσει τὰς αὐτάς ἢ παρομοίας ἀπόψεις.

Περαιτέρω, ἐν εἴδει παρεκβάσεως, ἀναφέρομαι, ἐν συντομίᾳ, εἰς τινὰς Χριστιανοὺς-Θεολόγους, — ὀπαδοὺς καὶ φορεῖς τῆς Θεωρίας τοῦ Evolutionismus. Τὸ κόμπλεξ τῶν «μοντέρνων» Θεολόγων ἦτο, πάντοτε, μαζὶ μὲ τὰ ιδεολογικὰ κίνητρα, ποῦ ὑπέκρυπτον, νὰ μὴ κατηγορηθοῦν, ὅτι δὲν εἶναι «μοντέρνοι», τοῦθ' ὅπερ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν μομφὴν ὅτι δὲν εἶναι «καλοὶ» ἐπιστήμονες, διὸ καὶ τὸ κύριον μέλημά των συνίσταται εἰς τὸ νὰ «κόβουν καὶ νὰ ράβουν» τὰς Χριστιανικὰς διδασκαλίας εἰς τὰ μέτρα τῶν ἐκάστοτε πορισμάτων τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, — ἔτσι δὲ θὰ ἦτο ἀδιανόητον νὰ ἀπουσιάζουν ἐκ τοῦ χοροῦ τῶν Ἐξελικτικῶν οἱ Χριστιανοὶ-Θεολόγοι!

Κατὰ τοὺς Νεωτέρους χρόνους, δηλ. ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἀκολούθως, ἐσημειώθη μία θεμελιώδης ἀλλαγὴ εἰς τὸν τρόπον σκέψεσθαι τῆς Δυτικῆς Διανοήσεως: ἐγκατελείφθη τὸ Χριστιανικὸν

βαθμίδες τῆς Ἐξελίξεως, ὅπως ἐκφαινόνται εἰς ἡμᾶς διὰ μεταβάσεως ἐξ ὀρυκτῶν πρὸς τὸ Βασίλειον τῶν Φυτῶν καὶ, περαιτέρω, τῶν Ζώων καὶ τῶν Ἀνθρώπων, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον» (121· *Tod, Wo ist dein Stachel?* (Ullstein 1983).

88. Frank J. Tipler, *Die Physik der Unsterblichkeit*. Moderne Kosmologie. Gott und die Auferstehung der Toten (Piper 1994), 406.407.

«μοντέλλον» περὶ Πραγματικότητας, ὡς περιλαμβανούσης δύο, *τελείως διαφορετικάς*, Ὀντότητας, ἦτοι Θεὸν καὶ Κόσμον, — ὁ γνωστὸς ὡς Θεϊσμός, *Supra-Naturalismus*, κ.λπ. —, καὶ υἰοθετήθη, ἐκ νέου, τὸ Ἑλληνικὸν περὶ *μᾶς καὶ μόνης, ἐνιαίας*, Πραγματικότητας (Μονισμός): Ὑψη, Ζωή, Πνεῦμα καὶ οἱ φορεῖς αὐτῶν εἶναι, ἀπλῶς, διάφοροι «ὄψεις» μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς «Οὐσίας»: τοῦ Πνεύματος (Πνευματοκρατία) ἢ τῆς Ὑψης (Ὑλισμός). Ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν δύο, *διαφορετικάί*, «Οὐσίαι»: Θεὸς καὶ Κόσμος, ἀλλὰ μία καὶ μόνη: ἢ Ὑψη ἢ τὸ Πνεῦμα, ἐκ τῆς ὁποίας *ἐκπηγάξει, ἀπορρέει καὶ ἐκπορεύεται* σύμπασα ἢ λοιπὴ πραγματικότης εἰς τὰ καθ' ἕκαστα αὐτῆς. Τὸ στοιχεῖον αὐτὸ τῆς «ἀπορροῆς» τῶν πάντων ἐκ τοῦ Ἐνὸς συνιστᾷ ἐπὶ μὲν τοῦ Φυσικοῦ πεδίου τὴν Θεωρίαν τοῦ *Evolutionismus*, ἐπὶ δὲ τοῦ ἱστορικοῦ πεδίου τὴν Θεωρίαν τοῦ *Historismus*. Ἐχομεν δηλ. ἐν προκειμένῳ πιστὴν ἐπανάληψιν τοῦ Νεοπλατωνικοῦ περὶ Ἀπορροῆς πάντων ἐκ τοῦ Ἐνὸς «μοντέλλου», μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐκεῖνο θεωρεῖ τὴν Ἀπορροῆν ταύτην «ἐκ τῶν Ἄνω», δηλ. ἐκ τοῦ Πνεύματος, πρὸς τὰ Πολλά, ἐνῶ τὸ μοντέρνον «μοντέλλον» ἀντιστρέφει τὴν Θεωρίαν καὶ δέχεται τὴν Ἐξέλιξιν «ἐκ τῶν Κάτω», δηλ. ἐκ τῆς Ὑψης, πρὸς τὰ Ἄνω, πρὸς τὸν Ἄνθρωπον⁸⁹. Ἐκ τοῦ Χριστιανικοῦ Θεϊσμοῦ ἀπορρίπτεται, ἐδῶ, ὄχι μόνον τὸ Μεσαιωνικὸν «μοντέλλον» περὶ τοῦ Θεοῦ-Τυράννου ὡς «Ἄνω» καὶ περὶ τοῦ Κόσμου-Ὑποτελοῦς ὡς Κάτω, τὸ

89. Τὸν μῦθον τοῦτον τοῦ Πλατωνικοῦ ἀξιώματος: «Φυγὴ δὲ Ὀμοίωσις Θεῶν κατὰ τὸ δυνατὸν» (*Θεαίτητος* 176b), ἦτοι τῆς Θεώσεως ἢ Θεοποιήσεως, ὡς τῆς Νοσταλγίας «ἐπιστροφῆς» εἰς τὸ «Ἐν», εἰς τὸ «Ἄνω», ἐκ τοῦ ὁποίου προήλθε τὸ Ἄτομον, *via negationis*, ἦτοι διὰ τῆς «ὁδοῦ» Ἀρνήσεως καὶ Ἀπορρίψεως τῶν *Κοσμικῶν* προσόντων, ἀφοῦ τὸ Ἐν-Ἄνω παρίσταται *ἀποφατικῶς*: «σύνθηθές ἐστι τοῖς θεολόγοις ἐπὶ Θεοῦ τὰ τῆς *Στερήσεως* ἀποφάσκειν. Οὕτω καὶ ἀόρατόν φησι... καὶ ἄρητον καὶ ἀνόνημον», ἀκολούθως δὲ καὶ ἡ Ἀτομικὴ (Ἀσκητικὴ) ἐπιστροφή πρὸς «ἔνωσιν» μὲ τὸ Θεῖον: «Ὅλους ἑαυτοὺς ὄλων ἑαυτῶν ἐξισταμένους καὶ ὄλους Θεοῦ γιγνομένους» (Ψευδο-Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, *Περὶ Θεῶν Ὀνομάτων*, κεφ. Ζ'), τὸν μῦθον, λέγω, τοῦτον τῆς Θεοποιήσεως, ὡς ἐπιστροφῆς εἰς τὸ Ἄνω καὶ ἐνώσεως μετ' Αὐτοῦ, εὐρίσκει διήκοντα δι' ὅλης τῆς Ἀνθρωπίνης ἱστορίας τοῦ Πνεύματος ἀπὸ τῶν Σαμάνων καὶ τῆς Ἰνδικῆς πνευματικότητος, μέσω τῶν Ἑλλήνων διανοουμένων, μέχρι τοῦ Hegel κ.λπ. ὁ Ernst Topitsch καὶ παριστᾷ αὐτὸν μὲ ἀξιοπρόσεκτον ἐπιστημονικὴν διεργασίαν, πρβλ. τὰ ἔργα του: *Gottwerdung und Revolution* (1973), καὶ: *Sozialphilosophie zwischen Ideologie und Wissenschaft* (1971³), ἰδίως σ. 181 ἐξ. Ὅμως ὁ Topitsch παραθεωρεῖ τὴν δευτέραν «ὁδὸν» Λυτρώσεως, ἥτις ἄγει οὐχὶ εἰς τὴν ἐπιστροφήν, ἀλλ' εἰς τὴν *ἀπομάκρυνσιν* ἐκ τοῦ Ἀρχικοῦ: τῆς Πηγῆς, τῆς Ρίζης, ἦτοι τῆς Ὑψης-Κάτω, ὡς τοῦ μὴ-συνειδητοῦ, πρὸς τὰ Ἄνω, πρὸς τὸ Συνειδητόν, διὰ τῆς *via eminentiae*: τῆς ὁδοῦ διαρκούς *καταφάσεως* πρὸς περαιτέρω ἐπαύξησιν τῶν Κοσμικῶν προσόντων, διὰ τὰ φθάσει τὸ Ἄτομον (καὶ ἡ Φυλὴ) ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν Αὐτο-Θέωσιν καὶ Αὐτο-Θεοποίησιν, εἰς τὸν Δυτικὸν Ὑπερ-Ἀνθρωπον, — τοῦθ' ὅπερ καθίσταται ἐμφανὲς διὰ τῆς Θεωρίας τῆς Ἐξέλιξεως —, καὶ ἡ παραθεώρησις αὕτη ὑποδηλοῖ, σαφῶς, Δυτικὴν «ἐπιστημονικὴν» νοο-

όποιοιον ἐδικαίωνε τὴν ἀντίστοιχον Κοινωνικὴν δομὴν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ ὁ Θεὸς, ἐν γένει, ὡς Ὀντότης *διάφορος* τοῦ Κόσμου: Ὁ Θεὸς ἐντάσσεται, *ὀργανικῶς*, εἰς τὸν Κόσμον, ὡς ἡ «οὐσία», ἐξ ἧς ἐκπηγάξουν τὰ λοιπὰ ὄντα (Πανθεϊσμός). Ἔτσι δὲ *κατεστράφη* κατὰ τοὺς Νεωτέρους χρόνους ὁ Χριστιανισμός. Ὁ Χριστιανισμὸς ζῆ ἐκ τῆς θέσεως, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι *τελείως καὶ ποιοτικῶς διάφορος* τοῦ Κόσμου Ὀντότης, ὁ δὲ Κόσμος δὲν προήλθεν ἐκ τῆς «Οὐσίας» τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' «ἐξ οὐκ ὄντων», μὲ τὴν παρέμβασιν τῆς δημιουργικῆς Θείας Ἐνέργειας. Τοῦτο δὲ οὐδόλως σημαίνει Dualismus, ὅτι δηλ. ὁ Θεὸς κεῖται *ὑπεράνω καὶ ἐκτὸς* τοῦ Κόσμου, ὅπως συχνάκις παρανοεῖται ἢ *Χριστιανικῆ* Δυαρχία: Ἐφ' ὅσον ἐκτὸς τοῦ Κόσμου οὐδὲν ἕτερον ὑπάρχει, ποῦ ἄλλου, λοιπόν, ἤμπορεῖ νὰ εἶναι ὁ Θεός, πλὴν τοῦ Κόσμου; Εἰς τὴν Γραφὴν ἢ μαρτυρία περὶ παρουσίας τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Κόσμον εἶναι διάχυτος.

Ὁ μονιστικὸς Evolutionismus καὶ Historismus, λοιπόν, κατέστρεψε, τελείως, τὸν Χριστιανισμὸν, ἐθεοποίησε δὲ ἐν Κοσμικὸν στοιχείον: τὴν Ὑλὴν ἢ τὸ Πνεῦμα, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐκπηγάξει καὶ ἐξελίσσει, βαθμιαίως, σύνολος ἢ λοιπὴ πραγματικότης καὶ τὰ καθ' ἕκαστον ὄντα αὐτῆς. Ἐδῶ ἔχομεν σύγχυσιν καὶ ταῦτισιν, πλέον, Θεοῦ καὶ Κοσμικοῦ: Ὁ Θεὸς κοσμικοποιεῖται καὶ ὁ Κόσμος θεοποιεῖται, ὄχι, ὅμως, ὡς Φύσις, ἀλλ' ὡς Ἄνθρωπος. Ὁ Κόσμος θὰ παραδοθεῖ εἰς τὸν «νέον» Θεὸν-Τύραννον, τὸν Super-Ἄνθρωπον, ὅστις καὶ θὰ τὸν φέρει εἰς τὸ κατάντημα καὶ τὴν ἐλεεινότητα, ποῦ ζῶμεν σήμερον. Ὁ W. J. Ouweneel, εἰς τὸ ἤδη μνημονευθὲν ἀξιόλογον ἔργον του, σύρει μίαν εὐθεϊαν γραμμὴν, συνδέουσαν τὸν Evolutionismus τοῦ Darwin πρὸς ὅλα τὰ κακουργήματα καὶ τὰ ἐγκλήματα, ποῦ διέπραξεν ἡ Δυτικὴ Λευκὴ-Φυλὴ κατὰ τοὺς Νεωτέρους χρόνους καὶ μέχρι προσφάτως εἰς βάρος τῆς λοιπῆς Ἀνθρωπότητος, μὲ τὸ σύνθημα περὶ Ἀνωτερότητος τῆς «Ἀρίας» Φυλῆς καὶ ὅτι ὁ Ἰσχυρότερος θὰ πρέπει νὰ ζῆσει, ὁ δὲ Ἀσθενέστερος θὰ πρέπει νὰ θανατώνεται⁹⁰. Καὶ νὰ σκεφθεῖ τις, ὅτι ὑπὸ «ἰσχυρότερος», ἐδῶ, ἐννοεῖται ἐκεῖνος, ποῦ διαθέτει πλέον σύγχρονα, φονικά, *τεχνικὰ* μέσα, ἀκόμη καὶ ἂν οὗτος εἶναι βιολογικῶς ἐν ἐρείπιον! Διότι οὐδέποτε δύναται νὰ «ἀποδειχθεῖ», ὅτι π.χ. οἱ Γερμανοὶ εἶναι, βιολογικῶς, ὑγιέστεροι ἢ Ἄτομα ἄλλων Λαῶν. Ἐδῶ ἔχομεν τὸ ἀντίστοιχον φαινόμενον τῶν Ἑλλήνων-Ὁδηγῶν, οἱ ὅποιοι,

τροπιαν. Ἐδῶ ὑποφώσκει ἡ καθαρῶς Δυτικὴ Ἰδεολογία τῆς «ιδιοκτησίας»: τῆς συσσωρεύσεως καὶ ἰδιοποιήσεως «δυνάμεως» καὶ «ἀγαθῶν» πρὸς ἴδιον συμφέρον, ἢ ἄλλως πως: τὸ ἐγωϊστικὸν ἀξίωμα τοῦ Καπιταλισμοῦ.

90. Πρβλ. W. J. Ouweneel, μν. ἔργ.: 246 ἐξ.· 266 ἐξ.

όταν οδηγούν το Όχημα, αισθάνονται και δημιουργούν την έντύπωση, ότι είναι Ὑπερ-Ἀνθρωποι, ἐνῶ οἱ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ἐξερχόμενοι τοῦ Ὀχήματος, ἐμποιοῦν τὴν ἀπογοητευτικὴν ἐντύπωση ἐνὸς «ἐρειπίου»!

Τὴν Θεωρίαν τοῦ Evolutionismus υἰοθέτησαν, ποικιλοτρόπως, ὡς μοντέρναν καὶ ἐπιστημονικὴν, οἱ Δυτικοὶ Θεολόγοι, ἀλλὰ καὶ τινες ἡμέτεροι. Ὁ Ἴω. Ζηζιούλας ἐκφράζεται, μὲ ἐνθουσιασμόν καὶ ἀνεπιφυλάκτως, ὑπὲρ αὐτῆς ὡς ἀκολούθως: «Ὁ Δαρβινισμὸς ἔχει οὐσιαστικὰ κερδίσει τὴν ἐπιστήμη τῆς βιολογίας... ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὰ ζῶα καὶ τὸν ἄνθρωπο εἶναι διαφορὰ βαθμοῦ καὶ ὄχι εἴδους». Τὰ λοιπὰ Ζῶα ἔχουν τὰ αὐτὰ μὲ τὸν Ἀνθρώπον προσόντα, μόνον δὲ «σὲ χαμηλότερο βαθμὸν»⁹¹. Ἡ Χριστιανικὴ Θεολογία προσεπάθησε νὰ εἰσαγάγει τὸν Darwinismus καὶ εἰς τὸν χῶρον τοῦ Χριστιανισμοῦ, μὲ ποικίλα ἰδεολογικὰ προσχήματα. Μέχρι σήμερον εἶναι διάχυτος ἡ Θεωρία περὶ Ἐξελικτικῆς πορείας τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως μέσῳ τῶν Βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ἐκ τοῦ ἀτελοῦς, σταδιακῶς, πρὸς τὸ τέλειον, πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ παρουσίαν ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ. Στὴν Βίβλον ὅμως δὲν ἰσχύει ἐξέλιξις ἐκ τοῦ «ἀτελοῦς» πρὸς τὸ «τέλειον». Τὰ πρῶτα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἔχουν πλέον ἀύθεντικὰ στοιχεῖα ἢ π.χ. τὰ μεταγενέστερα τῆς Ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς. Ἡ ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ ἀποκάλυψις παριστᾷ τὸ τέλειον καὶ ἀπόλυτον⁹².

91. Ἴω. Δ. Ζηζιούλα, *Ἡ Κτίσις ὡς Εὐχαριστία* (1992), 56-57 (ἡ ὑπογράμμισις εἶναι δική του) καὶ 98.

92. Ἐν εὐρῷ Θεολογικῶν ρεῦμα τοῦ παρελθόντος Αἰῶνος, γνωστόν, κυρίως, ὡς Religionsgeschichtliche Schule, ἐπεξήγησε νὰ προσαρμόσει τὴν Θείαν Ἀποκάλυψιν, ὅπως ἐκφέρεται εἰς τὰ Βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, εἰς τὴν εὐρυτέραν Θρησκευτικότητα, δι' ἐφαρμογῆς τῶν Ἐξελικτικῶν Θεωριῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἐφήρμοσε, μὲ συνέπειαν, ὁ γνωστὸς Παλαιο-Διαθηκολόγος Julius Wellhausen (1844-1918). «Ἀπὸ τοῦ Vatke καὶ, κυρίως, διὰ τοῦ Wellhausen, κατέστη αὐτονόητον — μὲ τελείαν εὐθυγράμμισιν πρὸς τὸν Historismus τοῦ 19ου Αἰῶνος —, νὰ κατανοεῖται ἡ ἱστορία καὶ ἡ Θρησκεία τοῦ ἀρχαίου Ἰσραὴλ ὡς σταδιακὴ ἐξέλιξις καὶ συνέχεια τῆς φυσικῆς Ἐξελικτικῆς διαδικασίας, καὶ νὰ θεωρεῖται ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ διαλεκτικοῦ Ἰδεαλισμοῦ τοῦ Hegel... Ἡ Θεωρία τῆς ἐξελίξεως ἐκ τοῦ πρωτογόνου Animismus πρὸς τὴν τελείως ἀνεπτυγμένην Μονοθεΐαν ἐταίριαζε θαυμασίως πρὸς τὸν Dialektizismus τοῦ Hegel καὶ τὸν Evolutionismus τοῦ Darwin... Ἡ πρόθεσις ἦτο νὰ ἐμφανισθεῖ ἡ Θρησκεία τοῦ Ἰσραὴλ, ἀκριβῶς ὅπως καὶ κάθε ἄλλη, ὡς οὐσα ἀνθρωπίνης καταγωγῆς, καὶ νὰ ἐξηγηθεῖ ὡς καθαρῶς ἐξελικτικὴ διαμόρφωσις» (W. J. Ouwenpeel, μν. ἐργ.: 313.314). «Ὅτως: Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐτέθη εἰς τὸ περιθώριον, διότι, μὲ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Wellhausen, οὐδὲν νόημα ὑπῆρχε νὰ ἀσχολεῖται τις, πλέον, μετ' αὐτῆς». Ἡ αὐτὴ μεταχείρισις δὲ ἐπεφυλάχθη, περαιτέρω, καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην: «Ὁ παλαιὸς ἰσχυρισμὸς, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς συνιστᾷ μίαν ἱστορικὴν μόνον ἢ καὶ ἀναγκαίαν φάσιν τῆς μεγάλης ἐξελίξεως τῆς Θρησκείας, ἐπανῆλθεν, ἐκ νέου, εἰς

Ἄλλοι ὑπεστήριξαν, ἐκπεφρασμένως, τὴν ἄποψιν ὅτι τὸ ἀλληλοφάγωμα καὶ ἡ ἐξόντωση τῶν Ἀδυνάτων συμβάλλουν εἰς τὴν ἰσορροπία τῶν δυνάμεων εἰς τὴν Φύσιν καὶ εἰς τὰς Ἀνθρωπίνας κοινωνίας. Τέλος ἄλλοι θεολόγοι συντάσσονται πρὸς τὴν Θεωρίαν τοῦ Herbert Spencer περὶ ἐγκαταλείψεως τῶν Ἐνδεῶν: Ἀσθενῶν, Ἡλικιωμένων κ.λπ., ὅταν δὲν εἶναι εἰς θέσιν οὗτοι νὰ ἐπιβιώσουν ἢ νὰ προσφέρουσιν⁹³.

Ὁ πλέον γνωστός, ὅμως, Θεολόγος, ὅστις εἰσήγαγε, μὲ συνέπειαν, τὸν Evolutionismus εἰς τὸν χῶρον τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶναι ὁ Teilhard de Chardin (1881-1955), —τούτου δὲ αἱ θέσεις καὶ αἱ ἀπόψεις ἔχουν ποικιλοτρόπως κριθεῖ καὶ ἀξιολογηθεῖ. Ὁ Teilhard ὑπῆρξε Γάλλος διανοούμενος, μὲ πολλαπλὴν καὶ εὐρείαν μόρφωσιν: Ἦσυχολήθη μὲ τὴν Θεολογίαν, Φιλοσοφίαν, τὰς Φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ ἰδίως τὴν Γεωλογίαν καὶ Παλαιοντολογία. Ἀργότερον δὲ εἰσήλθεν εἰς τὸν Κλήρον (1911) καὶ ἐνετάχθη εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἰησουιτῶν. Λόγῳ τῶν ἐρευνῶν του ἐπέισθη ὅτι ἡ Θεωρία τῆς Ἐξελίξεως ἀποδίδει τὴν ἀλήθειαν προελεύσεως καὶ ἐξελίξεως τῆς Κοσμικῆς πραγματικότητος καὶ ὑπεστήριξε ταύτην ἀνεπιφυλάκτως, —ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν Καθολικισμόν, —τὸν Πάπαν καὶ τοὺς Ἰησοῦίτας Προεστοὺς του—, καὶ ὑπέστη ποικίλους διωγμούς, καθὼς καὶ ἀπαγόρευσιν δημοσιεύσεως τῶν Βιβλίων του, ἀναγκασθεὶς νὰ διαγάγει ἓνα πλάνητα βίον (1923-1946) εἰς Ἀσίαν, Ἀφρικήν καὶ ἐν τέλει εἰς Ἀμερικὴν, ἔνθα καὶ ἀπέθανε.

τὸ προσκλήνιον» (M. Kähler, *Geschichte der protestantischen Dogmatik im 19. Jahrhundert* (1962), 273.200). Οἱ Θρησκευτικο-Ἱστορικοὶ ἐρευνῆται ἀπεσκόπουν εἰς «τὴν μὴ-δογματικὴν ἱστορικὴν ἐξερεύνησιν τῆς Χριστιανικῆς παραδόσεως... Ἡ παλαιο-διαθηκικὴ Θρησκεία καὶ ὁ Χριστιανισμὸς θὰ ἔπρεπε νὰ ἐμφανίζονται ἔναντι τῶν ἄλλων Θρησκειῶν οὐχὶ προνομιακῶς καὶ μεμονωμένως, ἀλλὰ, πολλῶ μᾶλλον, ἐπεζήτουν οἱ ἱστορικοὶ τῆς Θρησκείας νὰ παρουσιάσουν τὴν ἰδιαιτέτητα τῆς ἰουδαίω-χριστιανικῆς παραδόσεως ὡς ἐντασσομένην εἰς τὴν ἐκείνη ἱστορικο-θρησκευτικὴν συνάφειαν... Οἱ ἱστορικοὶ τῆς Θρησκείας ἐπεζήτουν νὰ καταστήσουν ἐμφανεῖς τὰς ἰσχυρὰς ἐπιδράσεις τοῦ ἀρχαίου Συγκρητισμοῦ καὶ τῆς Ἀποκαλυπτικῆς ἐπὶ τοῦ Ἀρχικοῦ Χριστιανισμοῦ... Ἔτσι δὲ ἠλλοίωσαν βαθέως τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, καθὼς καὶ τὴν προέλευσιν καὶ ἐξέλιξιν τοῦ Πρωτο-Χριστιανισμοῦ», μὲ συνέπειαν: «τὴν ἀθέμιτον μείωσιν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καὶ τὴν ἰσοπέδωσιν αὐτῆς ἐν μέσῳ μᾶς συγκεχυμένης, μυστικῆς, γενικῆς Θρησκευτικότητος». Εἰς τὰς δὴθεν ἐπιστημονικὰς ταύτας ἐρεῦνας καὶ διαπιστώσεις δὲν ἀπουσίαζον, βεβαίως, καὶ «αἱ πολιτικαὶ τοποθετήσεις τῶν ἱστορικῶν τῆς Θρησκείας» καὶ κυρίως ὁ «Ἀντισημιτισμὸς» τῶν Γερμανικῶν «Ἐθνοσοσιαλιστικῶν Ἐνώσεων», ὅστις εἶχε, πρωτίστως, «Φυλετικὰ ἔλαττηρια» (*Profile des neuzeitlichen Protestantismus*, ἐκδοθ. ὑπὸ F. W. Graf, 2/1 (1992), 90-93).

93. Πρὸβλ. W. E. Mühlmann, *Geschichte der Anthropologie* (1968²), 107 ἐξ. H. J. Störig, *Kleine Weltgeschichte der Philosophie* (1993¹⁶), 482 ἐξ.

Τὰς βασικὰς του περὶ τῆς Evolution ιδέας ἐκθέτει οὗτος εἰς τὸ ἔργον του: *Le phénomène humain* (1955) καὶ συνοψίζονται αὐταὶ εἰς τὰ ἀκόλουθα: Ὁ Θεὸς ἔθηκε τὰς δυνάμεις ὑπάρξεως καὶ πορείας εἰς τὴν Κοσμικὴν πραγματικότητα, ἥτις καὶ αὐτο-εξελισσεται ἐκ τοῦ Ἄλφα: ἐκ τῶν ἀπλῶν καὶ ἀνοργάνων στοιχείων πρὸς τὴν Ζωὴν τῶν Φυτῶν καὶ τῶν Ζῶων, τὴν Βιοσφαῖραν, καί, περαιτέρω, πρὸς τὸν Ἀνθρώπον: τὸν φορέα τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Συνειδήσεως, τὴν Νοοσφαῖραν. Ἡ Ἐξέλιξις συνεχίζεται, ἀκόμη, ἐκ τῆς διασπάσεως τοῦ Ζωικοῦ κόσμου, μὲ γνώρισμα τό: «πόλεμος ὄλων ἐναντίον ὄλων» καὶ ὑπερίσχυσις τοῦ ἰσχυροτέρου (Divergenz) πρὸς τὴν Ἀνθρωπίνην πνευματικὴν Ἀτομικότητα, ἥτις παριστᾷ τὸ νῦν στάδιον τοῦ Individualismus (Ἐγωϊσμοί, Ἐθνικισμοί, Πόλεμοι κ.λπ.), πορευομένου πρὸς τὸ προσεχὲς στάδιον τῆς «συγκλίσεως» (Kongruenz): τῆς προσεγγίσεως, συμφιλώσεως καὶ συνενώσεως πάντων τῶν Ἀνθρώπων καὶ Λαῶν τῆς Ἀνθρωπότητος — καὶ κατ' ἐπέκτασιν καὶ τῆς λοιπῆς Φύσεως — εἰς μίαν Εἰρηρικὴν κοινωνίαν, ἥτις καὶ θὰ κινηθεῖ πρὸς τὸ Ὠμέγα-Χριστόν, πρὸς συνάντησιν πρὸς τὸν «καὶ πάλιν Ἐρχόμενον» Κύριον, ὅστις θὰ συμφιλώσῃ καὶ θὰ ἀποκαταλλάξῃ ἐν ἑαυτῷ τὰ πάντα.

Ὁ Teilhard διακρίνει δύο ὄψεις τῆς Evolution: μίαν ἐξωτερικὴν καὶ μίαν ἐσωτερικὴν, ἥ: Βιολογικὴν καὶ Θεολογικὴν, — πολὺ δὲ ἐνδιαφέρουσα δι' ἡμᾶς παρουσιάζεται ἡ δευτέρα. Κατ' ἀρχὴν ἡ πρώτη: «Ἐν ἀρχῇ τοῦ Αἰσθητοῦ κόσμου ὑπῆρξεν ἡ Πολλαπλότης» (114)⁹⁴. «Ἐπ' αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία: ἡ λεγομένη ὠμὴ Ὑλὴ εἶναι, κατὰ τὸν δικόν της τρόπον, ἐμψυχωμένη» (75). Εἰς τὸν χῶρον τοῦτον τῆς Πολλαπλότητος ἐμφανίζεται «ὁ Κόσμος βαθύτατα ἀσταθῆς καὶ ἀτελής», ἀναζητῶν «ἐν Κέντρῳ» καὶ «μίαν ἐν Πνεύματι ἐνοποίησιν», — εἶναι δὲ ὁ Κόσμος οὗτος ὁ τῶν ζώντων Ὄντων: Φυτῶν καὶ Ζῶων, ὁ ἐκ τῆς «σκοτεινῆς ὕλης» ἀναδυθείς. «Ἐν ἀρχῇ ἐμφανίζονται σκοτεινὰ τινα σκιρτήματα τῆς Ὑλῆς, — μετὰ δὲ γίνεται αἰσθητὴ ἡ κίνησις εἰς τὰς κατωτέρας μορφὰς» (76.77). Περαιτέρω ὠδευσεν «ἡ βιολογικὴ Ἐξέλιξις» ὡς «μετάβασις πρὸς τὸν Στοχασμὸν» καὶ «ἐκ τοῦ Ἐνστίκτου πρὸς τὴν Σκέψιν»: «τὸ δένδρον τῆς Ζωῆς,... ὡς καθολικὴν λειτουργίαν τῆς κοσμικῆς τάξεως, διαδέχεται ἡ ἐμφάνισις τῆς Ἐγῶ-

94. Pierre Teilhard de Chardin, *Werke*, τ. 9 (Walter-V.: 1970). Οἱ ἐν τῷ κειμένῳ σημειούμενοι ἀριθμοὶ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰς σελίδας τοῦ τόμου τούτου, περιέχοντος πλείονας, ἐπὶ μέρους, πραγματείας τοῦ σ.

Συνειδήσεως εἰς τὸ δένδρον καταγωγῆς τοῦ Ἴ�νθρώπου»⁹⁵. «Ἔλη και Πνεῦμα δὲν ἀντί-κείνται, ὅπως δύο πράγματα ἢ δύο φύσεις, ἀλλ' εἶναι δύο κατευθύνσεις τῆς Evolution ἐντὸς ἐνὸς και τοῦ αὐτοῦ κόσμου,... τὸ Σύμπαν διέπει θεμελιώδης και οὐσιώδης ἐνότης... Αἱ βαθμίδες, αἵτινες διαχωρίζουν τὸ Ζῶον ἐκ τοῦ Ἀνθρώπου ἢ τὸν Ἀνθρώπον ἐκ τοῦ Ἀγγέλου εἶναι μὲν διακοπτόμεναι βαθμίδες, ἀλλὰ πάντως βαθμίδες, περιγράφουσαι μίαν και τὴν αὐτὴν, γενικὴν, κίνησιν... Ἔλη και Πνεῦμα εἶναι δύο κατευθύνσεις, ἀπλῶς, ἐπὶ μιᾶς και τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, — ἢ κατεύθυνσις τῆς κακῆς Πολλαπλότητος και ἢ κατεύθυνσις τῆς καλῆς ἐνοποιήσεως» (80.81). Ἡ ἐκ τοῦ Ἀνοργάνου πρὸς τὴν Ζωὴν και δι' αὐτῆς πρὸς τὸ Ἀτομικὸν Πνεῦμα κινήθεισα Evolution ἐργάζεται, τώρα, περαιτέρω, ἐξελισσομένη πρὸς τὸ Συλλογικὸν Πνεῦμα, ὡς τὴν ὑπέρβασιν παντὸς Ἀτομισμοῦ πρὸς ἓνα Κοινωνισμόν, πρὸς τὴν Ἀδελφοποίησιν και τὴν εἰρηνικὴν συμβίωσιν συμπάσης τῆς Ἀνθρωπότητος και μετ' αὐτῆς και τῆς Κτίσεως. «Μετὰ τὴν στοιχειώδη ἐξανθρώπησιν, τὴν εἰς τὸ Ἄτομον κορυφωθείσαν, συντελεῖται τώρα, ἐπέκεινα ἡμῶν, μία δευτέρα ἐξανθρώπησις, αὐτὴν τὴν φορὰν μία Συλλογικὴ, συμπεριλαμβάνουσα ὅλον τὸ Εἶδος,... κοινωνικὴ ὀργάνωσις τῆς Ἀνθρωπότητος» (Κ:317.318). Ἡ Ἐξέλιξις βηματίζει ἐκ τῆς Divergenz τοῦ Πλουραλισμοῦ τῶν ζωντανῶν Ὄργανισμῶν πρὸς «ἐν συγκλίνον Σύμπαν» (Konvergenz, Κ:321), ἢ ἄλλως πως: πρὸς «ἐν Σύμπαν, τὸ ὁποῖον ἐσωτερικεύεται» (Κ: 325). «Ὁ Κόσμος ὅλος εἶναι, τελικῶς, μία και μόνη Μονὰς» (82). Αὕτη εἶναι ἡ «Θεωρία τῆς Unio Creatrix», ὅπως ὀνομάζει τὴν Θεωρίαν του ὁ Teilhard (73), και ἤτις ἀπορρίπτει «τὴν ὑλιστικὴν Φιλοσοφίαν» τοῦ Darwinismus, «ἤτις ἐπιζητεῖ τὴν σταθερὰν ἀρχὴν τοῦ Σύμπαντος ὑποκάτω τῆς Ψυχῆς», δηλ. τοῦ Πνευματικοῦ, δεχόμενος, ὅτι «τὸ Πνεῦμα εἶναι τὸ τὰ πάντα βαστάζον»· «τὰ πάντα συγκροτοῦνται ἐκ τῶν ἄνω», «τὸ Πνεῦμα βαστάζει και κινεῖ, ἀδιαλείπτως, τὴν Ἔλην πρὸς τὴν Συνειδήσιν» και πρὸς «τὴν πνευματικοποίησιν διὰ τῆς συνενώσεως» (78-80).

Ἡ Θεωρία αὕτη τοῦ Teilhard δὲν θὰ εἶχεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν παρούσαν ἐργασίαν, ἐὰν δὲν εἶχεν ἐν σπουδαῖον Θεολογικὸν ὑπόβαθρον. Ὁ Τ. ἐρμηνεύει ὅλην τὴν ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ Θεῖαν Ἀποκάλυψιν ὑπὸ τὸ πρῶμα τῆς Θεωρίας τῆς Ἐξελίξεως και ἐπιχειρεῖ νὰ προσεταιρισθῇ ταύτην ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Ὅπως

95. Pierre Teilhard de Chardin, *Le Phénomène humain*, και γερμανιστί: *Der Mensch im Kosmos* (Beck 1994), 314.316. Ἐφεξῆς αἱ ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τούτου ἔργου παραπομπαὶ γίνονται ἐντὸς τοῦ κειμένου μὲ τὴν πρόταξιν τοῦ: Κ.

ἄλλοτε εἰς τὸν χώρον τῆς Φιλοσοφίας εἶδεν ὁ Hegel πραγματοποιούμενον εἰς τὸ Χριστιανικόν, Τριαδικὸν Δόγμα, τὸν περὶ τριῶν «σταδίων» νόμον: Θεοίσι, Ἀντί-Θεοίσι, Σύν-Θεοίσι τῆς Κοσμικῆς πραγματικότητος, κατὰ παρόμοιον τρόπον ἐθεώρησε καὶ ὁ T., ὅτι ἡ Θεωρία τῆς Evolution, διὰ τῶν τριῶν «σταδίων» αὐτῆς: Ὑλῃ, Ζωῇ, Πνεῦμα πραγματώνει καὶ ἐκφράζει τὸ Χριστολογικὸν Δόγμα: Σάρκωσις, Σταύρωσις καὶ Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν χώρον τῆς Βιολογίας. Ἔτσι προσεπάθησε νὰ κερδίσει τὸν Evolutionismus ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ, διαβλέψας τὰς φρικτὰς συνεπείας αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἀλληλο-φαγώματος διὰ τὰς Ἀνθρωπίνας κοινωνίας καί, συγχρόνως, νὰ δώσει ἐπίκαιρον καὶ δυναμικὴν ὄθησιν εἰς τὰ περιεχόμενα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Κατὰ τὸν T., λοιπόν, εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ δράμα τῆς ἐξελικτικῆς διαδρομῆς τοῦ Κοσμικοῦ γίνεσθαι εἶναι παρῶν καὶ ἐνεργεῖ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῶν ποικίλων φάσεων τῆς ζωῆς Αὐτοῦ.

Ὁ ἴδιος ὁ T. ἐξηγεῖ τοὺς λόγους τῆς Θεολογο-Βιολογίας του: «Ἡ Unio Creatrix... προέκυψεν ἐν ἐμοὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης νὰ συμφιλώσω εἰς ἐν συνημμένον σύστημα τὰς ἐπιστημονικὰς προοπτικὰς τῆς Evolution (ἣτις θεωρεῖται, ἐν τῇ οὐσίᾳ της, ὡς τελεσιδικῶς ἀναγνωρισθεῖσα) μὲ τὴν τάσιν, ποῦ μὲ ὄθει ν' ἀναζητῶ τὸ Θεῖον οὐχὶ εἰς ἐν ρῆγμα μὲ τὸν Φυσικὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ τῆς Ὑλῆς καὶ μέσα εἰς αὐτὴν καί, καθ' ἓνα τρόπον, ἐν τῇ ἐνότητι μετ' αὐτῆς» (72-73). Ὁ Θεὸς συμπορεύεται καί, τρόπον τινά, συν-γίνεται καὶ συν-ἐξελίσσεται μετὰ τοῦ Κοσμικοῦ Σύμπαντος, «τὸ ὁποῖον κινεῖται, βαθμιαίως πρὸς ἐν ὑψιστον κέντρον, ἐν Ὁμέγα, πρὸς τὸ ὁποῖον τὰ πάντα συγκλίνουν,... τὸ Κέντρον τῆς παγκοσμίου Συγκλίσεως, πρὸς τὸ ὁποῖον τὸ πᾶν κατατείνει,... —εἶναι δὲ τοῦτο ὁ ἀποκαλυφθεὶς Χριστὸς» (77.81.83.84).

«Ὁ Χριστὸς-Ὁμέγα διαποτίζει μὲ τὴν ὑπεράνθρωπον φύσιν τοῦ τὸ Σύμπαν, φυσικῶς, μέχρι τοῦ ὑλικοῦ μυελοῦ του, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σαρκωθέντος Λόγου διατρέχει τὸ πᾶν, ὅπως ἐν παγκόσμιον στοιχεῖον» (88). «Ὅμως ἡ σάρκωσις τοῦ Λόγου ὑπῆρξεν ἀπείρως ταπεινωτικὴ καὶ ὀδυνηρὴ, —ὅπως ἐκφράζεται αὕτη εἰς τὸ σύμβολον τοῦ Σταυροῦ,... καὶ παρίσταται εἰς τὸ βύθισμα τῆς Θείας ἐνότητος εἰς τὰ ἔσχατα βάθη τῆς Πολλότητος τοῦ Σύμπαντος» (91-92). «Ἡ δευτέρα αὕτη φάσις τῆς Σταυρώσεως... εἶναι ἡ φάσις τῆς Ἀνθρωπίνης "συμπαθείας", ἣτις ἀκολουθεῖ ἐκείνην τῆς "κενώσεως" εἰς τὴν Ὑλῆν» (93). «Καὶ μετὰ ὁ Χριστὸς ἀνέστη» (95), —αὕτη εἶναι ἡ τρίτη φάσις τοῦ Κοσμικοῦ γίνεσθαι. «Ἡ Ἀνάστασις εἶναι ἐν νικηφόρον Κοσμικὸν γεγονός. Αὕτη παριστᾷ τὴν ὄντως ἀνάληψιν τῶν ἐξουσιῶν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ὡς παγκοσμίου Κέντρον» (96). Ὁ T. ἐπεκτείνει τὸ γεγονός τῆς Evolution καὶ εἰς τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, δηλ. εἰς

τὸν χώρον τῆς Ἐκκλησιολογίας. «Ἐν τῇ Εὐχαριστία ἐμπεδοῦται, ὄντως, τὸ κέντρον τῆς προσωπικῆς ἐνεργείας τοῦ Χριστοῦ» (97). Τοιοῦτοτρόπως μεταθέτει τὸ βᾶρος τῆς εὐθύνης πρὸς τελείωσιν τῆς Evolutionism ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν, δηλ. εἰς τὸν χώρον τῆς Σωτηριολογίας. Οἱ Χριστιανοὶ καλοῦνται νὰ γίνουν καὶ νὰ δοῦν, ὅπως καὶ ὁ Χριστός: «Ὅ,τι ἡμεῖς πράττομεν, καθιστῶμεν ἐνεργὸν τὸν Χριστόν. Ὅ,τι δὲ ἡμεῖς πάσχομεν, ἐνεργεῖ ὁ Χριστὸς ἐν ἡμῖν» (108). Ἔτσι, λοιπόν, «θὰ συντελεσθεῖ ἡ Ὅργανικὴ Ἄρμονία: Θεὸς καὶ ὁ Κόσμος, τὸ Πλήρωμα, — ἡ γεμάτη μυστήριον Πραγματικότης» (121), καὶ θὰ ἐκπληρωθεῖ τὸ Ἄγιογραφικόν: «ἵνα ἦ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πάσιν» (Α' Κορ. 15· 122).

Οὗτος εἶναι «ὁ Παν-Χριστιανικὸς» Evolutionismus τοῦ Teilhard (90), τὸν ὁποῖον ἀναπτύσσει εἰς τὰ ἔργα του, εἰς τὰς ποικίλας αὐτοῦ πτυχὰς καὶ συναφείας, καὶ παριστᾷ, ὄντως, μίαν ἐκπληκτικὴν καὶ βαθυστόχαστον σύλληψιν, πολλῶν δὲ μᾶλλον διότι ἐμπεριέχει στοιχεῖα ἐκ τῆς Μυστικῆς Θεολογίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ ἰδίως τῆς περὶ «σαρκώσεως» τοῦ Θεοῦ Λόγου Κοσμολογικῆς Χριστολογίας τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου⁹⁶. Ὅπως ἤδη ἐλέγχθη ὁ Τ. ἀντιστρέφει τὸ περὶ τριῶν σταδίων ἐξελικτικῶν «μοντέλλον» τοῦ Hegel, ὡς τὴν κίνησιν τοῦ Ἄνω, τοῦ Πνεύματος πρὸς αὐτο-εξέλιξιν, εἰς Ἐξέλιξιν τῆς Κοσμικῆς πραγματικότητος ἐκ τῶν Κάτω, — οὕτω δὲ προσδίδει τὴν προσήκουσαν ἀξίαν εἰς τὴν Ὑλιν καὶ ἔρχεται συναλληλέγγυος πρὸς τὰ νόμιμα δικαιώματα τοῦ Ὑλισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Κοινωνικοῦ Μαρξισμοῦ, ἐξαιρῶν τὸ χρέος τῶν Χριστιανῶν πρὸς δρᾶσιν ἐν τῷ Κόσμῳ καὶ ὑπέρβασιν τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἐλεινότητος τῶν Κοινωνικῶν συνθηκῶν. Καὶ τὰ αἰτήματα ταῦτα τοῦ Τ. εἶναι, χριστιανικῶς, νόμιμα καὶ θεμιτά, παρ' ὄλον ὅτι ἐπενδύει ταῦτα εἰς μίαν τόσοσιν φρικτὴν καὶ ἀπάνθρωπον Θεωρίαν, ὅπως εἶναι ὁ Evolutionismus, τοῦ ὁποῖου τὴν φρικτὴν ἐπιχειρεῖ, ὅμως, νὰ ἀμβλύνει, προσδῶσας εἰς αὐτὸν ἐν οὐχί, ἀπλῶς, «ἀνθρώπινον πρόσωπον», διότι τοῦτο εἶναι ἐξ ἴσου, ὅπως καὶ τοῦ λοιποῦ Φυσικοῦ κόσμου, φρικτὸν καὶ θηριώδες, — ἡ Ἀνθρωπίνη Ἐξέλιξις εὐρίσκεται «εἰσέτι» εἰς τὴν βαθμίδα τοῦ Ἀτομισμού: τῶν Ἐθνικισμῶν, τῶν Ρατσισμῶν κ.λπ. —, ἀλλ' ἐν «Χριστιανικῶν» ἢ, πλέον συγκεκριμένως, τὸ «πρόσωπον» τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ὅστις κινεῖ τὴν ὄλην Δημιουργίαν πρὸς Ἐαυτόν, πρὸς τὸ Ὁμέγα-Χριστός, εἰς μίαν καταλλαγὴν, συμφιλίωσιν καὶ ἀνακεφαλαίωσιν τῶν πάντων, πρὸς τὴν «καινὴν κτίσιν». Μὲ τὰς ἐπὶ μέρους ὄψεις καὶ τὰ προβλήματα τοῦ Θεολογικοῦ Evolutionismus τοῦ Teilhard de Chardin δὲν θεωρῶ ὡς

96. Πρβλ. ἰδιαιτ. τὸν λόγον τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, *Περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου καὶ τῆς διὰ Σώματος πρὸς ἡμᾶς ἐπιφανείας αὐτοῦ* (ΒΕΠ 30, 75 ἐξ.).

σκόπιμον ν' ἀσχοληθῶ, δεδομένου ὅτι ἐκλαμβάνω τοῦτον, ἀπλῶς, ὡς ἔν βαθυστόχαστον Θεολογικὸν *σχεδιάγραμμα* πρὸς περαιτέρω ἀναζητήσεις καὶ προεκτάσεις.

Πρὸς τὴν γραμμὴν ταύτην καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Θεολογο-Βιολογίας τοῦ Teilhard εὐθυγραμμίζεται καὶ ἡ Prozess-Φιλοσοφία τοῦ Ἑλλήνου διανοουμένου Alfred North Whitehead (1861-1947), ὅστις ἠσχολήθη μὲ τὰς Θετικὰς ἐπιστήμας, ιδίως δὲ τὰ Μαθηματικὰ καὶ τὴν Φυσικὴν, καθὼς δὲ καὶ μὲ τὴν Θεολογίαν καὶ Φιλοσοφίαν, καὶ παρήγαγε μίαν Φιλοσοφικὴν περὶ Κόσμου Θεωρίαν, ἱκανοποιουσαν βασικὰ αἰτήματα τοῦ Evolutionismus, τοῦ Πανθεισμοῦ, τῆς Quanten-Θεωρίας κ.λπ. Τὴν Κοσμικὴν πραγματικότητα ἀντιλαμβάνεται οὕτως ὡς Prozess, ὡς «γίνεσθαι» ἐπὶ μέρους συμβάντων καὶ συστημάτων, «εἰς μίαν πληθώραν ἄλλων γεγονότων, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρχει τὸ Ἄτομικόν. Ὁσαύτως περιορίζεται καὶ τὸ ἴδιον ὡς μία ἰδιαιτέρα, ἀτομικὴ πληρότης... Κάθε γεγονός α προκύπτει ἐξ ἄλλων γεγονότων, τὰ ὁποῖα συγκροτοῦν ἀπὸ κοινοῦ τὸ *Παρελθόν* του καὶ ἀναπτύσσει δι' ἑαυτὸ ἄλλα γεγονότα, τὰ ὁποῖα, ἀπὸ κοινοῦ, διαμορφώνουν τὸ *Παρόν* του... Ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὸ Μέλλον τὸ γεγονός α εἶναι Ἄπροσδιόριστον»⁹⁷. «Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ τὸ Μέλλον ἔχει σημασίαν διὰ τὸ Παρόν... Τὸ Παρόν, ἐν τῇ πραγματώσει του, φέρει ἐν ἑαυτῷ συναφείας πρὸς ἓν ὑπερβαῖνον αὐτὸ Μέλλον»⁹⁸. «Τὸ Μέλλον ἀσκεῖ ἐπὶ τοῦ Προηγηθέντος ζῶσαν ἐπίδρασιν. Τὸ καθὲν ἐκ τῶν βιωμάτων μας ἐκδηλοῦται ὡς μία μεταβατικὴ Στιγμὴ μεταξὺ δύο Κόσμων: τοῦ ἀμέσως παρελθόντος καὶ τοῦ ἀμέσως ἐπικειμένου Μέλ-λοντος». Τὸ Μέλλον ἐνυπάρχει εἰς τὸ Παρόν, ἀλλὰ δὲν προσδιορίζεται τὸ ἴδιον ἐκ τοῦ Παρόντος: «Δὲν ὑπάρχουν εἰς τὸ Παρόν ἀτομικὰ συμβάντα, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς τὸ Μέλλον» (159). Τὸ Μέλλον εἶναι ἐλευθέρων: ἔχει δικήν του ἀτομικότητα καὶ προσωπικότητα, τὸ Μέλλον εἶναι παρόν εἰς τὸ Παρόν, ἀλλὰ τὸ Παρόν δὲν προσδιορίζει τὸ Μέλλον. «Ὅλα τὰ Συμβαίνοντα συνυφαίνονται ἀμοιβαίως, ἔνεκα τῆς παρουσίας τοῦ Παρελθόντος καὶ τοῦ Μελλοντικοῦ εἰς ἕκαστον τούτων» (164). Καὶ πάλιν: Καθ' ἕκαστον Συμβάντα «συνάπτονται εἰς Ὅμάδας Συμβαινόντων» πρὸς τὰ ἀμέσως πρὸς αὐτὰ γειτνιάζοντα

97. A. N. Whitehead, *Wissenschaft und moderne Welt* (Suhrkamp 1988), 205. Ἐφεξῆς αἱ σελίδες ἐν τῷ κειμένῳ μὲ τὴν ἑνδειξιν W).

98. A. N. Whitehead, *Abenteuer der Ideen*, ἐν: *Philosophie des 20. Jahrhunderts*, ἐκδοθ. ὑπὸ R. Wiehl (Reclam 9918(6)/1987), 157 (ἐφεξῆς αἱ σελίδες ἐν τῷ κειμένῳ ἄνευ ἄλλης τινὸς ἐνδειξεως).

ἔτσι, ὥστε ὅλη ἡ Πραγματικότης σχηματίζει ἓν δίκτυον (Nexus) συνυφαινομένων γεγονότων (167). «Τὸ Σύμπαν, ἐν τῷ συνόλῳ του, εἶναι ἢ ἐν διαρκεί προόδῳ κατανοουμένη συνολικότης τῶν Διαδικασιῶν (Prozesse) τούτων» (166). «Ἡ Πραγματικότης εἶναι δηλ., πέρα-ὡς-πέρα, Συμ-Πράττειν, –τὸ Συμ-Πράττειν, ἄλλως πως, μεμονωμένων, ἀχρόνων, Ἀντικειμένων καὶ τὸ Συμ-Πράττειν ὄλων τῶν πραγματικῶν γεγονότων» (W:203).

Ποίαν θέσιν ἔχει ὁ Θεὸς εἰς τὸ Φιλοσοφικὸν τοῦτο σύστημα τοῦ Whitehead; –Τὸ Κοσμικὸν Γίγνεσθαι, ὡς διαρκῆς καὶ ἀτελεύτητος ὁρμῆ καὶ ροῆ ἀλληλο-συναπτομένων γεγονότων, ἀπαιτεῖ μίαν περιορίζουσαν, εἰς Τάξιν θέτουσαν τοῦτο Ἀρχὴν πρὸς ἀποφυγὴν ἐκτροπῆς του εἰς τὸ Ἄτακτον, τὸ Χαῶδες καὶ τὸ Μηδέν, καὶ τοῦτο, ἀκριβῶς, εἶναι ὁ «Θεός»: Θεὸς εἶναι «τὸ ὑψιστον θεμέλιον τοῦ Περιορισμοῦ, –ἐν τῇ φύσει του ἔγκειται νὰ διαχωρίζει τὸ Ἀγαθὸν ἐκ τοῦ Κακοῦ καὶ νὰ ἐπιβάλλει τὴν Λογικὴν “ὡς τὴν ὑψίστην Κυρίαν ἐντὸς τοῦ Βασιλείου της”» (W:209). «Θεὸς εἶναι τὸ ἔσχατον ὄριον Περιορισμοῦ... Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι συγκεκριμένον τι, ἀλλ’ εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς συγκεκριμένης πραγματικότητος,... ἢ φύσις του εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς Λογικότητος». Ἡ περὶ Θεοῦ γνώσις μας εἶναι οὐχὶ θεωρητικὴ, ἀλλ’ ἐμπειρικὴ: «Ὅ,τι περὶ τοῦ Θεοῦ γνωρίζομεν, θὰ πρέπει νὰ τὸ ἀναζητῶμεν εἰς τὸν χῶρον τῶν καθ’ ἕκαστον ἐμπειριῶν καὶ βασίζε-ται, ὡς ἐκ τούτου, ἐπὶ μιᾶς ἐμπειρικῆς βάσεως» (W:208). Οὕτως ἐγκαταλείπει ὁ Whitehead τὴν Χριστιανικὴν περὶ Θεοῦ ἀντίληψιν καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὴν Ἀρχαιο-Ελληνικὴν: «Ἡ Ἀριστοτελικὴ διδασκαλία, ὅτι πᾶσα ἐπενέργεια ἀνήκει εἰς τὴν Ἐπικαιρότητα, γίνεται ἐδῶ ἀποδεκτὴ, ὅπως καὶ ὁ λόγος τοῦ Πλάτωνος, ὅτι τὸ Ὄν οὐδὲν ἕτερον εἶναι ἢ ἐκεῖνο, “ποῦ ἐπενεργεῖ τι”, ποῦ –μὲ ἄλλα λόγια– “συνεπιφέρει μίαν διάκρισιν εἰς τὸ Ὄν”» (166). «Θεός», ἐδῶ, εἶναι ὁ «Δημιουργός» εἰς τὸν *Τίμαιον* τοῦ Πλάτωνος, ὁ φέρων εἰς «τάξιν» ἐκ τῆς «ἀταξίας» τὸ Κοσμικὸν Γίγνεσθαι, ἢ «Ψυχὴ» καὶ ὁ «Λόγος», δι’ ὧν διασφαλίζεται ἡ Ἀρμονία καὶ ἡ Λογικότης τοῦ Σύμπαντος. Θεὸς εἶναι μίᾳ ἐνδοκοσμικῇ «ἀρχῇ», «Ἐκάτι», τὸ νοούμενον ὡς Παράγων» ρυθμιστικὸς τῆς Κοσμικῆς πραγματικότητος (166). Ὁ Θεός, ἐδῶ, «χά-νεται»: Συνοδοιπορεῖ καὶ Συγγίγνεται μετὰ τοῦ Κόσμου, εἶναι, ἀπλῶς, ἢ ρυθμιστικὴ ἀρχὴ αὐτοῦ, ἐν εἶδος Κοσμικοῦ νόμου καὶ συντονιστοῦ, τὸ «Φρένον», ποῦ συγκρατεῖ τὸ Αὐτοκίνητον εἰς τάξιν καὶ εἰς τὴν ὀρθὴν πορείαν του πρὸς ἀποφυγὴν ἐκτροπῆς καὶ συντριβῆς του. Γνη-σία ὑπερβατικότης καὶ προσωπικότης, τ.ἔ. Θεϊότης, τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ διασωθοῦν εἰς τὸ Φιλοσοφικὸν τοῦτο σύστημα.

Ὁ P. Davies συνοψίζει τὰς προθέσεις καὶ τὰς συνεπειὰς τῆς

Prozess-Φιλοσοφίας τοῦ Whitehead ὡς ἀκολουθῶς: «Ὁ Χρόνος παίζει εἰς τὴν Prozess-Φιλοσοφίαν ἀποφασιστικὸν ρόλον, ἥτις προτάσσει τὸ *Γίνεσθαι* τοῦ *Εἶναι*. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν στατικὴν, μηχανιστικὴν θεώρησιν τοῦ Σύμπαντος, ὅπως προκύπτει αὕτη ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Newton καὶ τῶν ὁπαδῶν του, ἐξαίρει ἡ Prozess-Φιλοσοφία τὸ Ἄνοικτὸν καὶ Ἀπροσδιόριστον τῆς Φύσεως. Τὸ Μέλλον δὲν ἐμπεριέχεται εἰς τὸ Παρόν: Ὑπάρχει ἐπιλογή δυνατοτήτων. Εἰς τὴν Φύσιν ἀποδίδεται δηλ. ἐν εἶδος ἐλευθερίας, ἥτις εἰς τὸν πρὸς ἐν Ὁρολόγιον παρομοιαζόμενον Κόσμον τοῦ Laplace ἀπουσίαζεν. Ἡ Ἐλευθερία αὕτη προκύπτει ὡς καταδίχη τοῦ Ἀπαγωγισμοῦ (Reduktionismus). Ὁ Κόσμος, ὡς Σύνολον, εἶναι πλέον ἢ τὰ μέρη αὐτοῦ». «Ὁ Κόσμος, κατανοούμενος ὡς μία ἀμοιβαίότης ἀλληλο-επιδρώντων Συμβαινόντων», ἀπομακρύνεται ἐκ τῆς τυφλῆς μηχανικῆς Αἰτιότητος (Kausalität) καὶ προσεγγίζει «τὴν τελεολογικὴν θεώρησιν... τῆς Κοσμολογίας τοῦ Ἀριστοτέλους, ἥτις ἐκλαμβάνει τὸ Σύμπαν ὡς ἓνα Ὁργανισμόν». Συγχρόνως δὲ ἐναρμονίζεται ἡ Prozess-Φιλοσοφία πρὸς τὰ πορίσματα τῆς Quanten-Φυσικῆς, ἥτις ἀπορρίπτει τὴν θεώρησιν «τοῦ Σύμπαντος ὡς μιᾶς προσδιοριζομένης Μηχανῆς» καὶ ἐκλαμβάνει τοῦτο, πλέον, ὡς «Ἄνοικτὰ Συστήματα, τὰ ὁποῖα, παρ' ὅλον ὅτι εἶναι ἀπροσδιόριστα καὶ φαίνονται ὑποκείμενα εἰς τυχαίας ἐπιδράσεις, παρουσιάζουν συμπεριφορὰν τάξεως καὶ νόμου», δηλ. αὐτο-διοργανώσεως καὶ αὐτο-ισορροπίας. «Ὁ Θεὸς δὲ παρίσταται ὡς ὁ ὑπεύθυνος διὰ τὴν τάξιν ταύτην... Ὁ Whitehead ἀντικαθιστᾷ δηλ. ἐδῶ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ὡς τοῦ παντοδυνάμου Δημιουργοῦ καὶ Κυρίου δι' ἐνὸς συμμετέχοντος εἰς τὸ δημιουργικὸν γίνεσθαι» τοῦ Κόσμου, ἥτοι δι' ἐνὸς Συγγιγνομένου Θεοῦ⁹⁹.

Ὁ A. Einstein ἐπίστευε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του, ὅτι «ὁ Θεὸς δὲν ρίχνει ζάρια», δηλ. ὅτι τὸ Σύμπαν διέπεται ὑπὸ Λογικότητος καὶ τάξεως καὶ περιγράφεται μαθηματικῶς, — εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Quanten-Θεωρίαν, ἥτις διαπιστώνει ὅτι, καὶ ὁμως, «ὁ Θεὸς ρίχνει ζάρια», ἥτοι ὅτι ὁ Κόσμος διέπεται ὑπὸ τυχαιῶν συμβάντων καὶ πιθανότητων, τ.ἔ. ὑπὸ παρα-Λόγων δυνάμεων καὶ καταστάσεων ἢ ὑπὸ ἐλευθερίας, ἀφοῦ παρατηροῦνται «συστήματα, ποὺ ὑπόκεινται εἰς ἀπροβλέπτους καὶ τυχαίας διακυμάνσεις». Τὰ δύο ταῦτα ἀντιθετικὰ «στοιχεῖα» τοῦ Κοσμικοῦ γίνεσθαι προσπαθεῖ νὰ ἐναρμονίσει, σήμερον, ἡ Φυσικὴ καὶ νὰ φέρει εἰς ἐνότητα, μὲ βάσιν τὴν ἀρχὴν τῆς Komplementarität καὶ ἀπόβλεψιν εἰς τὴν Θεολογικὴν διδασκαλίαν

99. P. Davies, μν. ἔργ.: *Der Plan Gottes*, 217-219.

περὶ ὑπάρξεως Ἀπολύτου προορισμοῦ, — ὁ Θεὸς σώζει διὰ τῆς Χάριτος Του—, καὶ προσωπικῆς ἐλευθερίας, ἐν ταυτῶ. Καὶ τὴν μὲν ἀρχὴν τοῦ Determinismus ὀνομάζει ὁ P. Davies μὲ τὸν Θεολογικὸν ὄρον Prädestination, τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς Ἐλευθερίας μὲ τὸν Ἑλληνικὸν Stochastizität, ἐκ τοῦ στοχάζεσθαι. Ἔτσι γίνεται, γενικῶς, ἀποδεκτὸν ὅτι τὸ Κοσμικὸν γίνεσθαι παρουσιάζει ἐν παιχνίδι νομοτελείας καὶ ἐλευθερίας. «Θὰ ἡδύνατο νὰ λεχθεῖ: ὑπάρχει τάξις ἐν τῇ ἀταξίᾳ. Ὁ Φυσικὸς John Wheeler ἐτόνισε, πῶς νομοτελικὴ συμπεριφορὰ προκύπτει ἐκ φαινομενικῶς μὴ-νομοτελείας τυχαίων γεγονότων, διότι ἀκόμη καὶ τὸ Χάος ἠμπορεῖ νὰ παρουσιάζει στατιστικὴν εὐταξίαν»¹⁰⁰.

Τὰς ιδέας ταύτας τῆς νέας Φυσικῆς υἰοθέτησε καὶ κατέστησε περιεχόμενον αὐτῆς καὶ ἡ γνωστὴ ὡς Prozess-Θεολογία, ἣτις θεωρεῖ τὸν Κόσμον ὡς ἐν Παιχνίδι, π.χ. τὸ Ποδόσφαιρον, τὸ ὁποῖον διέπεται, κατὰ τὴν διεξαγωγὴν του, ὑπ' ἀναγκαίων «νόμων», — ἐδῶ ἐντάσσει αὐτὴ τὴν «πρόνοιαν» τοῦ Θεοῦ, ἣτις κατευθύνει τὸ Σύμπαν πρὸς ἐν εὐλογον τέλος—, καὶ συγχρόνως ἐκ τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας τῶν παικτῶν του, οἵτινες, ὅμως, εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ κινουῦνται ἐντὸς τῶν νομικῶν πλαισίων τοῦ Παιχνιδιοῦ. Τὸ Θεολογικὸν τοῦτο «μοντέλλον», παρὰ τὰ θετικὰ στοιχεῖα πὺρ προσφέρει πρὸς κατανόησιν πτυχῶν τιῶν τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, π.χ. τοῦ δυναμικοῦ χαρακτήρος αὐτῆς, τῆς τελεολογίας τοῦ Σύμπαντος κόσμου κ.λπ., καθίσταται, συγχρόνως, ἐπικίνδυνον, διότι υἰοθετεῖ ὡς περιεχόμενα τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως πορίσματα Θετικῶν καὶ ἄλλων ἐπιστημῶν.

Περατοῦμεν τὰ περὶ τῆς Θεωρίας τῆς Ἐξελίξεως μὲ τὰ ἀκόλουθα: Ὁ κορυφαῖος φιλόσοφος τοῦ Αἰῶνος μας καὶ ὁ πλέον βαθυστόχαστος, ἴσως, κριτικὸς τῶν ποικίλων Ἐπιστημονικῶν Θεωριῶν καὶ Κοσμο-Θεωριῶν Karl Popper ἀναφέρει δύο σημαντικὰ διὰ τὴν Θεωρίαν τοῦ Evolutionismus στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ πρέπει νὰ διέπουν τὴν ἔναντι αὐτοῦ στάσιν παντὸς σοβαροῦ διανοουμένου: Τὸ ἐν εἶναι, ὅτι οὗτος πιστεύει εἰς τὴν Evolution, — θὰ ἡδύνατο δὲ καὶ νὰ τὴν ἀπορρίπτει! Λέγει π.χ.: «Μοῦ φαίνεται, ὅτι εἶναι τελείως φανερόν, ὅτι ἡ Αὐτο-Συνείδησις εἶναι ἐν προῖδν τοῦ Ἀνθρωπίνου Ἐγκεφάλου. Ὅμως, ὅταν λέγω τοῦτο, γνωρίζω πολὺ καλῶς, ὅτι πολὺ ὀλίγα λέγω, καὶ θὰ πρέπει, ἀμέσως, νὰ τονίσω, ὅτι περισσότερα ἀπ' αὐτὸ δὲν μποροῦμε νὰ εἴπομεν. Εἶναι, ἀπλῶς, μία ἐξήγησις καὶ δὲν θὰ πρέπει

100. Αὐτόθι, 229-232.

νὰ ἐκληφθεὶ περισσότερο ἀπὸ μίαν ἐξήγησιν»¹⁰¹. Ὁ Popper πιστεύει, λοιπόν, εἰς τὴν Θεωρίαν τῆς Evolution, ὅπως καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἀπορρίπτει ταύτην, ὁ ἴδιος, ὅμως, ἀρνεῖται νὰ ἀποδεχθεῖ τὸν ἐπιστημονικὸν χαρακτήρα αὐτῆς. Ἀναφέρει: «Ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι ἡ Evolution ἔχει, τελείως, διευκρινισθεῖ, εἶναι, φυσικῶς, εἰς *τολμηρὸς καὶ ἀναπόδεικτος* ἰσχυρισμός. Ὅλαι αἱ Ἐπιστημονικαὶ Θεωρίαι εἶναι *ὑποθέσεις* (Vermutungen), ἀκόμη καὶ ἐκεῖναι, ποῦ ἔχουν ἐπιδοκιμασθεῖ μὲ πλῆθος αὐστηρῶν καὶ ποικίλων εἰδῶν ἐρευνῶν... Ἡ Θεωρία τοῦ Darwin περὶ Φυσικῆς Ἐπιλογῆς εἶναι *δύσκολον* νὰ ἐπαληθευθεῖ». Πολλοὶ Ἐπιστήμονες, «καὶ οὐχὶ μόνον Anti-Darwinisten, ἀλλὰ καὶ τινες πεπεισμένοι Darwinisten, κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι εἶναι αὕτη μία *Ταυτολογία* (Tautologie). Μία Ταυτολογία, ὅπως: “Ὅλα τὰ τραπέζια εἶναι τραπέζια”, δὲν ὑπόκειται, φυσικῶς, εἰς ἐπαλήθευσιν καὶ οὐδεμίαν ἐξηγητικὴν δύναμιν ἔχει... Ἡ ἐξηγητικὴ δύναμις μιᾶς Ταυτολογίας εἶναι ταυτόσημος πρὸς τὸ *Μηδέν*... Ἡ Θεωρία τῆς Φυσικῆς Ἐπιλογῆς δὲν εἶναι *ἐπαληθεύσιμος*, ἀκριβῶς ὅπως καὶ μία Ταυτολογία... Αὕτη παριστᾷ μὲ ἐπιτυχίαν ἐν *Μετα-Φυσικῶν* (metaphysisches) ἐρευνητικῶν πρόγραμμα, ... καὶ πιστεύω ἀκόμη, ὅτι ἡ Φυσικὴ Ἐπιλογή, ὡς Ἐρευνητικὸν πρόγραμμα τοῦ εἶδους αὐτοῦ, λειτουργεῖ»¹⁰². Ἡ θέσις αὕτη τοῦ Popper ἀποτελεῖ τὴν πλέον σαφῆ καὶ σοβαρὰν ἐπιστημονικὴν ἀπάντησιν καὶ πρὸς τὰ δύο μέτωπα τῶν Δαρβινιστῶν καὶ τῶν Ἀντι-Δαρβινιστῶν: Ὁ καθεὶς δικαιούται, κατὰ τὰς πεποιθήσεις του, νὰ ἀποδέχεται ὡς ὀρθὴν ἢ νὰ ἀπορρίπτει ὡς ἐσφαλμένην τὴν Θεωρίαν τῆς Ἐξελιξέως, συγχρόνως, ὅμως, θὰ πρέπει νὰ ἔχει τὴν ἐπίγνωσιν, ὅτι ἡ θέσις του αὕτη ἀποτελεῖ *προσωπικὴν πεποίθησιν καὶ πίστιν* — μὲ πολλὰ ἴσως ὑπὲρ καὶ κατὰ ἐπιχειρήματα —, ἀλλὰ, πάντως, *πίστιν* καὶ ὄχι ἐπιστημονικὸν πόρισμα ἢ ἀπόδειξιν. Ἡ ἄποψις ὅτι ἡ Evolution γίνεται ἀποδεκτὴ μόνον ὡς «ὑπόθεσις» καὶ ὡς «μετα-φυσικὴ» θεωρία, ἤτοι ὡς *πιστευομένη* ἐκδοχὴ καὶ οὐχὶ ὡς ἐπιστημονικὸν πόρισμα, προφυλάσσει ἐξ ἐκατέρωθεν φανατισμῶν καὶ ἀδιακρίτων ἰσχυρισμῶν περὶ δήθεν ἐπιστημονικῆς ἐπαληθεύσεως ἢ διαψεύσεως αὐτῆς, περὶ καθυστερημένων ἢ μοντέρνων ἐπιστημόνων κ.λπ.

Τὰ αὐτὰ δὲ ἰσχύουν καὶ περὶ τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας τοῦ Kreationismus, — καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο ἀποτελεῖ παραίνεσιν πρὸς τοὺς στενοκεφάλους ἐκείνους Θεολόγους, — εἰς τοὺς ἀπλοὺς πιστοὺς

101. K. R. Popper / J. C. Eccles, μν. ἔργ. ἐν ὑπόσημ. 31: *Das Ich und sein Gehirn*, 356.

102. K. R. Popper, *Die natürliche Selektion und ihr wissenschaftlicher Status*, ἐν: K. R. Popper, *Lesebuch*, ἐκδοθ. ὑπὸ D. Miller (Mohr, 1995), 227-229.

δὲν καταλογίζω εὐθύνην—, οἱ ὅποιοι ἐπιμένουν νὰ παρουσιάζουν τὴν διήγησιν τῆς Γενέσεως περὶ Δημιουργίας τοῦ Κόσμου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς Βιβλίον *Φυσικῆς* καὶ νὰ ἐπιχειροῦν νὰ «ἀποδείξουν» τὰς μαρτυρίας αὐτῆς «ἐπιστημονικῶς». Ἡ διήγησις αὕτη ἀποσκοπεῖ, πρωτίστως, εἰς τὴν μετάδοσιν Θεο-λογικῶν τινων «στοιχείων» καὶ οὐχὶ εἰς τὴν προβολὴν καὶ διδασκαλίαν ἐπιστημονικῶν γνώσεων, —τοιαῦτα στοιχεῖα δὲ εἶναι π.χ.: ἡ ὄντολογικὴ διαφορὰ μεταξὺ Θεοῦ καὶ Κόσμου, ἡ ἐξ οὐκ ὄντων δημιουργία τοῦ Κόσμου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀνθρώπου, ὁ δεσμὸς τῶν ζώντων Ὁργανισμῶν καὶ τοῦ Ἀνθρωπίνου σώματος πρὸς τὸ «κάτω», τὴν ὕλην, ἡ ποιοτικὴ διαφορὰ τοῦ Πνευματικοῦ στοιχείου τοῦ Ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ Σώματος αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν Φυσικῶν ὄντων, μὲ τὴν ἔνδειξιν τοῦ «ἐμφυσηματος» ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ «κατ' εἰκόνα», καίτοι καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀνθρώπου εἶναι *πιστόν*, *κτίσμα*, ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ ὄντα, καὶ οὐχὶ Θεῖον, —ὁ Ἀνθρωπος ἀνήκει, ὡς ὅλον, εἰς τὸν χώρον τῆς Κτίσεως—, τὴν διασάλευσιν τῆς σχέσεως τῆς Κτίσεως πρὸς τὸν Θεόν, λόγῳ τῆς Ἀνθρωπίνης ἀμαρτίας, τὴν διαρκῆ ἐξάρτησιν καὶ ἀναφορὰν τοῦ Κόσμου εἰς τὸν Θεὸν κ.λπ. Ἡ διήγησις τῆς Γενέσεως περὶ δημιουργίας τοῦ Κόσμου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν συναφῶν πρὸς αὐτὴν ἀποτελεῖ *πίστιν* καὶ ὡς πίστις μόνον γίνεται ἀποδεκτὴ. Οἱ θέλοντες δὲ νὰ ἀποδείξουν ταύτην καὶ ὡς *ἐπιστημονικῶς* ὀρθὴν, τί ἐπιδιώκουν, ἄραγε; Νὰ καταργήσουν τὴν πίστιν καὶ νὰ ἀντικαταστήσουν αὐτὴν μὲ τὴν γνώσιν; Μοναδικὸν εἰς τὴν ἰστορίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι τὸ ὀλισθημα τοῦ Πάπα, κατ' ὄν ἢ περὶ δημιουργίας τοῦ κόσμου διήγησις τῆς Γενέσεως φέρει Ἀλληγορικὸν χαρακτῆρα. Τὸ «ἀλληγορικὸς» ἀντικαθιστᾷ τὸ «ἐστὶ» διὰ τοῦ «σημαίνει» ἢ ἄλλως πως: ἐν Ἀλληγορικῶν κείμενον *ἄλλα λέγει καὶ ἄλλα ἐννοεῖ*. Οὕτως, ὅμως, καταστρέφεται *κάθε πραγματικὸν* περιεχόμενον ὄχι μόνον τῆς διηγήσεως τῆς Γενέσεως, ἀλλὰ καὶ συνόλου τῆς Ἀγίας Γραφῆς, διότι οὐδέν, πλέον, *αὐθεντικὸν κριτήριον* δύναται νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸν ὡς πρὸς τὸ *ποῖα* ἐκ τῶν κειμένων αὐτῆς ὁμιλοῦν *κυριολεκτικῶς* καὶ *ποῖα ἀλληγορικῶς*. Τὸ θέμα, πῶς, ἀκριβῶς, θὰ πρέπει νὰ κατανοηθῶν τὰ περιεχόμενα τῆς περὶ δημιουργίας τοῦ Κόσμου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διηγήσεως τῆς Γενέσεως δὲν μπορεῖ νὰ «κλεισθεῖ», ἀλλὰ θὰ πρέπει, ἐρμηνευτικῶς, νὰ παραμένει *ἀνοικτόν*, μὲ ἀδιάλειπτον προσπάθειαν διεισδύσεως εἰς τὰ βάθη τοῦ πνεύματος τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως. Οὐδεὶς δὲ δικαιούται νὰ ὑποβιάζει ταῦτα «ἀλαθῆτως» εἰς τὸν χώρον τῆς Ἀλληγορίας καὶ τοῦ ψεύδους, διότι περὶ αὐτοῦ, τελικῶς, πρόκειται!

(Συνεχίζεται)